

TRIBUNA

študentski list

Nov udarec sovražniku

Pticam selivkam odvzeli potne liste.

Poostrena mejna kontrola na vsakem centimetru naše meje. Obmejna patrolja pristrigla peruti ptičkom.

Prekupčevalcu z devizami ni več do smeha. Večjo vsoto spravili na varno.

Za temi vrati so varnostne sile našle pod nekaj lističi toaletnega papirja sovražni gradivo.

USPEHI NASIH CEST

Torek, 12. aprila 1988

NAŠ CILJ: VSAK DAN SOVRAŽNIK MANJ

MINULI TEDEN 6

LETOS ŽE 138 MRTVIH

Bo rodila novega sovražnika?

Pripadnico SLO in DS spolno zlorabil notranji sovražnik, s katerim že ima otroke.

FOŽ A. ZORMAN

Del orožja za specialno bojevanje zaplenjenega pri nekem mladoletnem sovražniku.

M.L.

Tvoja dečela

Slovenija

TRIBUNA

Lily Damita in Gary Cooper

OPOMBA!
TRIBUNA

37. 1987/88

šl. 13

MANJKA STR. 1-2

DEJNO
CENZURA, KER
MANJKA V VSEH
KNJIŽNICAH
PO SLOVENIJI!

OPRAVIČUJEMO SE SEKCIJI MAGNUS, KER SPET NISMO OBJAVILI NJIHOVEGA TEKSTA. NAPAKO BOMO POPRAVILI V NASLEDNJI ŠTEVILKI

OPRAVIČUJEMO SE TUDI LJUBITELJEM NAŠEGA STRIPA, KI GA NE BOMO VEČ OBJAVLJALI, KER JE AVTOR HUDO BOLAN IN LEŽI NA KLINIKI SCHWARZWALD.

ODSTOP UREDNIŠTVA STUDENT-SKEGA LISTA

Redakcija Studentskog lista je na sa-stancima održanim 17. i 18. travnja 1988. jednoglasno donijela odluku o podnošenju zajedničke ostavke.

Nakon niza problema i sukoba, koji su svoj vrhunac dosegli prošlotjednim smenji-vanjem odgovornog urednika, predstava je dovedena do svog vjerojatno jedinog logič-nog razrješenja. Nastojeći nastaviti rad i u gotovo posve nenormalnoj situaciji, u kojoj je za v. d. odgovornost urednika doveden čovjek sa strane, nastojeći pokazati da joj je stalo i do novine i do ideja za koje se zala-gala, redakcija SL-a korektno je dočekala novog odgovornog urednika i pokušala za-jedno s njim pripremiti novi broj. Pokazalo se, ipak, da su i redakcija i novi odgovorni urednik dovedeni u situaciju iz koje je jedini realan izlaz bila naša ostavka.

Iako je novi odgovorni urednik pokazao spremnost za zajednički rad, bilo je jasno da će do neslaganja morati doći. Premda bismo i bez spornog teksta, koji je bio po-vod redakcijskoj ostavci, objavili broj koje-ga se ne bismo morali stidjeti, jasno je da u ovakvoj situaciji zajednički rad nije moguć, te smo odlučili podnijeti ostavku, procje-njujući da postoji granica političkog kom-promisa, koju želimo li ostati poštenima prema sebi, ne možemo prekoračiti.

Reakcije političkih faktora, koje i dalje smatramo nedovoljno utemeljenima, stvo-rile su mučnu situaciju iščekivanja u kojoj je bilo gotovo nemoguće raditi. Čak i nakon smjenjivanja našeg dosadašnjeg odgovor-nog urednika, smatrali smo da naš ostanak može, ipak, imati smisla. Još se jednom, međutim, pokazalo da nismo dovoljno po-litički pismeni i da ili ne znamo, ili ne želimo procijeniti kako će tko reagirati na naše tekstove i za koje će nas svrhe nastojati upotrijebiti.

U takvoj situaciji mjera naše sposobno-sti, otvorenosti i našeg poštenja prema sebi i prema čitateljima mogla bi, smatramo, doći u sukob sa zahtjevima dnevne politike – kao što se to, uostalom, već i događalo.

Zao nam je što odlazimo s dojmom da na niz ključnih pitanja vezanih uz našu navod-nu krivicu, ipak nismo dobili zadovoljavaju-će i argumentirane odgovore. Pokazalo se da racionalna argumentacija ili nije na cije-ni, ili je jednostavno nemoguća, pa smo, uz rijetke argumentirane kritike, slušali velike riječi nošene bujicom strasti. Nakon najno-vijih napada, a posebice u subotu objavlje-nog »Tanjugovog« redakcijskog komenta-ra, koji svojom razinom argumentacije jas-no pokazuje da su neki »drugovi« posve iz-gubili kriterije i da više ne biraju sredstva, postavili smo još jednom, pitanje: ima li smisla ovo plivanje protiv struje? Namjera-vali smo i o najosjetljivijim pitanjima i pro-blemima jugoslavenskog društva povesti ozbiljan i argumentiran dijalog.

Naša su nastojanja, međutim, proglašava-na političkom nepismenošću i neodgo-

vornošću. Govoreno je, na ovaj ili onaj na-čin, kako za sve ono što pokušavamo – »još nije vrijeme«. Možda, aktualna zbivanja u novinama uistinu pokazuju da »još nije vri-jeme«, ali vremena koja dolaze bit će, bez sumnje, i gora – ne budemo li danas o njima razgovarali.

Reakcije koje su na ova naša nastojanja stigle jasno su pokazale našu »naivnu i po-grešnu« procjenu.

Novu redakciju SL-a želimo i hrabrosti i znanja i, svakako, manje političke mudrosti no što vrijeme zahtijeva.

redakcija »Studentskog lista«

Lezbiška sekcija pri ŠKUC-FORUMU obvešta:

Izšla je prva številka lezbiškoga biltena LESBOZINE. Bilten lahko dobite na naših prireditvah in v Galeriji ŠKUC, Stari trg 21. Prav tako ga lahko naročite. Ceno 3000 din nakažete s položnico na naš žiro račun: 50101-678-52011 s pripisom: SEKCIJA LL. Čitljivo izpolnjeno položnico pošljete na naš naslov: ŠKUC-FORUM, Lezbiška sek-cija, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana.

ODPRTO PISMO JUGOSLOVANSKI JAVNOSTI

V zadnjem času smo priča vse pogostej-šim napadom na politično integriteto SR Slovenije, na njen ustavni položaj in s tem na celotno ustavno ureditev SFRJ. Tarča napadov so predvsem vrednote in cilji slo-venskega naroda, ki jih je ustvaril v težkem boju skupaj z drugimi narodi in narodnost-mi SFRJ.

Z ogorčenjem ugotavljamo, da v teh na-padih sodelujejo nekateri vidni politiki in

nekateri osamljeni pripadniki JLA, podpira pa jih del jugoslovenskega tiska z neresnič-nim, tendencioznim in škodljivim poroča-njem. Vsi ti napadi so prerasli v neargu-mentirano omenjanje specialne vojne, ki naj bi bila grozeče ozadje vseh drugačnih razmišljanj Slovencev. Skupni cilj vseh teh preišljenih napadov in obtožb je slednjič prišel na površje iz pisanja v številnih član-kih o SR Sloveniji. Iz njih je mogoče jasno razbrati, da gre za poskus razbijanja brat-stva in enotnosti ter razkola med sloven-skim in ostalimi jugoslovenskimi narodi, poskus oslavitve politične in gospodarske moči Slovenije in s tem Jugoslavije ter po-skus rušenja slovenskega političnega in partijskega vodstva. S takim obnašanjem skušajo ti posamezniki razvrednotiti v usta-vi zapisana načela, zanikati samoupravlja-nje in nadomestiti dosežke socialistične demokracije v jugoslovenski skupnosti z že zdavnaj preseženo centralistično, unitari-stično in militaristično diktaturo.

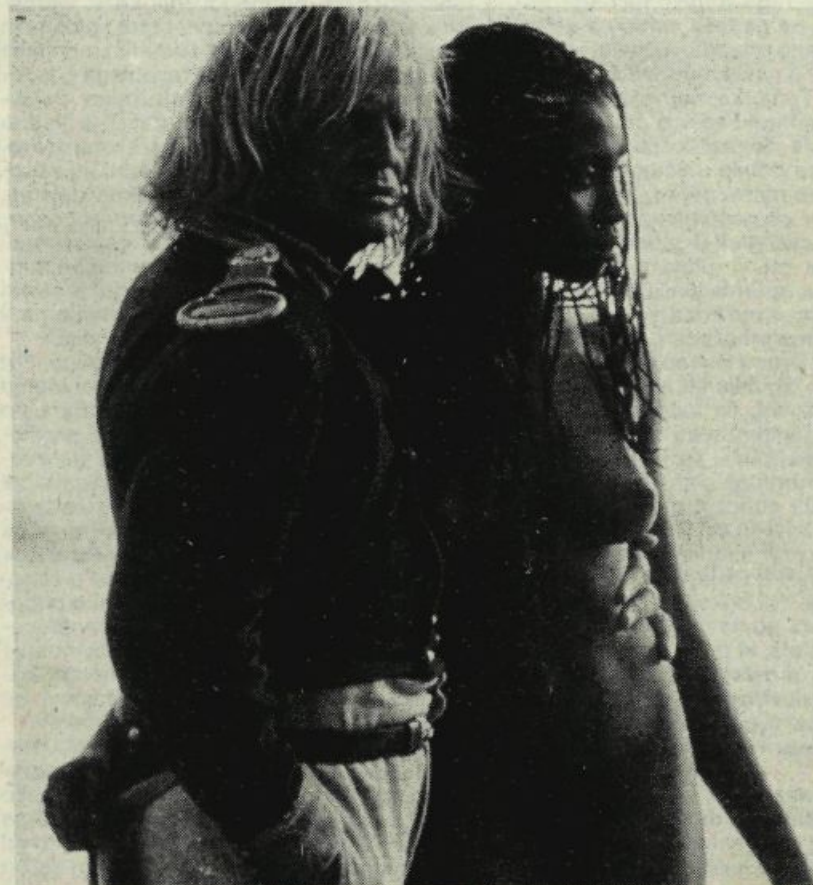
Prav gotovo se mnenja nekaterih politi-kov in drugih družbenopolitičnih delavcev ne morejo kar povprek izenačevati s stališči jugoslovenske javnosti.

Posamezniki s hujskanjem proti »izkori-ščevalski« Sloveniji, s tendencioznim na-stopanjem, s skrivanjem za samoupravno-demokratskim izrazoslovjem ter z javnim zatiranjem njim različnih misli, blatenjem človeških in nacionalnih pravic zgolj izziva-jo razkol med narodi Jugoslavije in zavirajo naš družbeni razvoj.

Pozivamo vas, da ne nasedete tem napa-dom ter da vse takšne izjave trezno anali-zirate.

Ljubljana, 22. 4. 1988

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana

ZIS NA POLOVICI MANDATA

Kdo je bolnik, to je zdaj vprašanje

»Občasno so v zdravljenju bolezni preizkusili vse, kar je komu padlo na pamet; ko pa so to storili, so morala miniti desetletja, celo stoletja, da so stvari spet opustili. Ko gledamo nazaj, vidimo, da je šlo za najbolj površno in neodgovorno eksperimentiranje, ki se je naslanjalo izključno na učenje na napakah. Puščanje krvi, jemanje sredstev za čiščenje, uporaba pijavk, pitje napitkov, jemanje raztopin vseh znanih kovin, uporaba vseh mogočih in nemogočih diet tja do popolnega posta... Večina tega je slonela na neverjetnih podmenah o vzrokih bolezni, sadu čiste domišljije – to je bila medicinska dediščina vse do pred sto leti.«

Citat iz dela ameriškega analitika razvoja medicine Lewisa Thomasa je zagrebški publicist Slaven Letica uporabil za aktualno primerjavo: »Občasno so poskusili z vsem, kar je ZIS padlo v glavo: programirana akumulacija, celo neumnost imenovana »programirana inflacija«, realne in nerealne obresti, restriktivna kreditna in monetarna politika, vsi teoretično znani sistemi obračunavanja skupnega dohodka, zamrznitev cen in plač, devalvacija dinarja, liberalizacija in administrativni nadzor nad uvozom in izvozom... Prihodnji zgodovinar bo lahko ponovil Thomasove besede: »... in večina tega je slonela na neverjetnih podmenah o vzrokih bolezni – krize, sadu čiste domišljije...«

Čprav se del tega tragikomičnega naštevanja zablod ne nanaša samo na sedanjo vlado, ji vseeno pripada večji del zasluga te vrste, s čimer ji nekakšen položaj v zgodovini ne uide. Toda, kaj naj rečemo o racionalnosti sistema, ki se vrti po utečenih poteh zdravljenja bolezni-krize, čeprav je vlada ob polčasu dobila uničujoče kritike? »Vlada ne zna, ne more, noče«, je lani pisal Jože Mencinger ob protiinflacijskem programu; »o strokovni plati ukrepov ni vredno niti govoriti«, je menil Slavko Goldstein; celo pregovorno optimistični Branko Horvat, ki se mu zdi celotna kriza rešljiva, je priznal, da načrt nima priložnosti, če se ne zamenja ta vlada; Drago Buvač piše o njenih (in naših) »dveh izgubljenih letih«.

Ni težko ugotoviti, da vlada ne zna ali noče prevzeti odgovornosti za posledice ukrepov, ki jih je sprejela v okviru izjemnih administrativnih pristojnosti. Zadnje poročilo o delu ZIS za obdobje maj 1986–maj 1988 je dokaz: krivi so vsi drugi – od sistema, ki vladi daje premajhne (?) pristojnosti, do proizvajalcev, ki hočejo višje cene, ljudi, ki zahtevajo višje dohodek, preko izvosa, ki noče in noče teči po zastavljenih smernicah, tujega kapitala, ki noče pritekati, svetovnega tržišča, ki ostaja gluho za zahteve in potrebe jugoslovanskega prezaščitenega, monopolnega in v bistvu še naprej netržnega gospodarstva, republik, ki mešajo po svoje...

Deloma ima seveda ZIS prav, ko krivi »sistem«, čeprav dvomim, da misli na isto, ko se pritožuje nad omejenimi možnostmi: ni kriva samo vlada, ko deluje v sistemu, kjer

je zaupanje mandata povsem neodvisno od izidov dela vlade, in v širšem političnem okolju, ki ne pozna individualne politične odgovornosti izvoljenih funkcionarjev. Toda celo v takem nepopolnem sistemu, kjer se posamezniki, ki jih krijejo kolektivna telesa, lahko igrajo z usodo generacij in eksperimentirajo kot v velikanskem laboratoriju, je ta konkretna vlada od vsega začetka storila vse narobe. Nihče ne more reči, da ni mogla vedeti, kaj se bo zgodilo: ukrepe je sprejemala kljub temu, da jim je skoraj celotna stroka nasprotovala in celo kljub temu, da je vlada postala predmet nemočnega posmeha.

Leta 1987 si je vlada zastavila tri velike cilje: povečanje obsega proizvodnje in izvoza, zmanjšanje inflacije, občutno večjo proizvodnost dela. Rezultati: proizvodnja se je zmanjšala, z njo tudi produktivnost, inflacija je divje poskočila. Ko vlada trdi, da je to dediščina od prej, nima prav. Predvsem je to posledica katastrofalnega načrta s programirano inflacijo, med seboj nepovezanih interventnih ukrepov v gospodarstvu, kar je močno povečalo nestabilnost (svojevoljna denarna politika, tiskanje novega denarja, zmanjševanje obrestnih mer in zamrznitev cen). Kratkoročni učinki so bili plačani z dolgoročnim (napovedanim) polomom na vseh frontah ekonomske politike.

Se hujša je ocena, ko gremo na sestavine dolgoročnega premaganja krize: v jugoslovanskem gospodarstvu raste splošna in skupna poraba na vseh ravneh, zmanjšuje se del dohodka, s katerim razpolaga gospodarstvo, zmanjšuje se naložbena dejavnost, akumulativnost ekonomije je vedno manjša. Nadaljuje se težnja k ekstenzivnemu gospodarjenju, tudi na področju zaposlovanja, kar ima globoke vzroke v dejstvu, da očitno nihče več ne nadzoruje gospodarskih gibanj. Če bi namreč v resnici hoteli ekstenzivno gospodarjenje zamenjati z intenzivnim, tega ne bi bilo mogoče storiti brez ustrezne socialne politike, nanjo pa v tej metodi gašenja požarov ni misliti.

Tako ni mogoče storiti nič drugega, kot da se vedno znova vračamo k vprašanju volite in odgovornosti. Morda metoda, po kateri posameznik ali organ (vlada) predložita program, na podlagi katerega sta izvoljena, ni najpopolnejši, toda boljšega si za zdaj še niso izmislili. Če je namreč vlada izvoljena na podlagi programa, je mogoče uveljaviti odgovornost zanj in vlado odpoklicati (ji izreči nezaupnico). Samo v sistemu, kjer je posamezno ali skupinsko odgovornost za napačne poteze, za neupoštevanje mnenj in celo arogantno nastopanje proti kritikom mogoče prekriti z nedotakljivo legitimnostjo kolektivnih vodstev, se vlada lahko toliko časa uči na napakah.

Ko je v zadnjem gašenju požara novembra 1987 začela z interventnim programom, ni imela pojma, kaj se bo zgodilo, ko bodo cene spet odmrznjene. Kaže, da še zdaj ne ve, in bo spet poskušala s katero od »ekonomskih politik« in videla, kako se bo

obnesla. Do mednarodnega denarnega sklada je kazala močna znamenja odpora, v čemer so jo podpirala politična mnenja o nedopustnosti pritiskov na našo neodvisnost (čeprav je bila neodvisnost že zaigrana), zdaj pa pristaja na režim, ki ga je prej zavračala. Trije glavni elementi sporazuma z IMF (liberalizacija cen, uvoza in sprostitve deviznega tržišča) so v polnem nasprotju z dosedanjimi vladnimi ukrepi, ki so zoževali prostor svobodnega oblikovanja cen, zapirali tuje trge, s ceninim kapitalom in devizami pod realnimi vrednotami pa zausstavljali delovanje deviznega tržišča. Je vlada kapitulirala (brezpogojno), in če je, kakšna zagotovila daje, da bo čez noč začela z bistveno drugačno politiko? Komu bo odgovarjala, skupščini ali skladu?

Izbruhnila je panika, ko je nekaj delegatov menilo, da bi bilo mogoče vlado tudi odstaviti; na to možnost, ki je predvidena v ustavi, gledajo še vedno kot na »incident«. Kritično govorjenje o vladi, ki ne zna vladati ravno na področjih, kjer bi morala, se ob tej priložnosti verjetno še ne bo prelilo v kvaliteto demokracije. Toda, kaj naj rečemo o racionalnosti države, ki bo po dveh izgubljenih letih raje počakala še dve, prav tako izgubljeni, da le ne bi bilo treba opustiti lagodnega kroženja po republiškem ključu? In da ne bi bilo treba uveljaviti načela o zasedanju ključnih položajev z ljudmi, ki jim je na podlagi minulih izkušenj tako delo mogoče zaupati, ali pa jih je, če kljub temu odpovedo, mogoče povsem normalno zamenjati?

Kar se potem sliši tudi takole: »Mislim, da bi bilo v prvi vrsti treba pojasniti pojem DEMOKRACIJE. Pri nas to besedo ponavljajo mnogokrat. Pozablja pa se, da je beseda demokracija sestavljena iz dveh besed: ljudstva in oblasti. Urejeno in po pravih vedenja tekoče delovanje organov in forumov, ki sprejemajo odločitve, še ni dovolj za DEMOKRACIJO. Ni demokracije brez DEMOSA. To ni enostrankarski ne dvostrankarski in ne večstrankarski sistem, ne ta ali oni politični mehanizem, ampak z ustavo in zakoni omogočena, v praksi uresničena sposobnost naroda, da zamenja VLADO. Če določena vlada slabo dela, je treba poskusiti z drugo ekipo. Sedanji ustavni sistem ne dovoljuje narodu zamenjati oblasti niti na ravni občine, kaj šele na ravni zvezek«. (Intervju z Leonom Matesom, Mladost, 31. marca 1988).

Mnenju bi dodala le malenkost: v bistvu ustavni sistem načelno dovoljuje zamenjavo neustrezne vlade, le teh formalnih možnosti ne spremlja zavest o pravici, da se to v resnici lahko stori. Ker predsedniki vlad še nikoli niso odstopali zaradi slabe politike, ampak izključno zato, ker je prišlo do konfliktov znotraj ožje sfere oblasti, je legitimna zahteva po odstopu razumljena kot nezaupnica vseh oblastnih struktur.

TRIJE KORAKI NA POTI DO PONOVRNEGA ODKRITJA AMERIKE

1.

Amaričani so dolgo trpeli samovoljo angleškega kralja in jo v uvodu v svojo ustavo tudi natančno popisali: ni hotel odobriti zakonov, ki so bili v javno dobro; razpuščal je predstavniška telesa; oviral je delo sodnih organov in spravljal sodnike v osebno odvisnost; ustvarjal je nove uradniške položaje, na katere je nameščal ljudi, ki so nadlegovali ljudstvo; v mirnodobnih pogojih je obdržal vojsko brez privolitve predstavniških teles; vojaške institucije je osamosvojil od civilnih; nazadnje pa se je s svojimi podaniki celo vojaško spopadel. Njegovi podaniki so se nekaj časa zadovoljevali s pisanjem peticij, vendar so v odgovor dobivali le nove žalitve. Sledil je boj za neodvisnost, razglasitev neodvisnosti in nato še nova ustava.

V fazi oblikovanja nove ustave je bila ključna ustavodajna skupščina. Šlo je za tipičen produkt dobe. Avtoriteta oblasti je bila v tradicionalni družbi enostransko odvisna od nadrejenih. Oblikovala se je sproti. Ko pa so se v Zahodnem svetu začeli krepiti modernizacijski procesi, je to spodjedalo tudi nevprašljivost oblasti in principov, na katerih je slonela. Listine, ki so določale posebne pravice podrejenih, so bile posledica tega procesa. Postopno so začeli ljudje verjeti v to, da so sami ustvarili moč, ki je nad njimi, ji dali pooblastilo in določili načine izvrševanja. Prav predpostavka takšne družbene pogodbe («a convenient fiction turned to a real covenant», kot duhovito ugotavlja Walton H. Hamilton) je predstavljala temelj ustavodajne skupščine. Drug temelj pa je bil bolj praktične narave. Gre namreč za institucijo, ki se oblikuje v kriznem obdobju, kar narekuje njeno ad hoc oblikovanje, torej v nekem smislu pristransko izbiro delegatov, ki so dovezetni za novo.

Ker so radikalno omejevale območje arbitrarnega odločanja, je nove ustave 18. in 19. stoletja pogosto spremljala politična revolucija. Značilni sta bili ameriška in francoska. Interesi, ki jih je takšna revolucija prinesla na površje, niso bili niti večinski niti niso odražali povprečnih interesov dobe. Na ameriški konvenciji leta 1787 so sedeli premožni in privilegirani predstavniki bivše kolonije, ki pa jih ni družil le skupni nasprotnik, ampak tudi vzajemna predstava o spremembi narave družbenih odnosov. Na kratko bi ga lahko izrazili kot kombinacijo vere v svobodno podjetništvo in politično enakost.

V kontekstu liberalnih idej o pomenu svobode se je oblikoval politični sistem, v katerem ima vsaka aktivna in legitimna skupina možnost in verjetnost, da sodeluje v procesih odločanja; ekonomski sistem, ki zagotavlja podjetnikom nasledovanje njihovih egoističnih interesov v splošno družbeno korist na trgu; in nastalo je družbeno okolje, ki posamezniku zagotavlja visoko stopnjo avtonomije.

Vrednote, ki so našle svoj izraz v ameriškem ali kakšnem drugem normativnem sistemu tiste dobe, so bile kompatibilne, ali pa vsaj niso ovirale procesov modernizacije. Ne nazadnje govori temu v prid dvesto let bolj ali manj kontinuiranega razvoja teh družb. Snovalci teh sistemov so sedeli na zgodovinskem trendu, ki so ga soustvarjali. Sam proces je lahko potekal nasilno in nedemokratično, pač pa niso bile takšne tudi njegove implikacije.

2.

Delegati, ki so sedeli v ustavodajni skupščini v Beogradu leta 1945, so bili v kvalitativno drugačnem položaju. Partija, ki so ji pripadali, je stala, in še vedno stoji na poziciji zgodovinskega proti-trenda, razkroja modernizirajoče se družbe v smeri tradicionalne skupnosti. Kot je na nekem mestu dejal Marx – bružoazna revolucija zvaža človeka na svobodnega in neodvisnega državljanca, na pravno osebo. Takšno stanje se mu je, kot globoko vernemu človeku, zdelo popolnoma nevzdržno, zaradi česar je iskal

človekovo emancipacijo v ukinitvi vseh tedanjih neavtentičnosti.

Partija je pred vojno zastopala tipično subpolitično držo. Ne toliko zaradi numerične nesignifikantnosti (konec koncev je na edinih demokratičnih volitvah v zgodovini Jugoslavije, leta 1920, dobila 12,4 % glasov in bila po velikosti četrta stranka v državi), kot zaradi svojega programa, ki je bil v nepomirljivem konfliktu z dominantnimi družbenimi odnosi predvojne Jugoslavije.

Na že doseženi stopnji modernizacije in ob dejstvu, da so bili vzpostavljeni pomembni predpogoji za nadaljevanje tega procesa, je lahko partijski program postal politično vladajoč le dominantnim odnosom v družbi nasproti, s potlačitvijo večine v njej oblikovanih ekonomskih, političnih in socio-kulturnih interesov. Šlo je skratka za marginalno kontrakulturno pozicijo, ki je, ko je postala vladajoča, pokazala svojo pravo naravo. Partija ne skuša zgolj odstraniti nekaterih ovir s poti izražanja novih družbenih interesov, ampak po božje ustvariti svet, v katerem bi aspirirani interesi šele lahko postali dominantni.

S tega vidika je tudi lažje razumljivo obnašanje partije v boju za oblast. Vsaka koalicija z ne-partijskimi silami je lahko le taktične narave, ker bi strateško povezovanje hitro vodilo k asimilaciji njene vizije. Precep, v katerem se nahaja, si še najlažje predstavljamo, če ga primerjamo z usodo krščanstva v moderni družbi. Ohranilo se je namreč lahko le tako, da se je sekulariziralo. Upamo lahko samo, da je v našem primeru možno ta proces tudi pospešiti.

Partija je torej obsojena na politični ekskluzivizem. Intenzivno se je začela pripravljati že med vojno (narodnoosvobodilni odbori, AVNOJ). Takoj po koncu vojne se je III. zasedanje AVNOJ spremenilo v začasno skupščino, ki je dobila pooblastilo, da pripravi volitve v zakonodajno skupščino. Zaradi pritiska zaveznikov in mednarodnega priznanja je partija sicer sprejela v skupščino nekaj pred vojno izvoljenih poslancev, ki pa so bili v manjšini in so jih skrbno delili na zanesljive, omahljive in odkrite nasprotnike.

Pogoje za delo opozicijskih strank na teh usodnih volitvah se je oteževalo na

oddalo svoj glas v skrinjico brez liste.

Vidimo, kaj vse je morala storiti partija, da je zmagala na volitvah – preprečiti je morala udeležbo opozicije in prikriti svojo lastno. Volitve so bile, če nič drugega, torej vsaj izredno nenavadne. Dominantni interesi se v njih niso uspeli pojaviti, ker so bili preveč prepoznavni, marginalni pa so se potuhnili, da bi ne bili prepoznani. Bil pa je to edini način, na katerega je lahko postala partijska subpolitika vladajoča na volitvah.

Kakor koli že, partija je prišla v ustavodajno skupščino le s sebi privrženimi delegati. Še isto leto se je začela »razprava« o načrtu nove ustave, ustava pa je bila sprejeta v začetku leta 1946. Naglica je bila res nenavadna – poleti 1945 je bilo šele konec glavnih vojnih operacij, jeseni so bile že volitve v ustavodajno skupščino, ki je nemudoma začela z razpravo, pozimi pa smo imeli že novo ustavo. Med Scilo in Karibdo asimilacije in oktroiranja nove realnosti je bila za partijo prva čer prav čas.

Vendar pa se mi na tem mestu ne zdi tako usodno samo dejstvo, da je celoten proces potekal nedemokratično. Kot smo

zasedanje ustavodajne skupščine. Bili so sila ogorčeni, ker je Kerenski s tem po njihovem mnenju neupravičeno zavlačeval. Ko pa so prišli na oblast sami, so konstituantno takoj razpustili. Trocki je to opravičeval s tem, da so se v nekaj mesecih objektivne okoliščine tako zelo spremenile in ljudske množice tako pomaknile na levo, da stara ustavodajna skupščina preprosto ni več izražala pravih interesov ljudstva. Dialektični materialisti še vedno ugibajo, zakaj boljševiki potem niso razpisali novih volitev. Za nas, ki nismo inicirani, je odgovor na dlani – ker bi izgubili.

3.

France Popit je na seji ustavne komisije skupščine SR Slovenije premeteno ugotovil, za kaj pravzaprav pri celotni zadevi sedanje »razprave« o ustavi v resnici gre. Takole so povzeli njegovo razmišljanje v Delu (14. 4.):

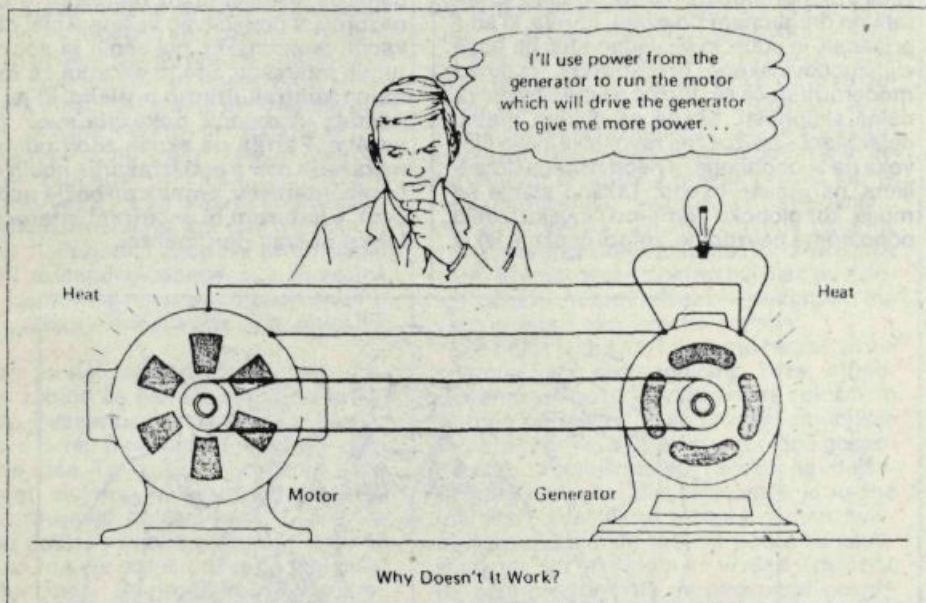
»S spremembami ustave ne smemo spreminjati ustavnega položaja delovnih ljudi. Sedaj pa nekateri predlagajo referendum zato, da bi uvrstili birokratski centralistični sistem, drugi pa zato, da bi dobili novo ustavo, drugačno od sedanje, predvsem pa v njej ne bi bilo več sedanjega ustavnega položaja delovnih ljudi. Ne vem, če smemo pristati na take zahteve. Navsezadnje se je delavski razred v svoji zgodovini boril prav za to, da bo prišel po parlamentarni poti na oblast, pa je uspel samo z revolucijo. Z referendumom pa bi mi utegnili dovoliti, da se spremeni, da tako rečem, ta družbenopolitični sistem. Razmišljati je treba tudi o tem.«

Popit opozarja druge pripadnike politične elite na paradoksalno možnost, da bi partija (v njegovi izjavi »mi«) oblast, do katere se je dokopala z nasiljem, sedaj po mirni in demokratični poti izgubila. Tiste, ki bi jih demokratična retorika lahko zavedla k nepremišljenemu dejanju, opozarja, da obstaja čisto realna možnost, da se delovni ljudje odrečejo pridobitvam, s katerimi jih je obdarila marginalna partija.

Ni razloga, da se tudi mi ne bi zavedali pomena zahteve po referendumu. Ljudje se na njem ne bomo odločali le o nekih partijskih osnutkih sprememb ustave. Odločali se bomo tudi o tem, ali še verjamemo v sistem, ki nas je privedel v krizo, ali še verjamemo ljudem, ki so ustvarili ta sistem. Odločali se bomo za ali proti kontinuiteti ureditve in garniture, ki je na oblasti.

Referendum o partijskih osnutkih pa predstavlja šele prvi korak. Če bodo osnutki na referendumu sprejeti, potem bo to pač pomenilo, da partija še vedno uživa zaupanje večine. V tem primeru lahko začnemo tisti bolj skeptični razmišljati o tem, ali živimo v pravi državi. Če pa večina osnutke zavrne in tako partiji izrazi nezaupnico, se s tem odpre prostor za drugačne politične rešitve. Drugi korak bi morala biti ukinitve politične neenakosti državljanov, oziroma privilegiranega položaja partije v državi. Po daljšem prehodnem kriznem obdobju bi se verjetno artikulirali interesi, ki ne bi bili več obremenjeni s sedanjim ideološkim kontekstom in redistributivno logiko. Šele tedaj bi bilo možno narediti tretji korak, pristopiti k volitvam v ustavodajno skupščino.

Gregor TOMC

različne načine – omejevalo se je možnosti organiziranja, nadziralo partijski tisk, izvajalo pritisk preko represivnega aparata, odvezalo volilno pravico, ustvarjalo splošno sovražno klimo itd. Na koncu so se opozicijske stranke odločile, da se v takšnih okoliščinah volitev v ustavodajno skupščino ne udeležijo.

Po drugi strani pa se je partija odločila, da ima za uspeh več možnosti, če se volitev ne udeleži odkrito, ampak če nastopi pod krinko Ljudske fronte, ki je bila v tistem času še koalicija »naprednih« strank. Tako so imeli državljani, ki so se volitev lahko udeležili, možnost izbire med kandidati Fronte in skrinjico brez liste.

Če upoštevamo še goljufije na samih volitvah (kršenje načela tajnosti, premeščanje glasov iz ene v drugo skrinjico), potem so izidi razumljivi. V Sloveniji se je volitev udeležilo na primer kar 95 % upravičencev (čeprav tudi ta podatek ni verodostojen, verjetno pa je bila udeležba vseeno visoka zaradi verjetnosti negativnih sankcij ob neudeležbi), od tega jih je 17 %

videli, je to značilno za vsa prelomna obdobja redefiniranja družbenih odnosov. Usodno je bilo to, da je partija vzpostavila odnose, ki so bili, dolgoročno gledano, v nasprotju s procesi rastoče avtonomije posameznika, sekularizacije družbe, pluralizma politike in pridobitništva ekonomije, ki so bili sicer značilni za Zahodni svet. Partija je vzpostavila zgodovinski proti-trend, ki nas oddaljuje od Zahodnega sveta. Vsako spogledovanje z modernizmom je določeno s temeljnim tradicionalizmom, vsako demokratizacijo onemogoča partijski monopol na oblast, vsak sekularizem pa postane prej ali slej plen totalne ideologije.

Sam scenarij osvojitve oblasti lahko poteka tudi drugače, vendar pa so implikacije vedno ene in iste. Vzemimo za primer Rusijo. Tam je ustavodajna skupščina že obstajala in je komunisti niso uspeli oblikovati po svoji podobi. Zato je bilo treba konstituantno ukiniti. Rosa Luxemburg te poteze boljševikov leta 1917 nikakor ni mogla razumeti. Lenin in njegovi so namreč do zmage oktobra meseca bučno zahtevali

PREDLOGI IN SUGESTIJE

Obljuba dela dolg in pred cenjeno bralstvo so postavljeni predlogi, katerih realizacija bi voz, ki se mu reče Jugoslavija, gotovo potegnila iz jarka z živim blatom. Gre za sintezo predlogov, ki so bili že večkrat izrečeni v javnosti, in predlogov, ki so se oblikovali v pogovorih z ljudmi, katerih mnenja spoštujem.

1) Korenine naše krize ležijo v (milo rečeno) neživiljenjskih socialnoekonomskih odnosih in potrebno jih je spremeniti. To pa ne pomeni zgolj ekonomskih reform, temveč tudi oblikovanje konsistentnih republiških in pokrajinskih socialnih programov. Le-teh dosedaj še ni bilo in tudi zato so vsi poskusi ekonomskih reform dosedaj propadli (ker so bili vsi presenečeni nad (ekonomskimi) učinki ekonomskih reform). Dober nacionalni socialni program mora izpolnjevati dva pogoja:

- (državno?) zagotavljati osnovne človekove socialne pravice: (morda bi bilo potrebno razmisliti o proračunskem financiranju, saj samoupravna praksa s prispevki minimalizira temeljne predpogoje za dostojno eksistenco)

- izdelani bi morali biti mehanizmi za prekvalificiranje delovne sile (stimuliranje prekvalificiranja, usmerjanja dela sredstev za nadomestila brezposelnim v produktivne naložbe, ki bi zaposlile brezposelne).

2) Nujne ekonomske reforme

Predvsem bi morali ukiniti obstoječi devizni zakon in eliminirati monopol NBJ nad devizami. Naslednji koraki v tej smeri pa bi morali biti tile:

- redefiniranje položaja NBJ v odnosu do skupščine SFRJ, vlade in ostalih narodnih bank

- formiranje prostega trga deviz
- samostojnost bank pri določanju obrestnih mer (brez državnega R)

- ukinitve obvezne bančne rezerve za vsako naložbo

- uvedba delničarstva
- ukinitve fonda za nerazvite, prehod k direktnim vlaganjem, formiranje posebnih investicijskih bank

- uvedba davčnih olajšav in ostalih stimulacij za vlaganje v nerazvite dele SFRJ in za naložbe v nerazvite dele v isti republiki

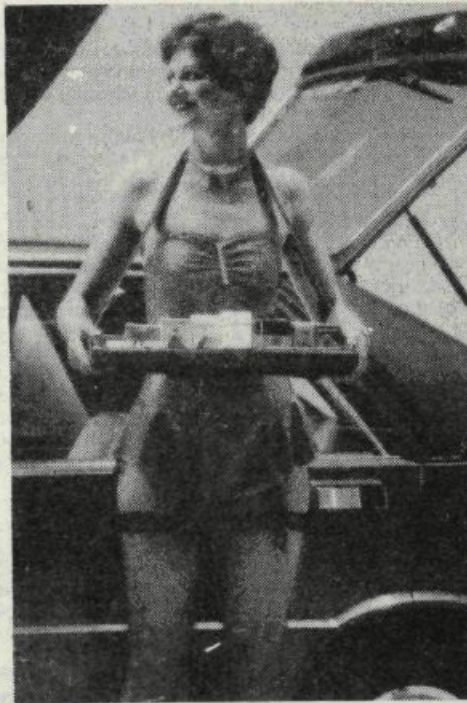
- davčne olajšave in stimulacije za ustanovitev novih DO

- uvedba hipotekiranih kreditov
- uvedba rizičnih skladov za ustanavljanje novih DO

- pluralizem lastninskih oblik brez vnaprejšnjega administrativnega določanja deleža posameznih lastnin

3) Spremembe v sferi politike

Če nečemo, da bi bila federacija »neznošno breme«, moramo ponovno določiti njene pristojnosti (monetarna politika, zunanja politika, obramba, normativni temelji gospodarstva, varstvo okolja). Vsi zvezni za-

koni se morajo sprejemati po načelu konsenza.

- Potrebno bo spremeniti vrstni red sprejemanja ustav. Republiški dokumenti imajo prednost pred zveznim (na tak način se izognemo praksi prepisovanja zvezne ustave za republiške potrebe).

- Neposredne volitve predsednikov skupščin in skupščinskih zborov (v primeru občine in republike), v zvezni skupščini pa ostane princip republiško-pokrajinskega ključa, vendar delegati izbirajo med več kandidati iz določene republike (pokrajine).

- Vlada se izbere na osnovi sprejetega programa v skupščini, prav tako pa se poenostavi princip (ne)zaupnice vladi; o nezaupnici se razpravlja, če to predlaga ena tretjina vseh delegatov, prav tako pa ne-sprejetje periodičnega poročila vlade avtomatično pomeni nezaupnico.

V primeru volitev in (ne)zaupnice v zvezni skupščini ne velja načelo konsenza.

- Potrebne so spremembe v delu uprave: nesmiselno je govoriti o zmanjšanju števila zaposlenih v upravi (po vsaki taki akciji jih je bilo na koncu še več), zato je bolje, če upravo produktivno zaposlimo. Zato predlagam oblikovanje variantnih predlogov zakonskih osnutkov. (Gre za razdelitev upravnih uslužbencev na skupine, od katerih vsaka oblikuje svoj zakonski osnutek. Razpravlja se o vseh osnutkih.) Tak način omogoča: (1) sprejemanje pametnejših zakonov, saj je zagotovljena večja možnost izbire in (2) večjo zaposlenost uprave

- Različnost bi morala biti legitimna kvaliteta: to pomeni, da bi mnoga področja, ki jih dosedaj urejajo zvezni in republiški

zakoni, po novem prišla izključno v republiško domeno (pridružujem se predlogu za različne kazenske zakone brez kazenskega zakona SFRJ).

- Družbeni sveti pomenijo zgolj podvajanje funkcij skupščinskih odborov in svetov pri SZDL, zato bi se jim v imenu racionalnosti lahko odrekli.

- Predsedniki ZK in SZDL ne sodijo v kolektivna vodstva republik in države. To zadevo je potrebno ustavno spremeniti.

- DPO-jih bi lahko razmislili o funkcionalistični reorganiziranosti (primer predloga za reorganizacijo ZSMS).

- Demokratični centralizem ne sodi med instrumente modernega političnega delovanja.

- Preden se lotimo važjih sprememb v sestavi skupščin, bi lahko v zbor združene dela spustili direktorje (kdo se boji »tehokratov«?).

4) Jugoslavija in svet

Pametna država svojo zunanjo politiko oblikuje na osnovi teritorialnega principa določanja prioritet. To pomeni, da se prioritetno uredijo odnosi s sosedi, nato odnosi z državami in organizacijami na kontinentu, nato odnosi z »velikimi« in potem še z ostalimi. Po tej logiki je potrebno:

- nemudoma izenačiti blagovno menjavo s sosedi (in tudi z državami SEV), saj je naš presežek velik generator inflacije

- urediti manjšinsko politiko z Italijo, Avstrijo, Bolgarijo in Grčijo (z Albanijo bo verjetno malce težje)

- povečati sodelovanje z evropskimi nevtralnimi državami (oblikovanje *caucusing group* v Generalni skupščini OZN)

- čimprej postati članica Evropskega sveta in ETFA (kar bi nas avtomatično sililo v modernejšo ekonomijo)

- oblikovati sredozemsko koordinacijo držav, ki bi končno določila načine uporabe in varstva Mediterana, ne-jedrska območja Sredozemlja ipd. Če se o tem ne bodo sporazumele države same, jim bo kaka Sovjetska zveza rada »priskočila na pomoč« (saj se spomnite govora Gorbačova v skupščini SFRJ)

Pri vsem tem pa pametna država sodeluje zgolj z državami, kjer spoštujejo človekove svoboščine in državljanske pravice. Premislite, kako je s tem v primeru SFRJ! Tako. Končajmo seznam predlogov, saj že njegova dolžina priča o tem, da je potrebno marsikaj popraviti. Predlogov nisem napisala zato, da bi si delala reklamo na trgu političnih programov, temveč zato, da bi jih prebrali in videli, kako malo in kako veliko je še potrebno narediti.

Jasmin Držanič

P. S.

Zadnji stavek je namenjen tovarišem in tovarišicam, ki delujejo v Tomšičevi, Šubičevi, Prešernovi, Dalmatinovi ulici in ulici Komenskega.

SAMOSTOJNI PROIZVAJALEC (intervju s satirikom in

Pravijo, da javni tožilec niti glave ne umakne od knjig, ki jih izdaš? Kako je biti na vrhu, oziroma med najbolj prepovedanimi avtorji in izdajatelji?

Prej bi rekli, da jaz ne morem dvigniti glave zaradi tožilca, kot oni zaradi knjig, ki jih izdajam. Delal sem že, da je naloga pisca, da govori resnico, da razume resnico časa v katerem živi, da jo primerja s časi, ki so prešli in da jo zapusti časom, ki prihajajo. Tu tožilci nimajo kaj iskati, razen če tudi sami uživajo v umetnosti. Pisce mora sporočati svojo umetniško resnico, nagrado in kazni ali kazni za to, kar je rekel, lahko dobi le od tistih, katerim to resnico sporoča. Vse ostalo je čebula in voda. Vsak se mora truditi, da ne sramoti svojih otrok. Verjamem, da imajo tudi tožilci potomce. Njihovo obnašanje je njihov problem. Moj problem je, kako kar najzvesteje odslikati svoj čas, tako kot ga vidim in čutim. Nisem v partiji, v kateri so gotovo (morajo biti!) moji tožniki in sodniki. Za umetnika ne velja demokratični centralizem! Ne verjamem, da umetnik nima pravice dvomiti v slabe zakone in še slabše tolmače teh zakonov. Vsak zakon, ki duši svobodo, ustvarjalnost in napredek, je nelegalen, nepotreben in škodljiv. Takšni so vsi zakoni, ki prepovedujejo knjige, ki se privilegirajo in ščitijo pred kritiko posamezne osebe in pojave, organe in organizacije, katere omejujejo človeški um.

Ne želim si ne nagrad ne kazni. Želim si le nemotenega dela, ki nas edino lahko izvleče iz meda in mleka, v katerem se davimo. Ni pristojnih tožilcev, sodnikov in komitejev za določanje meja ustvarjanja.

Prej bi priporočili vsem tem, da preganjajo tiste, ki dvigujejo namesto tistih, ki dvigajo glas. Predvsem ker se z glavnimi krivci lahko srečajo tudi v svojih partijskih vrstah.

Govori se, da sedaj lahko vzdržuješ svojo KNJIŽEVNU RADIŃINU saj si precej zaslužil v prvi delovni skupnosti piscev, ZAPISU, pri katerem si bil eden od ustanoviteljev in direktor?

To je stara zgodba: nekaterim je vedno lahko, a drugim vedno težko. Meni je bilo lahko, ko sem delal v ZAPISU tudi preko 16 ur dnevno in ko sem objavil, jasno s pomočjo kolegov, preko 200 knjig, med katerimi je največje število tako imenovanih nekomercialnih izdaj. Drugim je bilo težko, celo ko so me gledali, kako delam in so raje sedeli po kavarnah in predpostavljali, koliko zaslužim, ko pač toliko delam. Naivneži, kot da ne vedo, v kateri de-

želi živimo in da je zaslužek v glavnem obrnjeno sorazmeren vloženemu delu. Kar se tiče »književne radionice Rastka Zakića«, sem bil pač zmeraj pripravljen tudi plačati za svojo neodvisnost. Med drugim: model financiranja izdaj v moji delavnici je tovariško sporazumevanje med avtorji, skupno delo in vlaganje sredstev.

Ko je bil brutalno in kriminalno ukinjen ZAPIS, nisem smrkal in jokal, ampak sem ponovno zavihal rokave. Moj upor je moje delo. Moja pravica in potrjevanje so moje nove knjige. »Če vsak naredi toliko, kolikor je sposoben, potem ljudstvo ne bo propadlo!« Na srečo naši nesposobneži niso bili niti toliko sposobni, da bi nas kljub silnemu trudu – uspeli popolnoma uničiti, tako da še vedno verjamem tudi v čas, ki navkljub organiziranemu odporu, nepreklicno prihaja.

Ko smo že pri tem, kaj misliš, da je naš največji problem?

To, da ne more napredovati sistem, v katerem je privilegij temelj družbene organizacije. Ne da se vladati proti pameti in zdravemu razumu. Imeti več pravic zaradi ideologije ni avantgardizem, ampak rasizem, a omejevanje pravic državljanom glede na politično mišljenje predstavlja najretrogardnejši politični apartheid. Lahko celo biološko propademo, ker smo obzirni do manipulatorev in »šibadžijak«, ki jim je važejši njihov gram oblasti ko tona narodne nuje. Dragoslav Marković brez pomislekov in brez sramu opisuje v svojih spominih, kaj so nam t.i.m. – narodni voditelji – delali, ko so uveljavljali svojo osebnost na ramenih delavskega razreda, ko smo mi soglašali z vsem, saj s policijo in sodiščem ni bilo heca. Zakoni jim služijo, da jim nič ne moremo! Tisti, ki razlagajo zakone, so njihovi ljudje in so v še večjem strahu, kot mi ostali. Kot v gangsterskih filmih: mafijaši imajo svoje salone, svoje plačance in strežnike. Svobodne volitve je zamenjala kadrovska politika sorodnikov in rojakov ter partijska kombinotorika. Ničesar ni, česar ne bi naredili, le da bi se ohranili na oblasti. Predhodniki svojih jagenjskih brigad! Milomir Marić bi poleg knjige »DECA KOMUNIZMA«, moral napisati tudi knjigo »STARCI NA VLASTI!«. Izvzeti nekoga iz kritike o družbenem dogajanju je najbolj neumna izmišljotina avtoritarnih režimov. Mora biti v redu, če ni kritike, brez kritike ni meril. Še za časa študentskih nemirov leta 1968 je zamujena velika priložnost za moralno očiščenje in prepород.

Pred kratkim je odvetnik Jovan Koprivica na televiziji javno izrekel, da obstajajo komisije, ki dolo-

čajjo, kdo bo kazensko preganjan in kdo ne! Ali je sploh smiselno še govoriti o pravnem sistemu ali pravni varnosti občanov?

Država se medtem obnaša kot cestni razbojnik! Prestreza ljudstvo, kjer utegne! Kako imenovati 7,5 % obresti na sredstva za vpogled v bankah in to sredi povišane inflacije, ki je okoli 200 %? Kako imenovati zanebranje skrbi za nezaposlene za brezdomce, za javni prevoz, za niz drugih praktičnih problemov? Kako imenovati karikiranje same ideje samoupravljanja – ko samoupravljalci odločajo le o delu dohodka, preostalega za poskušino z žličkami, po vseh teh zajemalnicah, lonci in posodami?

Iz delavčevega kota je večji izkoriščevalec tisti, ki mu več jemlje, ne glede na to, ali je to kapitalistična ali socialistična država. Samo da je pri socialistični državi tudi še prevaran: upal je, da bo boljše, dobil pa je še slabše.

Kaj more narediti satira v času moralnega ravsula v enopartijskem sistemu? Kako povrniti vrednostna merila?

V razlagi politike – je vse relativno. Samo primer: Ko so naši komunisti »pogumno rekli NE« Stalinu leta 1948, je to bil časten odpor proti tujemu vmešavanju, a ko so se predvojne oblasti borile proti agenturi Kominterne – je bila to borba zoper napredne sile! Satira mora razumeti paradokse, da jih razkrije. Ko je Sešelj prestajal kazni zaradi kritike plagatorja in mešetarja, so ti vodili državo! Kot da bi Hamdija imel neodtujljivo pravico do oblasti, Sešelj pa neodtujljivo pravico na zapor! Takšen Hamdija nam je tudi uredil ustavo. Zakaj je vsaj ni prepisal od boljših?

Zanimivo je, da kogar koli na vrhu začnemo preverjati (Hamdijo, Hodžo), se izkaže, da niso v redu. Zakaj potem vsega po vrsti ne preverimo? Da bi se enkrat prepričali, ko jih že nismo preverili pred volitvami!

A še pred nekaj tedni ali meseci bi dobival zaporniško hrano tisti, ki bi KAR KOLI rekel zoper TA DVA! Zdaj že vsi tekmujejo, kdo jih bo prej in bolj očrnil. Zdaj jih pač ne smeš več braniti!

Kakor pravi ljudstvo: Ti nas poznaš – ti nas jebil! Vse spoznati, vsak paradoks podčrtati, po potrebi tudi pretirati – to je vloga satire in vračanju etičnih in ostalih vrednostnih meril.

Ali, še najbolje je za našo situacijo obtožiti najprej kralja Aleksandra – ker ni pustil šifre tistega

famoznega sefa v švicarski banki, čigar dragocenosti bi morda izvlekle iz bule komunistične naspornike!

»Veš, poet, svoj dolg? nimaš nič besed?« – bi dejal Oton Župančič.

Zdi se mi, da nisi odgovoril na del vprašanja o satiri in njeni vlogi v specifični, enopartijski družbi...

Enopartijski sistem (ne družba, družba se ne more ocenjevati po partijnosti) je primitivno partijarhalna, utemeljena z neodtujljivo neomejene oblasti očeta. Toda otroci, ki rasejo, se ne morejo večno strašiti. Družina (država) napreduje na različnih idejah potomcev in ne na trajno sklerotični pameti staršev. Zame so enostavno neverjetna nesramnost tudi same ideje, da se je treba tako, kakor en (eni) hoče(jo)! Satira se mora boriti, kot tudi vsaka častna umetnost, zoper enonamnost in omejenost, okvire in rešetke. Satira ne priznava nikakršne »partije ni hartije, ni bratije, ni mafije«. Satirik je pravzaprav kot otrok: ima rad igro. Igro duha. In igro z ognjem.

Ti si vsekakor satirik. Toda, tudi jaz imam vprašanje, ki ga rad postavljam satirikom: Ali niso oni najboljše sluge režima?

Vsi smo sluge ljudstva in svojih bližnjih. Vsi služimo eden drugemu in tako obstajamo. Tisti, ki so na oblasti, imajo radi, da to dejstvo o splošnem služenju in pomoči zreducirajo na služenje režimu. Tako tudi režimi, ki ne služijo ljudstvu, ampak mu želijo gospodariti v imenu »rase, klase, mase ili ponekog drčnog dase«, hočejo vse spremeniti v svoje sluge. To se včasih uresniči, pri nekaterih ljudstvih pa skoraj vedno. Pogosto so tudi satiriki sluge takšnih režimov, ker sprejemajo svojo omejeno strogo predpisano vlogo. Toda tako kot velikih igralcev ne omejuje tekst, ki ga govori, tako tudi velikih satirikov ne omejujejo pogoji, ki jim jih dozirajo.

Satirik kot živ človek lahko opusti, toda satira kot umetnost premagata prej ali slej tiranijo, ker tudi tiranijo izpeljujejo smrtniki (ravno) tako kot satiriki.

»Vloga satire v svetovni revoluciji« je enako pomembna kot tudi vloga revolucije v posameznih državah. In eno in drugo pomaga, da se režimi zamenjujejo... Za satiro vsaj vemo, da jih spreminja na boljše.

Ali so enopartijski sistemi ustvarili kult osebnosti, kult nedotakljivih? Kult osebnosti je oznaka za

DRŽAVNIH SKRBI izdajateljem Ratkom Zakićem)

kraljevske ambicije njihovih avtorjev. Enopartijski sistemi, ki so podirali monarhije, pogosto niso uspeli premagati skušnjave fevdalnega in pompozne organiziranja časti in oblasti. Osebnosti (katere kult se ustvarja) se ne sme zamenjati, mora se jo oboževati (se ne sme kritizirati), mora imeti neodtujljivo pravico varati svoje podanike, fevdalce in dvorske norce, mora imeti svoje plemstvo na vseh nivojih, je lahko star, toda ne senilen, lahko je nizke rasti – toda obvezno velik, grd, toda vedno fotogeničen in tako naprej.

Kolikor je meni znano, doslej nismo imeli česa takega, čeprav slišim, da so nekateri, ki imajo take voditeljske ambicije. Če bi pri nas prišlo do kulta (nam tujih) osebnosti, bi v svoji specifičnosti, obvezno trdili, da te osebnosti več zaslužijo, kot smo jim mi zmožni dati, tako da bi to bilo prej nekakšno revno dohajanje sveta, kot pa pravi, kvalitetni kult, kakšen pristoji bolj razvitim deželam, kot je naša.

Kaj meniš, ali se o vsem tudi lahko in sme pisati, kdo in kako to prepereje?

Pred kratkim se je v Beogradu Dušan Mitević (tisti srbski politik, znan s TV, ki ima navidez zelo pametno glavo) spravil na redakcijo MLADOSTI, ker je baje zavrla predvideni scenarij obsodbe in ekskomunikacije Dragiša Pavlovića in njegovih sodelavcev. Ob tej priložnosti je Dušan Mitrović naredil neverjetno napako v postopku z izjavo, da je na primer »embargo objavljajanja nekaterih tekstov sveta zadeva novinarstva«, ker verjetno iskreno misli, da tam, kjer so bogovi, mora biti tudi svetost. In ravno nasprotno je: edina resnica v novinarstvu je resnica, resnična in točna informacija. V tem je tudi glavni nesporedazem cele naše politične prakse: ker se dnevno-politične potrebe najpogosteje podtikajo kot nedotakljiva ideološka dogma.

Da se razumemo: Ne zagovarjam Dragiša Pavlovića. Glede »njega« sem imel dosti težav zaradi pesme PAVLOVIĆEVA MAST (PAVLOVIĆEVO MASLO), ki je bila povod za prepoved mojnega dnevnika z naslovom MOJE NOVINE (MOJ ČASOPIS).

Ko je govor o prepovedih, ali se ne da z nekakšno literarno veščino, z nekakšnim trikom duha, vse povedati spretno – da pa vseeno ni moč najti formalnih razlogov za prepoved?

Citiram kardinala Richelieuja: »Dajte mi šest vrst katerega koli spisa, pa bom našel dovolj razlogov, da obesim pisatelja.« In današnji kardinali, vazali, generali – lahko tudi za manj kot šest vrstic, tudi brez kakršnega koli razloga obesijo pisatelja in to – za jajca!

Po drugi strani, včasih nihče živ ne more najti avtorja, kot je bil to primer s t.i.m. humoresko VOJKO I SAVLE, ki je, »kao« podtaknjena POLITIKI, a nihče ne ve, kdo je kaj tako nerazumnega lahko napisal. Pomeni, da lahko pridejo skozi povsem neduhoviti triki, ko nekdo hoče, da se kaj skriva. Ko gre za osebnosti, o katerih

zaradi aforizma, v katerem sem ironično govoril o ideji očeta (kar se seveda ne nanaša niti na mojeg rodnege očeta), toda tudi tožilec in sodnik (tudi Vrhovni!) so čimprej-tembolje ta najskrajnejši negativen kontekst pripisali Titu. Zalostna ali tragična nekompetentnost sodstva? Kaj pa je rekel Hamdija Pozderac, ko so ga ujeli pri prepisovanju – edino jaz sem ostal kriv! (Samo, da jaz, za razliko od Pozderca, zares nisem bil kriv.)

Če bi ti kot pisatelj imel moč naših politikov, kakšen aforizem bi si izmisliš?

V enem svojem eseju je Suzanne Sontag napisala, da je komunizem uspešen fašizem. Ali si ti drzneš misliti isto?

Jaz mislim drugače, približno takole: Proti našim, niso bili fašisti nič!

Odgovori nam na vprašanje, ki ti ga sploh nisem zastavil!

Odgovarjam z vprašanjem: Česa vsega še ne vem? In do kdaj!

... Rastko Zakić je rojen 1942. leta v Kragujevcu. Izobrazba: Tehnična fakulteta

Knjige: Na ljuto ranu ljuto travu, Zar ptica, Pund stihovi, Kuda nas modni kreatori vode, Naopakljije, Isterivanje pravce, Udarci glavom, Minut do dvanaest, Ukrštene reči...

Nagrade in kazni: čemu naštevati?

Je eden izmed ustanoviteljev ZAPISA, prve delovne skupnosti pisateljev, ustanovljene v Jugoslaviji leta 1978 in ukinjene 1984. V tem času je bil njen direktor in urednik.

Živi in dela v Beogradu. Leta 1984 je ustanovil »Literarno delavnico Rastka Zakića«, katere glavni moto je misel Vuka Karadžića:

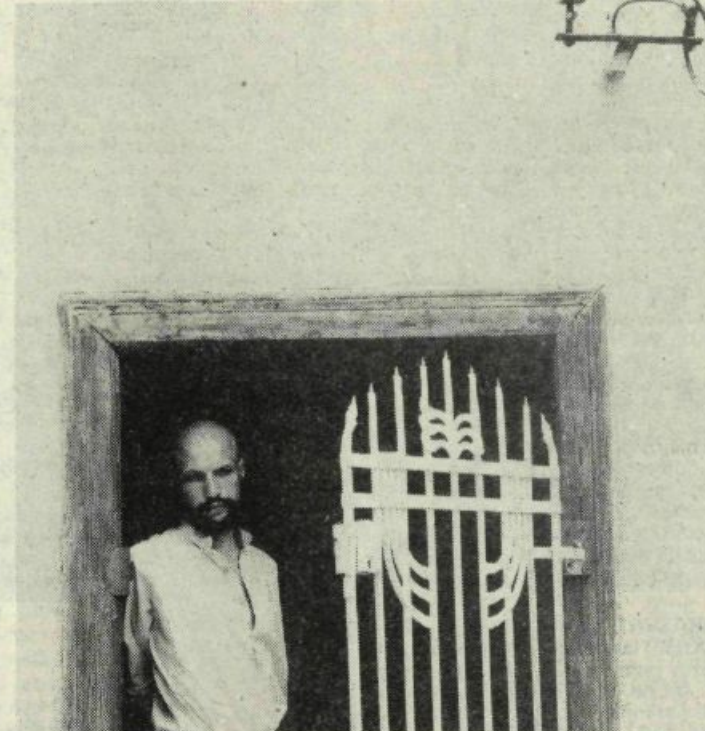
»Če vsak naredi toliko, kolikor je sposoben, ljudstvo ne bo propadlo.«

Ko smo že pri tem »primeru«, bralce bo verjetno zanimalo, kako je potekal scenarij te prepovedi?

Povsem enostavno in, razume se, popolnoma nezakonito. Pavlović, ki je bil prizadet in ujaljen z mojo pesmijo, je telefoniral tožilstvu, upravi javne varnosti in verjetno še komu. Vse poteka telefonsko. Iz uprave varnosti brez pismenega naloga preiščejo moje stanovanje. Tožilstvo je iskalo kakršen koli povod za postopek zoper mene, toda tudi to ni enostavno. Malo bom pojasnil: MOJE NOVINE (MOJ ČASOPIS) so moj literarni dnevnik v nadaljevanjih, ki sem ga začel izdati v mesečnih zvezkih, vsi teksti so izključno moji in jaz po Zakonu o izdajateljski dejavnosti imam neodtujljivo pravico, da svoje tekste publiciram. Zato je tudi Tožilstvo prvi zvezek spustilo brez težav. Potem pride drug zvezek, v katerem je tudi ta famozna pesem. Po zakonu je mogoče prepovedati avtorsko delo le v strogo predpisanem postopku pred okrožnim sodiščem. Vsekakor je nerodno imenovati pravi razlog

Nič nismo povedali niti o nacionalizmu...

Nacionalizem je strah, ki si ga mnogi prizemajo na prsa. V nekaterih krajih je nacionalizem le strašilo, na katerega zletavajo črni orli.

je prepovedano govoriti kot o ljudeh, torej z vsemi pomanjkljivostmi in lastnostmi, se satirik včasih znajde, pa o njih govori kot o živalih (seveda, v basnih). Za satirike je tudi to mogoče nevarno, če ga hoče kdo obsoditi. Obsodilo ga bodo po zakonu o zaščiti živali!

Osebnostim torej, ki so z zakonom zaščiteni, lahko pojem le ode – ali nič. Predvsem zato, ker so tudi sami po sebi, a pri nas še posebej, neverjetne poti možnih asociacij. Ti recimo govoriš o splošnem pojavu, kaj to pomeni, ko tožnik pridaja imena! Zastrušujoče je na primer, kakšnim pojavom so pripisali Titovo ime. Meni je prepovedana knjiga UKRŠTENE REČI (KRIZANKA)

Delajte novi most v Višegradu – tudi jaz hočem pisati NA DRINI ČUPRIJA (MOST NA DRINI)!

Nismo govorili o Kosovu, o Vevčanih, o drugih naših velikih problemih...

Niti boljšim od nas ni pomagalo, ko so govorili, da so dirigentske in druge palice v napačnih rokah.

prepovedi (satirično pesem, v kateri se je znašel pravi ideolog in nadduhovnik mesta Beograd). Zato s pomočjo Republiškega komiteja za informiranje moj dnevnik razglasi za časopis (kar je razumljivo daleč od vsake, razen birokratske pameti), a potem ga prepove sodnik za prekrške, ker jaz kot posameznik seveda nimam pravice do izdajanja časopisa! Medtem me v zaščito vzame Združenje pisateljev Srbije in Akademija znanosti (njuni odbori za obrambo misli in izražanja). Aleksandar Bakočević kot predsednik Mesta ne reagira na protest naslovljen nanj tako kot tudi ne predsednik Predsedstva Srbije Ivan Stambolić. Vrana vrani ne izključe oči. Seveda ne reagira, niti predsednik SO Rakovica, v čigar pristojnosti je sodnik za prekrške, ki je v postopku zoper mene bolj spoštoval telefonske kot pisne zakone. Da bi sodbo cementirali, so izmišljeni tudi ostali moji »grehci: nekaterih knjig baje nisem poslal tožilstvu, čeprav je to obvezno (seveda sem jih poslal, toda potrdilo pošte o sprejemu pošiljke je bilo premajhne dimenzije, pa ga sodnik ni hotel videti – pravzaprav je znano, da je pravica včasih slepa, zato tudi živimo vse bolj kot slepci): mojstri-obrtniki, ki so mi pomagali, so obsojeni na zaporno kazen, češ saj so zraven »sodelovali«; nekje so staknili, da ni zadosti, da sem na izdelanih ročno v svojem stanovanju označil, da je izdelava knjige bila opravljena pri meni, čeprav zakon takšno možnost dopušča itn. Predstavljajte si, kako velik krog ljudi in insitucij okrog ene nezakonitosti, da bi zaščitili enega Dragišo! In tisto, kar je najzanimivejše, prej bom osvobojen svojih prisojenih 50 dni zavora (kako smo danes humanejši od časov Dachauskih procesov, ko bi letela glava!) zato, ker je Dragiša odletel – kot pa če imam 100 % prav! Jaz kot svoboden občan (po svojem prepričanju, ne po svojih doživetjih) ne morem sprejeti obsodbe brez razloga in boril se bom do konca za svoje pravice (tukaj vas opomnim na tisto našo znano sodno prakso: glede na to, da je dokazano, da obsojeni sploh ni kriv, obstajajo pogoji, da se mu zmanjša kazen... seveda ne pa, da se ukine).

Uvod v tvoji novi knjigi pod naslovom DRUGE DRŽAVNE BRIGE (OSTALE DRŽAVNE SKRBI), je neobičajen za literarne navade, govori o čudni prepovedi tvoje prejšnje knjige DRŽAVNE BRIGE (DRŽAVNE SKRBI). Ali nam lahko to pojasniš?

Sam uvod ni preveč dolg in mislim, da sam sebe najbolj pojasnujem. Naslov je: Zašto DRUGE DRŽAVNE BRIGE (Zakaj OSTALE DRŽAVNE SKRBI). Potem: »V Časopisu INTERVJU, 28. februarja 1987, leta: med ostalimi prepovedanimi knjigami se je našla na žalostnem seznamu tudi nekakšna moja knjižica, poleg ostalih knjig aforzimov DRŽAVNE BRIGE (DRŽAVNE SKRBI).

Kakor piše v INTERVJUJU, je knjiga prepovedana leta 1986

»zaradi izpostavljanja Jugoslavije roganju«. Narekovaja bi morala potrditi, kako je izvleček povzet iz uradnega vira in ne more biti nobenega dvoma v verodostojnost obsodbe.

Toda?

Toda meni kot pisatelju in izdajatelju te knjige sploh ni znano, da je sprožen legalni postopek prepovedi (kakor ga naš ubogi zakon predvideva), niti da obstaja obtožnica z omenjeno inkriminacijo niti ni bilo razprave pred Okrožnim sodiščem, niti sodbe.

Okrožni javni tožilec Beograda se je skrivnostno nasmehnul, ko sem ga vprašal osebno ali knjigo

daj – ko je Dragiša padel. Nisem dovolil njene objave v tem trenutku.

Sedaj, ko že pojasnujem vse bližnje in daljne okoliščine okrog te pesmi, mislim, da bralci morajo imeti priložnost da jo preberejo, vendar še z eno opombo, da je pesem posvečena številnim »pavlovičem«, kljub temu, da se drugače pišejo, ker »pavlovič« simbolizirajo pojav – ne pa osebno Dragišo Pavloviča. Za slovenske bralce posebna opomba: »pavlovičeva mast« (pavlovičevo maslo) je medicinska krema za nego dojenčkov, ki se dobi v beograjskih lekarnah.

In edino mazilo je to, da do zdravlja ga pripelje.

Kjer, torej, zašuštra se marsikaj, le mast Pavlovičevka vtire se naj!

Tudi boleznin v glavi
To mazilo ozdravi.

(V nekaterih primerih je nastala idila prava,
Saj je bila nekaj pisateljem premazana kar cela glava!)

(Ljudstvo tako več ne bo v skrbeh – s to mastjo se gre, verjemite, tudi nad nespodobno knjigo!)

Univerzalno mazilo preverjeno! povsod pomaga.

DRŽAVNE BRIGE (DRŽAVNE SKRBI) lahko po vsem tem brez težav objavim.

Ker ne morem tvegati ponovno s starimi DRŽAVNIMI BRIGAMA (DRŽAVNIMI SKRBI) objavljam sedaj DRUGE DRŽAVNE BRIGE (DRUGE DRŽAVNE SKRBI) in s tem želim pokazati, da je še državnih skrbi, in da ni nujno, da vztrajamo na spornih skrbeh!

Pravzaprav, »državne skrbi je mogoče prepovedati le še v knjigah!«

Ali lahko kakšen časopis sedaj objavi pesem PAVLOVIČEVA MAST (PAVLOVIČEVO MASLO)?

Neokusno je govoriti o ljudeh, ki so padli, ko je veliko število tistih, ki so ostali ali ki so jih zvrgli – še hujši.

PAVLOVIČEVA MAST (PAVLOVIČEVO MASLO) je napisana pred enim letom, torej precej prej, kot je Pavlovič padel. Nekaj redakcij je iskalo to pesem šele se-

PESEM: PAVLOVIČEVO/A MAZILLO/MAST

Pavloviču kot Pavloviču čast in poštenje – Toda bolj znana kot on je njegova mast za mazenje.

Vsako dete, lahko rečemo, bo potrdilo, Da najboljše je Pavlovičevo mazilo!

Zato tudi zreli ljudje to čast iščejo, da bi doživeli, da jih ponovno mazili Pavlovičevo mazilo.

Pavlovičevo mazilo dela čudeže in čuda, Posebej pri živinah, katere motijo velika moda.

Saj gredo nenehno od zmage do zmage In ni ga junaka, ki se ne odrgne!

Kdor dolgo ščije podse, poškodbe dobi

Od nore glave, vse tja do pametnih mod!

Ne vem, kaj dela zdaj ljudska oblast, Zakaj nam zdaj ne izvleče še Pavlovič-mast!

Trenutek je pravi, mislim, da se pohiti, Ker mirnotečna mast že premnogim že iz glave mezi.

Veliko blagostanje nastalo bo, kot se reče, Ko vse delovno ljudstvo se s tem namaže!

Nam je cilj, da naš dragoceni človek, Namesto – da mrtev bo in bel, naj z vsemi mazili namazan bo cell!

Pripomba: Zaradi negativnih izkušenj z razlaganjem satiričnih pesmi v tem trenutku našega razvoja, pripominjam, da se ta pesem ne nanaša na tovariša Petroviča iz POLITIKE.

LETOŠNJI 25. MAJ

Nobena skrivnost ni več dejstvo, da je predsednik slovenske mladine, Tone Anderlič, demagog. O tem je celotno jugoslovansko javnost obvestil Milan Lazović, sekretar Zveznega odbora za proslavo dneva mladosti.

DEMAGOG

Tako kot je Kolumb odkril Ameriko čisto po naključju, je tudi Tone Anderlič povsem slučajno odkril svojo ideološko usmerjenost. Na seji, na kateri so razpravljali o scenariju za zaključno prireditev ob 25. maju na stadionu JLA v Beogradu, si je namreč (tedaj neodkriti), demagog in še Slovenec povrh, dovolil zastaviti nekaj vprašanj. Zakaj je bilo besedilo scenarija vse do te seje zaupno (seja je bila 13. aprila), kdo je imel pravico postaviti prepoved, zakaj je seja sklicana šele po dveh mesecih, ko ni več časa za spremembe in zakaj vedno razpišejo natečaj za scenarij, nato pa povabijo k sodelovanju »že preizkušene avtorje«?

Tone Anderlič odgovorov na ta vprašanja ni dobil, bilo pa mu je jasno povedano, da je, kar pač je, torej demagog. Avtor te precizne izjave pa je že zgoraj omenjeni Milan Lazović, sekretar zveznega odbora za proslavo dneva mladosti. To funkcijo opravlja že najmanj štiri leta in kot se lahko prepričamo ob vsakoletnem fiskulturnem zletu na stadionu JLA, to opravlja izredno vestno. Že leta 1985 je obljubljal: »Niti za hip nismo podvomili, ali bomo dan mladosti in štafeto še prirejali. Gre samo za to, kako bi jo posodobili.«

In štafeto smo posodobili na najboljši možni način: z ukinitvijo. Kolikor pa me spomin ne vara, je mladinec Milan Lazović, ki leze že krepko čez sedemindvajseto leto, ob lanskoletnih razpravah v Sloveniji okrog štafete krepko grmel nad vsakim, ki si je dovolil omeniti ukinitvev štafetne palice. Njegov refren »spremembe, spremembe, spremembe...« pa se je lani ponovno izkristaliziral v dolgočasni, polvojaški proslavi na stadionu JLA. Kot vsa ta leta, ko je Milan Lazović opravljal funkcijo sekretarja zveznega odbora za proslavo dneva mladosti, bomo lahko tudi letos ugotovili, da ima tovariš Lazović zagotovo »bogate izkušnje, ki jih s pridom uporablja«.

DRUGAČNO P(R)OSLAVLJANJE

Lani, ko Vojvodinci še niso dovolj visoko povzdignili glasu, da štafetne palice ne marajo in ko je slovensko mladinsko vodstvo z večjimi ali manjšimi aferami predalo štafeto naprej, se je na Mladinskem festivalu, ki je bil v Celju v mesecu septembru, oblikoval predlog drugačnega proslavljanja dneva mladosti:

»1. Razpis javnih natečajev s področja umetnosti, znanosti, ekonomije, politologije, ipd., ki bi rezultirali s konkretnimi izdelki, ki bi bili predstavljeni v mesecu mladosti, pa tudi prej ali kasneje. V okviru tega je

njujo zagotoviti redno financiranje YU-srečanj, ki prav zaradi nerešenih formalnosti s strani K ZSMJ in ZIS, ostanejo zgolj marginalni okraski.

2. Zaključno prireditev je nujno izseliti s stadiona. Primerna alternativa bi bil multi-medialni jugoslovanski projekt, ki bi potekal na raznih krajih in bi pravzaprav predstavljal zabavnokulturni del praznovanja, saj bi lahko bil sestavljen iz celotnega ustvarjanja mladih Jugoslavije in bi funkcioniral predvsem kot mladinski prispevek k bogatitvi kulturne ponudbe v Jugoslaviji.

3. Štafetno palico bi morda zmogli uveljaviti kot fakultativno dejavnost, bila bi pač tam, kjer jo žele in bi jo svojim željam primerno tudi častili.«

Mesec dni po Mladinskem festivalu v Celju je predsedstvo Pokrajinske konference ZSM Vojvodine podalo svoj koncept praznovanja dneva mladosti. Kajti leto 1988 naj bi bilo »njihovo«, štafeta naj bi začela svojo pot pri njih.

Kot pa vemo, štafete letos ne bo. Toda, »vse, kar je štafeta simbolizirala, je treba uveljavljati skozi različne programe in akcije, ki bodo izražali in potrjevali kreativnost, znanje in revolucionarno sposobnost.«

Konkretni predlogi predsedstva Pokrajinske konference ZSM Vojvodine v programu proslavljanja dneva mladosti v letu 1988 naj bi se nanašali na afirmiranje, kritiko, predlaganje, promocijo in racionalnost. Organizirali naj bi mirovni izlet na mesto, kjer je bila prebita Sremska fronta (kjer naj bi bil odkrit spomenik v aprilu 1988 (?)). Tu naj bi se srečali vsi, ki se ukvarjajo z mirovno vzgojo. V vseh okoljih Jugoslavije naj bi organizirali tradicionalne in nove festivale mladinske ustvarjalnosti, srečanja, okrogle mize, razgovore... Glavni festival pa naj bi bil v Beogradu, od 22. do 26. maja, ko naj bi mesto preplavile različne ulične razstave in prireditve, od koncertov do gledaliških predstav in predstavitev inovacij. Višek praznovanja, zaključna slovesnost, ki je po tradiciji na Stadionu JLA, 25. maja zvečer, pa naj bi dobila nove primese, ki bi ne bile v obliki »masovk« in čaščenja kulta osebnosti.

Posebne pomena naj bi bil natečaj zveznega odbora za dan mladosti in Titovega sklada Jugoslavije: izbirali bi lahko med različnimi predlogi za uporabo patenta ali inovacije, delovnim projektom ali proizvodnim elaboratom, programom za mladinsko tovarno ali mladinskim taborom, malo produkcijsko ali storitveno enoto... Izid natečaja bi bile razne oblike družbene podpore: kredit delovnemu predlogu, štipendija za šolanje ali strokovno izpopolnjevanje, zagotovitev strokovne pomoči... ipd.

Poleg tega naj bi v Novem Sadu organizirali rock koncert in razna športna srečanja, posebni mladinski TV-kanal pa bi v času YU-srečanj, od 21. maja zjutraj do 26. maja prenašal program, ki bi ga sestavljali mladi novinarji vseh medijev.

Novost v predlogu predsedstva Pokrajinske konference ZSM Vojvodine predstavlja tudi financiranje: z neposredno menjavo dela oziroma po principu obojestranske koristi, reklam in marketinga ter morda iz sredstev konferenc mladinskih organizacij.

KAJ SE JE (BO) URESNIČILO?

Čeprav še mnogi predlogi lebdijo v zraku in se zanje ne ve, ali jih bo mogoče ali ne uresničiti, je znano vsaj nekaj: glavni festival, ki naj bi preplaval Beograd z mladinsko ustvarjalnostjo – odpade. Ostane samo klasičen nastop na Stadionu JLA. Prav tako ne bo mogoče govoriti o pregledu mladinskih idej in inovacij, ker ni nihče organiziral natečaja, ki bi lahko zbral in ocenil dejavnosti mladih. V Novem Sadu pa se vsekakor bo kaj dogajalo, čeprav je mladinski TV-kanal več kot samo vprašljiv.

Zakaj idej, ki bi lahko smiselno preoblikovale dan mladosti – če ga mladina že mora imeti – ni mogoče realizirati, je jasno. Ljudje v stilu à la Lazović, ki v veliki večini sestavljajo mladinsko zvezno vodstvo, ne morejo (ali nočejo) slediti spremembam, ki se dogajajo med mlado generacijo. Kajti trditev »V več kot štirih desetletjih je dan mladosti, kot enkratna manifestacija jugoslovanske mladine nedvomno postal sestavni del jugoslovanske kulture in politične tradicije« (iz koncepta praznovanja dneva mladosti v letu 1988, sestavil ga je sekretariat zveznega odbora za proslavo dneva mladosti) je več kot nesmiselna.

Mar je jugoslovanska tradicija nenehno povzdigovanje kulta osebnosti? Je izpred nekaj let sporni scenarij z modrim vlakcem, ki bi vozil po travniku na Stadionu JLA in bi v njem v Josipa Broza preoblečen igralec delil prisotnim s čokolado oblite bonbone,

politična tradicija Jugoslavije? Jer mar sestavni del jugoslovanske kulture farsična nogometna tekma, kot so jo predlagali v scenariju lansko leto?

Napaka je edino možna na relaciji mladina – njeno zvezno vodstvo. Ker pa očitno večtisočglave množice ni mogoče kar tako zamenjati, je edina rešitev v **zamenjavi njenega vodstva.**

LETOŠNJI SCENARIJ

Nesposobnost, nefleksibilnost in nekakšno z dolgočasno rutinsko utrujenost v zveznem odboru za proslavo dneva mladosti je zaslediti tudi letos. Natečaj za scenarij sklepne prireditve na Stadionu JLA so razpisali v mesecu februarju; v razpisu piše, da mora biti »scenarij za celovito, sodobno odrsko glasbeno delo«.

Kako je sklepna prireditev in pisanje scenarija mamljiva, je pokazal odziv: v Delu (8. 3. 1988) lahko preberemo, da se je odzvalo šest avtorjev. Prav tako pa je črno na belem napisano, da v primeru, če ne bodo sprejeli nobenega scenarija, sledi nov razpis. Toda nekaj dni kasneje v istem časopisu piše, da noben od scenarijev ne ustreza kriterijem, čeprav je prišlo 24 del. Odkupili so dva scenarija, ki le delno ustrezata pogojem, tako da bodo iz teh dveh naredili tretjega, ki bo sprejemljiv za odbor.

Ponovno bo imela delo »že preizkušena skupina avtorjev«, ki nam je leto za letom prodajala svoje fantazme. Ker pa se je ta »preizkušena skupina avtorjev« skozi leta že dodobra »izpraznila«, tako da ni več sposobna producirati novih idej, je rešitev, kakršno si je zamislil odbor, najboljša: nekaj (morda) svežih idej izmaličiti do skrajnosti in prodati že preizkušeno tehniko dela: nekaj masovnih poskokov, počepov, stiskov

rok, na odru naj zapoje kakšno še rock skupina... in enourni svečani program, ki je vrhunec praznovanja dneva mladosti, je tu. Sicer pa je »ta pravi« scenarij še vedno **skrivnost.**

SKRIVNOST KONCA

Nič več pa ni skrivnost dejstvo, da se vojaki ne bodo udeležili masovnega zleta. »Kot je pojasnila politična uprava zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, so se tako odločili, ker pripadniki JLA po sprejetem scenariju ne bi imeli posebne točke v uniformah in s puškami, marveč bi nastopili skupaj z drugimi udeleženci.« (Delo, 22. 4. 1988)

Zakaj in kako je padla še zadnja trdnjava, ki je konstituirala zaključno prireditev na Stadionu JLA, niti ni tako pomembno. Toda v trikotniku štafeta palica – enotni nastop vojske – kaotičnost poskakajočih mladincev, pionirjev ali cicibanov so ostali le še slednji. Kaos bo torej popoln, saj se trikotnik počasi, toda varno seseda.

24,7 STARIH MILIJARD

Nič kaj razveseljivo pa ni dejstvo, da zahteva praznovanje dneva mladosti ogromna finančna sredstva. Samo simbol dneva mladosti (majice, plakati, badgi, polminutni film, nalepke...) bodo pogoltnili najmanj 39,830.000 dinarjev, avtorji dveh odkupljenih scenarijev bodo dobili nagrado v višini 200.000 dinarjev (vsak scenarij), prva nagrada za idejno rešitev je bila razpisana za 1.000.000 dinarjev, druga in tretja nagrada skupaj 1.100.000 din, sklepna prireditev bo stala 180 milijonov, 25 milijonov naj bi šlo za organizacijo jugoslovanskega srečanja mladih, ni pa znano, koliko bo »potegnila« preizkušena skupina avtorjev in ali so honorarji že vštet v račun sklepne prireditve.

PARTIJA V PERMANENTNI KRIZI

Maksizem je v zadnjih dvajsetih letih – po svojem zadnjem velikem udaru ob koncu 60. let, ki je kulminiral s pariškim majem 1968 – izgubil vso svojo teoretsko digniteto, hkrati s tem pa, postopoma, tudi svojo politično legitimnost. Nosilke njegovega nastopanja v praksi, komunistične partije, so se znašle v krizi, v krizi, ki vse bolj meji na kolaps. Najmočnejše zahodne partije, italijanska, francoska in španska, izgublajo svoje volilce, sedeže v parlamentu, politično mašinerijo, hkrati s tem pa tudi svoje kohezivne zmožnosti in politično moč. Kompartije na vzhodu doživljajo kolaps svoje oblastne legitimnosti. Njihova agonija je agonija malih poražencev nekdanjih velikih zmag. Proletariat, družbeni sloj, ki naj bi tvoril njihovo jedro, jim nudi politično podporo in se identificiral z njihovim »globalnim revolucionarnim projektom«, bodisi razpada, bodisi odreka Partiji njeno avant-

gardnost. Konec koncev, dolgo je že tega, kar mu je André Gorz spisal zadnji pozdravni govor.

Tako nekako se v splošnem glasi diagnoza stanja, v katerem so se znašle »internacionalne« kompartije. Ta diagnoza velja tudi za jugoslovansko – bolje rečeno, še posebej za jugoslovansko – komunistično partijo. Prav v tem položaju se jugoslovanski komunisti razredčenih vrst podajajo na republiške in pokrajinske konference. Dve leti po kongresih lahko le »z bolečino v srcu« ugotavljajo, da so se od svojih proklamiranih ciljev le še bolj oddaljili. Znašli so se v stanju, ki terja korenito reformo njihove prakse in teoretskih izhodišč. Ta pa so, za razliko od prakse, ki jo je vedno mogoče zakrpati s parolami in perpetuiranjem vedno enih in istih iluzij, v še večji krizi. Zgodovina, ki se je do srede 60. let še ravnala po marksistični teoriji, mu je ušla iz rok, največji ideali so pristali na zaprašenih policah par-

tijskih arhivov, emancipatorične »prednosti« socializma pa so vsaj za 50 let zaostale za »običajno prakso« nekaterih razvitih zahodnih držav. Partije, ki so izgubile svojo legitimistično oporo v zgodovini, se lahko zdaj ukvarjajo le še z obrambo svojega načetega političnega monopola, monopola, ki je povsem brez kritja. Njihova realna politika ostaja tako zgolj boj za oblast.

Razkol med boljševiško in modernizirano partijo je zgolj razkol med dvema aspektoma iste krizne situacije. Kritična teorija se je marksizmu že zdavnaj odrekla, njena politična refleksija se vse bolj oprijemlje revizionističnih in reformističnih tendenc. Skrajni čas je, da se jih oprim ejo tudi partije. Jugoslovanska partija te odločilne poteze, vsaj tako kaže, tudi na prihodnjih republiških in pokrajinskih konferencah ne bo potegnila. Njena permanentna kriza se tako podaljšuje. Koliko časa še?

SAŠ

DOGMATIKI NA POHODU

Dogmatiki spet dvigajo glave, pa ne samo pri nas, ampak tudi v SZ. Žalostno je ugotoviti, da vsaki plimi demokracije v socializmu vedno sledi tako imenovana obramba pravih načel, prave teorije – skratka pravovernosti. V SZ se je vse skupaj začelo zelo nedolžno, z glasom iz ljudstva. Neki Nini Andrejevni, ki je – kako značilno – višješolska predavateljica, se je zazdelo, da kampanja proti Stalinu in stalinizmu kviri mladino. Vzela je pero v roke in napisala pismo reviji »Sovjetskaja Rossija«. Nadaljevanje zgodbe ste lahko obširno spremljali v naših časopisih. Včeraj pa smo zvedeli to, kar smo pravzaprav pričakovali. Ker v SZ vse poteka od zgoraj navzdol, je tudi najnovejšo akcijo proti perestrojki vodil član politbiroja CK KP SZ Jëgor Kùzmič Ligačov, ki je izredno vplivna osebnost. Nina Andrejevna je namreč pisala CK-ju sovjetske partije; Ligačov pa je njeno pismo priredil in ga poslal v omenjeno revijo...

Nadaljevanje te tragikomedije – komične za nas in tragične za SZ – je bil sklic vseh glavnih urednikov pomembnejših časopisov pri Ligačovu, ki jim je pokazal pismo Nine Andrejevne ter jim pojasnil, da bo tako treba pisati v bodoče. Ligačov je spretno izpustil dva najglasnejša zagovornika perest-

rojke: Korotiča, urednika Agonjòka, in Jakovljeva, urednika Moskovskih novosti. To sta časopisa, ki ju lahko pogojno in hudo približno označimo kot sovjetsko Mladino in Novo revijo. Omenjena urednika bi vsekakor zagnala vik krik; pretkani Ligačov pa je računal na to, da bi se njuna glasova pozneje izgubila med vsemi ostalimi. Toda tak scenarij je imel napako.

Perestrojka Mihaila Sergejeviča Gorbačova se je preveč razmahnila, da bi jo utegnili spodnesti tak, sorazmerno preprost napad. Tu ne mislimo na sovjetskega malega človeka, ki govorjenje o demokraciji jemlje bolj ali manj kot muho novega partijskega vodstva, temveč za inteligenco. Ta namreč nikoli ni bila tiho. S politiko glasnosti si je razširila svoj manevrski prostor, ki ga sedaj krčevito brani. Spet pa se je pokazala ena od značilnosti socializma, prenašanje političnega boja na kulturno področje. Ali, če bi uporabili jezik dogmatične struje: »Počistimo najprej nadstavbo, temelji so tako ali tako zdravi.«

Vse kaže, da se je začela zelo resna kampanja proti glasnosti in perestrojki. Vodil naj bi jo omenjeni Ligačov, drugi človek sovjetske partije, ki se pri svojem početju lahko opira na vsaj še dva močna moža v

politbiroju: na vodjo KGB Čebrikova in na ukrajinskega partijskega šefa Ščerbickega, ki ga Gorbačov že dve leti zamen poizkuša spodnesti. Vsi trije pa lahko računajo na tiho podporo mnogih partijskih funkcionarjev, ki v strahu čakajo na nove čistke Gorbačova. Drugo vprašanje pa je vojska, kate-re ugled silno trpi. Umik iz Afganistana bo zelo prizadel sovjetsko generaliteto, ki se tudi boji čistk, kakršne je sovjetski partijski voditelj izvedel ob pristanku Mathiasa Rusta. Partijsko glasilo Pravda je pred tednom dni ostro kritiziralo slabo disciplino v armadi ter samopašnost maršalov in admiralov flot, katerim so vojaki gradili vile. Seveda je ni nihče obsodil specialne vojne, saj je bil članek, figurativno rečeno, verjetno napisan kar v kabinetu Gorbačova.

Boj je torej neizprosno in ena od frakcij bo morala izgubiti glavo. Pri tem ima Gorbačov določeno prednost, saj so mu pri roki vsi vzvodi oblasti, ne smemo pa pozabiti, da med množicami zaradi protialkoholističnih ukrepov in zato, ker so trgovine še vedno prazne, ni ravno priljubljen. Če bodo Ligačov in njegovi to neprijetno znali obrniti sebi v prid, to so poskusili s člankom Nine Andrejevne, lahko SZ kar pozabi na svojo perestrojko.

TOMAŽ GERDEN

Ljubo Sirc:

NAGODETOV PROCES (5)

V torek zjutraj so nas spet odvedli dol v razpravno dvorano, pri čemer je bil paznik med vsakima dvema obtožencema. Dolgo smo čakali v steklenem hodniku. Misli so se mi podile po glavi. „Mogoče bom obsojen na deset let in bo oče izpuščen,“ sem si dejal, vendar se mi je zdelo preveč optimistično. Vedel sem, da mi ne bo dolgo treba čakati na odločitev o mojem očetu, ker bodo krivdorek brali prav na začetku.

Dejansko je predsednik, ki je bral sodbo „v imenu ljudstva“, naznanil takoj po začelnih formalnostih:

„Obtoženci (nato je začel naštevati imena, od katerih sem slišal samo očeta) so krivi naslednjih kaznivih dejanj...“

„Začelo se mi je vrteti v glavi. Neskončni seznam naših domnevnih zločinov, ki je bil verno prepisan — besedo za besedo — iz obtožnice, sem komaj slišal.“

Mojo zamišljenost je prekinilo ploskanje. Predsednik je bil ravno naznanil, da je dr. Nagode obsojen na smrt z ustrelitvijo. Enemu izmed prisodnikov se je videlo na obrazu, da se mu ploskanje gabi, in je dajal publiki z roko znamenja, naj bo tiho.

Nato sem slišal: „Sirc Ljubo z uporabo čl. 1, tč. 1 in čl. 3 ZVK (nisem vedel, kakšna okrajšava je to) na smrtno kazen z ustrelitvijo, na zaplembo celokupnega premoženja in v smislu čl. 9, odst. 2 ZVK na trajno izgubo političnih in posameznih državljanjskih pravic.“ To mi je bilo komaj mar.

Ko je predsednik bral, da je profesor Kavčnik obsojen na 16 let „odvzema prostosti s prisilnim delom“, je rekdo zatulil: „Premalo!“ Predsednik je zagrozil, da bo dal izprazniti dvorano, če občinstvo ne bo mirno. Komunisti so tako podivjali, da je eden izmed njih ploskal obsodbi svojega lastnega očeta.

Profesor Furlan je bil tudi obsojen na smrt.

Hribar je bil obsojen na 18 let „odvzema prostosti s prisilnim delom“. Vodetova na 20 let, Kumelj na 15, Hočvarjeva na 14, Svato Zupan na 9, Stare na 7, kapetan Pirc na 15, Lajovic na 5, moj oče na 10 let, Snoj na 7.

Gospa Hribarjeva je bila obsojena na 1 leto prisilnega dela brez odvzema prostosti in so ji izvršitev kazni odložili za dobo treh let, najbrž zaradi njenih dveh majhnih otrok. Po drugi strani so jo verjetno arčirali in sodili, da bi lahko prisilili profesorja Hribarja, da se bo „dobro obnašal“, kakor so to imenovali. Zdi se, da sta bila gospa Snojeva in sin tudi nekaj časa v zaporu iz istega razloga.

Ko so brali obrazložitev sodbe, sem izvedel, da je imelo naše zločinsko delovanje „korenine že v dobi okupacije“ in da je bil naš „osnovni motiv besno sovraštvo do

vseh pridobitev narodno osvobodilnega gibanja“. Sodba je trdila, da smo vsi „postopali po skupnem zločinskem naklepu“ in da je zatorej vsakdo odgovoren za vsa storjena kazniva dejanja. „Vsled tega po mnenju sodišča v polni meri odgovarja za kazniva dejanja v smislu dispozitiva sodbe tudi obtoženec Franjo Sirc, ker je bil po svojem sinu Sircu Ljubu dejansko povezan s to skupino in gotovo tudi dobro poučen o sinovem zločinskem delovanju, s tem pa o delovanju vse skupine. Iz dokaznega gradiva izhaja, da sta bila Sirc Franjo in Sirc Ljubo kot oče in sin v najboljših medsebojnih odnosih... (Slišal sem: „...in Ljubo Sirc pravi, da je obveščal svojega očeta o vsem“, toda tega ni v končni verziji sodbe — a spominjam se, da sem hotel zavpiti: „To ni res!“)... Med okupacijo je bila Sircova družina povezana s „Staro Pravdo“, kar je povzeto iz Nagodetovih belčk, kjer se tudi Sirc Franjo in njegova žena izrecno omenjata... (Ko je predsednik to bral, je pogledal v smeri, kjer se mi je zdelo, da sedi moja mati — srce mi je zastalo. To se je nanašalo na obisk mojega očeta in matere pri Nagodetu l. 1942, ko sta mu šla povedat, da ne morem pobegniti v Švico. Nikdar ga nista več videla.)... Sirc Franjo je v vezi z italijanskim majorjem OVRE d'Amatom sodeloval pri špijonskih poslih glede jugoslovanskih študentov v Perugi, kar je povzeto tudi iz pisma Sircu Ljubu svojem očetu... (V tem trenutku je obtoženec zraven mene zaničljivo dejal: „Ali ste res špijonirali?“ Lahko bi mu bil prerezal vrat.)... zaradi tega tudi on (moj oče) odgovarja kot sotorilec za skupnost dejanj v končnem efektu.“

Sodba je dejala, da sodišče ne more verjeti obrambi, da smo poskušali „organizirati opozicijo in se poučiti o položaju v inozemstvu“. Sirc Ljubo „govori o tem, da so v Nagodetovi skupini odpadli vsi pomisleki zoper sodelovanje z okupatorji, ker so vsi to smatrali za kamuflažo“. Ko so brali to, je dr. Nagode zašepetal: „Ali ste res to rekli?“

Po mnenju sodišča se „glede kaznivih dejanj iz dobe okupacije“ nismo mogli sklicevati na Odlok o splošni amnestiji iz l. 1945, ker se po čl. 5 tega odloka amnestija na nas ne more nanašati. Prav tako se nismo mogli sklicevati na amnestijsku ukaz iz l. 1945, „ker jih je smatrat kot ovaduhe odnoso kot organizatorje in ideološke vodnike“.

Dr. Nagodetovo pismo materi so imeli za dodaten dokaz njegove krivde.

O meni je bilo rečeno, „da sem bil eden vodilnih članov te zločinske skupine in da mi je skupina poverjala prav posebno zaupne posle... celo tuji predstavnik me je opozoril, naj se spričo svojega učestvovanja varujem pred OZNO“.

Profesor Furlan „je že marca 1941 z lažnim potnim listom pobegnil v inozemstvo“. (Ne vem, ali je bil njegov potni list lažen ali ne, toda spraševal sem se, ali naj bi bil po mnenju komunistov čakal na naciste in fašiste v Ljubljani.) Sodišče ni imelo nobenega dvoma, da je profesor Furlan „agent tuje špijunske službe“.

Po tem, kar piše v obsodbi, je videti, da je Metod Kumelj doživel živčni zlom in je napadel paznika. Sodišče je seveda takoj zaključilo, da se je na ta način hotel „polastiti orožja in pobegniti iz zapora“. Kumelj je v živčni razvratnosti kmalu storil samomor.

Stareta so obtožili tudi „zločinov“ njegovega brata, ki je ob „osvoboditvi“ pobegnil. Sodišču se je preveč mudilo, da bi moglo razločevati med njima.

Obrambi obtoženega Pirca Metoda, da je skušal organizirati opozicijo, seveda ni bilo verjeti. Sodba se je dalje glasila: „Glasom priznanja Sircu Ljubu je bil Pirc Metod stalno obvešččen o vseh sestankih.“ To si je sodišče preprosto izmislilo — stric je mislil, da se je meni zmešalo.

Za konec je sledila običajna porcija zmerjanja: Zaradi naše zločinske dejavnosti nas ni bilo več mogoče imenovati izobražene. Imeli smo bolne ambicije. Naše zločinsko delovanje je pomenilo sistematično krepitev pozicij vojnouhujskaških klik v inozemstvu proti FLRJ, katerim pripadajo razni Fotiči, Mački, Kreki in ostali njim podobni.

Ko so nas odpeljali iz sodne dvorane, nisem videl ne matere ne Katje. Le bratranec je stal v ozadju in se žalostno nasmehnil. Naša vrsta se je ustavila pred nekimi vrati, tako da obsojenci, ko so nas razdeljevali po celicah, ne bi vedeli, kje je kdo.

Profesor Furlan se ni obrnil, ko so ga odvedli. Profesor Kavčnik je pomahal dr. Nagodetu. Jaz sem odšel, ne da bi mi rekel zbogom. Bil sem preveč utrujen in obupan. Nisem ga nikoli več videl.

Popoldne me je obiskal branilec v prisotnosti Oznaša. Vprašal me je, ali sme prositi za pomilostitev. Skoro bi se mu zasmeljal v obraz. Ali je znorel? Ali je hotel, da bi izgubil glavo zaradi te komedije? Opazil je moje presenečenje in dejal, da je navada, vprašati obsojence na smrt, ali žele prositi za pomilostitev ali ne.

Nato me je končno začel izpraševati, kaj se je zgodilo. Nisem več molčal, temveč sem stvari pojasnjeval.

„Zakaj tega niste prej pojasnili,“ je vprašal.

„Saj sem, pa me nihče ni poslušal.“

Zmajal je z glavo: „Zelo slabo ste se branili.“

Ali res? — sem si mislil.

Povedal mi je, da me je mati hotela obiskati, pa je niso pustili. Sporočil mi je njene želje.

„Videti je, da ji je v veliko podporo luštno dekle,“ je nadaljeval.

„Ah, kakšen smisel ima sedaj vse to?“ sem zamrmral.

„Ne obupajte,“ me je hrabil in Oznaš je prikimal.

Ko sem se vrnil v celico, so mi dali dopisnico, naj pišem domov. Pisal sem Katji in jo prosil, naj me pozabi. Zagotovil sem ji, da jo imam še vedno rad, toda da „vse to pomeni dolga leta zapora, celo če ostanem živ“.

Precej kasneje sem dobil njen odgovor, da me noče zapustiti. „Videl boš, kako bomo še plesali skozi življenje,“ je pisala.

Trenutno mi je bil edina družba Slovenko. „A' ste se troštal' šusa?“ je vprašal. Vprašanje je bilo tako surovo, da me je skoraj zabavalo.

Ko se je zmračilo, so me odpeljali nazaj v Oznine Centralne zapore. Prvič po dolgih mesecih ni celo noč gorela luč, vendar sem se premetaval sem in tja.

Pazniki so v redkih presledkih gledali v celico. Zahotelo se mi je, da bi nekdo sočustvoval z menoj. Dasi me je bilo kasneje sram, sem se nalašč začel še bolj premetavati po postelji.

Končno je dežurni podoficir odprl okenca in me začel nagovarjati: „Ne bodite tako nemirni in spite!“ Nazadnje se je zdanilo.

Prvi, ki se je po obsodbi z rmenoj dalj časa pogovarjal, je bil Oznovski poročnik Milan. Zelo ga je zanimalo, kako se počutim. Govorila sva o očetu.

„Vedeti morate, da sploh ni kriv,“ sem vztrajal.

„Torej je v zaporu samo zaradi vas?“ je vprašal.

„Da, samo zaradi mene,“ sem vztrajal.

„No, potem pa ne bo imel posebno lepih spominov na Vas, ko boste mrtvi,“ je prijazno pripomnil Milan in šel.

Drugi obiskovalec je bil oznovski major Leopold Krese-Coban. Tudi temu sem podrobno razložil, da oče ni kriv. Coban je bil mlinski vajenec, ko se je vojna začela. V partizanih je korak za korakom napredoval do majorja, toda je izgubil nogo. Z leseno protezo se je le stežka premikal, vendar se mi je zdelo, da ga je zgodba o mojem očetu ganila. Naročil mi je, naj vse napišem, kar sem tudi storil na kose toaletnega papirja, toda nihče me ni nikdar vprašal zanje.

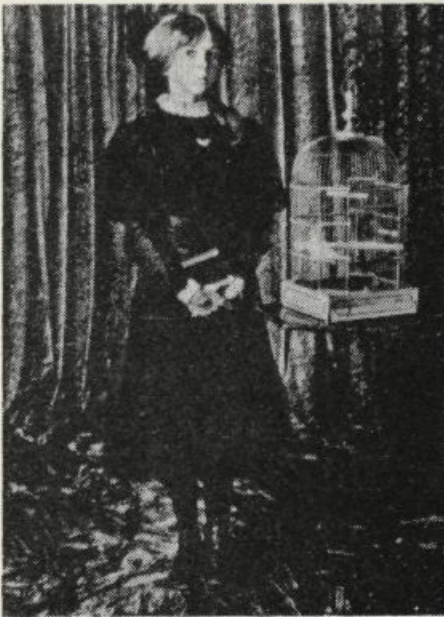
Coban mi je tudi obljubil knjige in je to obljubo izpolnil. (Kasneje je Coban postal predsednik Združenja jugoslovanskih vojnih invalidov in se je udeležil več mednarodnih kongresov. Ko sem to zvedel, sem se večkrat spraševal, ali se zahodni delegati zavedajo, da se na mednarodnih kongresih često rokujejo s tajnimi policisti.)

Knjige, ki so mi jih dali, so bile Tolstojeva „Vojna in mir“ in Sinkiewiczovi „Križarji“. Čeprav sem jih že bral, sem jih začel hlastno prelistavati. Toda vse

kaže, da nimam sreče s knjigami, kadar me življenje tare. Ko sem s hudo pljučno tuberkulozo ležal v sanatoriju, sta bili prvi dve knjigi, ki sem ju naročil, Rostandov „Orlić“ in Dumasjeva „Dama s kamelijami“. Prestrašen sem ju odložil, ko sta oba glavna junaka začela pokašljavati in umirati za jetiko. To pot sem nemudoma naletel na opise usmrtitev. V „Križarjih“ Zbiška hočejo obglaviti, v „Vojni in miru“ Pierre že stoji pred puškami, vendar se oba izmažeta.

Ali je bilo to dobro znamenje? Naslonil sem se na steno in sem si skušal zamisliti samega sebe pred četo strelcev. V samoobrambi sem take misli takoj zatrl. Dejansko nisem nikoli docela verjel, da me bodo ustrelili — zdelo se mi je preneumno.

Povrhu sem slišal kukavico z grajskega hriba. Smejal sem se samemu sebi, a vendar sem poželjivo štel, kolikokrat bo kukavica zakukala, in bil prepričan, da mi je namenjenih še mnogo let. Včasih je dobro biti vražjeveren, posebno če človek verjame samo v tiste znake, ki so mu v prid.

Drugo noč sem spal prav dobro, le zbudil sem se ob nedoločeni uri. Na postelji je sedel major Ronko, ki me je prišel vprašati, ali imam sodbo za pravično. To je bil menda začetek komunistične „prevzgoje“. Prvi korak k poboljšanju je, da človek prizna, da je bil obsojen z najbolj pravično sodbo, kar jih je bilo kdaj izrečenih.

„Da, zelo pravična,“ sem dejal, „razen kar zadeva mojega očeta.“

„Kako to,“ se je namršil, „ali mislite, da naša sodišča niso nepristranska.“

„Ne, nikakor,“ sem skušal popraviti, „zelo pravična so, toda morda sodišče ni vedelo vseh podrobnosti o zadevi mojega očeta.“

S tem sva prekinila razgovor.

Tudi sam šef Ozne Šilih me je prišel obiskat. Režal se je: „A, Sirc, ste mislili, da nas boste, pa smo bili mi hitrejši.“

Edini namen Šubašičevega sporazuma z nami je bil, da bi nas vrgli. Churchill misli, da je bila zvit, pa smo mi prebrisanejši.“ Ta nagovor je bil docela v skladu z Leninovim vprašanjem „Kdo koga?“

„Kar pa vas zadeva, Sirc,“ je nadaljeval Šilih, „ste bili vsaj malo pametni, dokler ste bili pri partizanih — veste, da smo vas skrbno opazovali. Kasneje ste pa čisto ponoreli.“

Po štirih ali petih dneh me je paznik odpeljal v zasliševalnico. Na moje preseenečenje sta sedeli tam na zofi mati in Katja. Nekaj korakov v stran je zavaljen na mizo sedel poročnik Milan.

„Imate petnajst minut,“ je rekel zlobno.

Sedel sem nasproti zofe in črčal Katjo za roko.

„Oprostite mi,“ sem začel zmedeno govoriti, „pokvaril sem vse, škodil sem vsem.“

„Nič ne maraj,“ je rekla mati, „saj nisi ti kriv.“

„Oh, seveda sem,“ so se mi vile solze. „seveda sem kriv, strašno kriv.“

Mati in Katja sta se začudeno spogledali. Prepričanji sta bili, da so bile obtožbe proti meni neresnične, sedaj sem pa jaz govoril o svoji strašni krivdi. Nista razumeli, ča nisem govoril o krivdi v smislu kazenskega prava, temveč o krivdi pred njima in pred očetom, ki sem jih vse uničil, ker sem se skušal upirati režimu, ki je bil vse premočen.

„Kaj se je zgodilo s stanovanjem?“ sem vprašal.

„Prišli so in vse odpeljali,“ je dejala mati in takoj dodala, „Ne boj se, vedno boš imel dom.“

Ni mi bilo mar, ali bom imel dom ali ne, toda moji starši so bili sedaj brez doma in vse je bilo moja krivda.

„Mami bo prišla za nekaj časa k nam,“ je rekla Katja, „vse bo v redu!“

„Konec, petnajst minut,“ je zmagoslavno naznanil Milan.

Šli smo proti vratom. Na pragu se je mati obrnila in me poljubila. „Tudi ti ga poljubi,“ je rekla Katji.

Paznik me je odpeljal in mati si ni mogla kaj, da ne bi zajokala. „Kaj pa se dere,“ je pikro opomnil Milan. „Edeu več ali manj, kaj pa pol.“

Milanu nisem mogel zameriti — bil je mlad in v vojni je izgubil nogo. Mislil je, da se mora zaradi tega znašati nad vsakim.

Preden sta me prišli mati in Katja obiskat, sta skušali govoriti s Titom ali drugo visoko osebnostjo. Odpeljali sta se v Beograd, kjer se jima je posrečilo govoriti z nekaj nekomunisti na visokih položajih. Večina je rekla, da ne more steriti ničesar, ker da je odločitev v rokah komunistov. Obiskali sta tudi podpredsednika prezidija Ljudske skupščine Jožeta Rusa, ki je med vojno prišel opozarjat dr. Nagodeta. Neka gospa, ki je bila z Rusom prijateljica v gimnaziji, se je sama ponudila, da gre z njima. Bile so mnenja, da je treba izrabiti vsako možnost vpliva pri Rusu, ki je bil podpredsednik pomilostitvene komisije. Pri razglasitvi sodbe mati in Katja nista bili navzoči, ker sta bili že na poti v Beograd.

USTAVA SE Z USTAVO ZBIJA

1. Dolgčas v Cankarjevem domu

Društvo slovenskih pisateljev (Ustavna komisija upravnega odbora) & Delovna skupina za ustavni razvoj pri slovenskem sociološkem društvu sta avtorja gradiva za slovensko ustavo, ki ga je izdal Časopis za kritiko znanosti, javno pa je bilo predstavljeno na okrogli mizi v Cankarjevem domu. Glede slednjega velja pripomniti, da je bila predstavitev neznansko **dolgočasna** in **dolgovezna**. Posamezni razpravljalci, ki so obširneje predstavljali izhodišča za teze nove ustave, so svojo nalogo de facto opravili – **obširno**. Vse skupaj je močno spominjalo na blebetanje, ki ga lahko poslušamo vsak dan na sejah posameznih državnih forumov ali pa, če smo nekoliko milejši, na predavanja posameznih diskutantov, ki jih imajo (ali pa so jih imeli) na posameznih fakultetah ali na podobnih happeningih. Skratka, vsa stvar se je zavlekla za nekaj ur in še najbolj zanimivo je bilo ob **šanku** (stara slovenska navada pač!).

Organizatorji so naredili osnovno napako – ne zgolj, da so bili predolgi, bili so tudi preveč pretenciozni. Žal je tako, da ob kopici besed vedno izbruhne na plan **manko** v poznavanju določene problematike, o kateri se pač govori, in ravno to se je zgodilo tudi tokrat. Posameznikom se je krepko poznalo, da govorijo, sicer z dobrimi nameni, o nečem, česar pa ne poznajo dovolj, npr. o Helsinški listini, še najbolj grobe pa so bile napake ob razlagi vsebine in samih odnosov med civilno družbo in pravno državo.

Nekaj prispevkov je bilo kljub vsemu zanimivih in inovativnih. Prvi, ki je razmislil dolgčas, je bil **Tine Hribar**, ki je poleg vsega predstavil še **Levi-Straussa**, omeniti pa velja še **Vena Tauferja**, ki je sicer na pesniški način povedal, da so **človekove pravice civilizacijske pravice**.

Nikakor ne gre zanikati pozitivne plati vse zadeve v Cankarjevem domu, daleč od tega. Hvala bogu, da so prišli taki časi in taki ljudje, ki, pa naj sodimo tako kot jaz ali pa drugače, skušajo premikati zakoreninjeno miselnost, da predloge za novo ustavo lahko pesnijo zgolj pravniki in še to tisti, ki so med drugim avtorji ali pa ki trdno podpirajo staro ustavo. Oficialno gradivo, ki je bilo v razpravi (če je bila ta zaradi obilice nekompetentnega načina predstavitve sploh mogoča?) to dokazuje.

Vendar pa, ker moramo imeti do vsake stvari kritično distanco, si pogledjmo, kje so avtorji teh tez za novo ustavo zgrešili spoštovano srečanje med podporo mas in njihovim predlogom.

2. Gradivo za slovensko ustavo

Predvidevajoč, da vsi bralci nimajo pri roki ČKZ-ja, kjer je stvar publicirana, je najbolje, da se stvari lotim po vrstnem redu, ki so ga ubrali avtorji tez.

Sama zgradba ustave je več kot dobra, grajena je namreč tako, kot to neka ustava tudi zasluži. Predlogi so smiselno razvrščeni,

ni, jasni in – kratki, kar ni ravno odlika sedanje ustave in razpravljalcev v CD.

Vsa kritika se torej nujno zruši na vsebino, ki, žalibog, ni tisto, kar smo pričakovali. Tudi te teze predlagajo **fiksno ustavo**, ravno takšne narave, kot je naša sedanja, ustavo torej, ki je skoraj 100 % zacementirana. Prvo, kar so avtorji zgrešili, je bilo to, da niso predlagali **mobilne ustave**, ki se jo lahko spreminja po določenih procedurah kakor vsak navaden zakon in na katero imajo ljudje tudi velik vpliv (in za katero tudi stojijo na koncu koncev). Tako ustavo pozna **VB** in, kar nas niti ne sme začuditi, **Kitajska**. Mobilni, gibljivi ipd. tip ustave se ne spreminja vsakih nekaj let, to je projekt za prihodnost, kajti zaradi svoje vsebine se lahko prilagaja prihajajočim spremembam.

Druga velika napaka tez za ustavo je **dihotomija**, ki jo srečamo že pri sedanjih ustavah na ozemlju SFRJ. Gre za že razglašene kontradikcije pri posameznih pojmovanjih, npr. *človekovo življenje je nedotakljivo, smrtna kazen pa se lahko izreče*... Teze so zgrešile isto napako pri nedotakljivosti stanovanja, da ne omenjamo tega, da drugih pravic do zasebnega življenja teze ne navajajo ali pa ne precizirajo v dovoljšni meri.

Tretje, kar zbode človeka v oči, je pojmovanje **morale**. Morala je, pa naj jo pogledamo z aspekta katerekoli definicije, zelo raztegljiva stvar in se tudi zelo spreminja. Če si le ogledamo tekste izpred nekaj deset let in današnje, vidimo, da vse tisto, kar je včasih žalilo »človekovo moralno integriteto«, danes velja kot normalno in – sprejemljivo. Sklicevanje na interes morale je torej jalov posel, kajti če predvidevamo, da bi bila lahko ustava s takšno vsebino sprejeta, si lahko le mislimo, čigava morala bi bila pravoverna in vseobvezujoča. Žal pri ustavi premalo upoštevalimo znani Mojstrov rek, da je **dialektika vedno na strani sužnjev**, kar pa ne moremo nikoli trditi za ustavo in podob-

ne zakonske osnutke, akte in navsezadnje tudi za zakone same.

Teze za ustavo premalo jasno precizirajo tudi to, kaj je **»lažniva vest«**. S stališča oblasti je lažnivo vse, kar bi utegnilo spodkopati to isto oblast, vse, kar jo ogroža na tak ali na drugačen način. Na koncu koncev, definiranje lažnive vesti ni stvar ustave, ampak **zakonov na nižji hierarhični ravni**. In ravno te teze za ustavo, ki so nam bile predstavljene, premalo upoštevajo dejstvo, da je sedanja ustava **nikakva** ravno zaradi tega, ker si lasti tisto, kar morajo urejati nižji zakoni od nje, lasti si primat nad celotnim človekovim življenjem in delovanjem. Čeprav sestavljene v dobri veri, teze za ustavo ponavljajo to isto napako in ravno zaradi tega tudi pod pogojem, da bi bil podoben tekst sprejet, ne bi prišlo do bistvenega napredka v pravni obravnavi določenih vprašanj in v praktični demokratizaciji družbene življenja.

Naravnost smešno pa postane pojmovanje šolstva po avtorjih tez za ustavo. Smešno zato, ker je povsod v svetu jasno, da v **kriznih razmerah potrebujemo čim več šolanih in sposobnih ljudi, ne pa da zapiramo šolanje osebam nižjega socialnega statusa ali pa statusa, ki ni povšeči večinskemu javnemu mnenju**, npr. narodnost ipd... Avtorji zagotavljajo brezplačno in obvezno osnovno šolanje, brezplačno in dostopno vsem srednje šolanje ter – dostopno visoko in višje šolanje vsem, ki imajo za to ustrezne sposobnosti. Kakšne sposobnosti so to, je spretno zamolčano, ravno tako pa je preskočena tudi opazka **»brezplačno«**, kar je zelo simptomatično. Teze ponujajo namesto tega neposredno intervencijo države v družinske/privatne zadeve, saj naj bi država zagotovila šolanje na tej stopnji z družinskimi podporami, štipendijami. Vendar, kaj hudiča se kogarkoli tiče to ali nek član družine študira ali ne. **Država mora predvsem izboljšati pogoje štipen-**

diranja, šolanja in nameniti več denarja za šolstvo (ne pa za SIS-e za šolstvo), ne pa da ustava deklarira nekakšne družinske podpore. **Bože svašta, bi rekli Srbi. In ravno zato naslednja deklaracija o avtonomnem šolstvu zveni kot odvečna floskula.**

Še veliko bolj zanimivo pa postane vprašanje zakonodajne dejavnosti skupščine, kjer piše, da »zakonski osnutek lahko predlaga tudi 1000 volivcev«. Oh, pa ravno 1000, kot da je to nekakšna pametna kvota, zakaj ne torej celo 10.000 ali pa kar milijon? **Heraklit** je že davno tega izrekel pametno misel, da **sto bedakov mirne duše preglasuje enega pametnega.** In danes je to vprašanje kvot še kako relevantna stvar za premislek, kajti jasno je, da nove in pametne pobude vedno naletijo na nasprotovanja in če človek hoče uveljaviti svojo idejo, to pomeni samo to, da mora najti še 1000 apologetov in epigonov, kar pa počasi postane že usodno dolgočasno. Ali drugače povedano, avtorji tez za novo slovensko ustavo padejo na Nietzschejev štos, da si človek mora najti čimveč mul, da bi se pomnožil. Malce grobo rečeno, ampak so ist es, bi rekel Hegel (medtem ko je gledal v Alpe obsijane s soncem, je izrekel to definitivno resnico).

No, ker je to že preveč kritiziranja (čeprav moj namen ni tako vehementno utemeljen, ampak tako bo to izpadlo v javnosti), počasi zaključimo s temi heretičnimi pomisleki. Pred tem pa samo še ena opomba! Teze za novo ustavo premalo upoštevajo specifičnosti posameznih družbenih skupin, pri čemer konkretno mislim na **homiče ženskega in moškega spola**, ki so tudi tokrat »izviseli«. Deklarativnost je že lepa stvar, ampak potem zdeklarirajmo tudi njih, če smo že tako presneto demokratičen narod. Uvrstite te homoseksualce magari med veroizpoved, naravna bogastva ali pa kaj podobnega, kajti država, ki ne ščiti ljudi s takšno spolno usmeritvijo, je jalova država. Žal kardelijanska miselnost, da so pravice in svoboščine človeka in državljana omejene samo z enakimi pravicami in svoboščinami, dolžnostmi in omejitvami ostalih državljanov, nikoli ne more zagotoviti ločevanja na Slovence in na – **pedre & lezbijke**, torej na državljanke drugega razreda. In če so te teze za novo ustavo že soustvarjali slovenski pisatelji, bi se navse-

zadnje oni prvi morali zavedati, da je naša civilizacija in kultura bolj pedrovska kot katerakoli druga in da je umetnost, žalibog, predvsem pedrovska. Dokazuje za to najdemo že v naših osnovnih šolah in vrtcih, ko otrokom pripovedujejo pravljice o **H. C. Andersenu**, ki pa je bil – peder. Kajti kaj drugega kot pedrovska metafora pa je potemtakem ganljiva pripovedka o zapuščenim morskim deklici?

3. Torej ...?

Torej kaj? Dejstvo je, da je predlog, ki smo ga slišali v Cankarjevem domu an sich obsojen na neuspeh, kajti preveč starega (kar naj bi sedaj spreminjali) vsebuje, da bi bil lahko nosilec projekta nečesa novega. Preveč sklicevanja na Helsinško listino je v njem, da bi mu lahko verjeli, kajti ta listina je v prvi vrsti konsenz porušene Evrope, ne pa Evrope, kakršna se razvija in se očitno tudi bo razvila sedaj. Konsenz med balansiranjem na vzhod in zahod, med deklariranim in dejanskim, vse to ni ravno tisti pravi garant za nekaj novega in naprednega. Še več, stavim pivo, dragi moji bralci, da večina izmed prisotnih ljudi v Cankarjevem domu ni sploh brala tega čudovitega dokumenta, ki je, naključje ali pravilo?, nekam nedostopen običajnemu človeku.

Pa še nekaj. Potrebujemo novo ustavo in nove predpostavke naših medsebojnih razmerij. Vendar nam lahko to zagotovi le ustava, ki bo pisana kot ustava, ne pa ustava, ki bo za deklarativnimi simboličnimi in lepimi besedami skrivala današnjo bedo. Potrebujemo mobilno, gibko ustavo, ki je ne bo potrebno menjati vsak dan, ker se bo zmožna prilagajati novim zahtevam. Potrebujemo ustavo, ki bo prekinila z obstoječo prakso metanja peska v oči, kajti kljub temu, da nova ustava definira nekatera področja, ki prej očitno niso bila dovolj pravoverna, da bi se našla v ustavi (npr. neodvisni sindikati, štrajki ...), ostaja žalostno

dejstvo, da so tudi te predloge pisali ljudje, ki so sicer dobro mislili, pa – slabo naredili. Sprašujem se, zakaj k oblikovanju tez niso bili povabljeni nekateri strokovnjaki za mednarodno pravo in zakaj tistih nekaj ljudi, ki vedo, kaj pišejo in delajo, ni imelo večjega strokovnega vpliva na oblikovanje pričujočega besedila?

Hvala za prebiranje!

Vaš Peter Knap

RAZGLAS DELAVCEM IN ŠTUDENTOM BTF, SLOVENSKI JAVNOSTI!

Pomlad prihaja, ozeleneli bodo naši travniki, gozdovi, njive. Zeleno bo, zdravo na pogled!

To je le prevara. Naše podeželje je gnilo, zemlja okužena z odpadki, kmet pred finančnim zlomom.

Se ena pomlad se prebuja, pomlad demokracije. Z njo prihaja svež, nam vsem prijeten veter, ki sili v vse razpoke starega.

Kmetijski strokovnjaki! Svoje življenje si namenil kmetijstvu, dolge dni in noči si žrtvoval za svoje znanje. Hotel si ga zaupati preprostemu kmetu, da obrodi obilne sado-ve. Uspeha je bilo le malo.

Studenti! Nisi še dolgo tukaj, toda začutil si slast zemlje, ki rojeva novo življenje. Življenje je pred teboj. Hočeš, da postane brezplodno?

Slovenski človek! Ti je vseeno, kaj se dogaja z našo zemljo, ki te je rodila, te hrani, tista, na kateri spočiješ oko in dušo?!

Ni, ne more in ne sme biti.

Pridruži se nam, ki smo ustvarili Gibanje za razvoj kmetijstva in podeželja. Naši cilji so jasni; stari so, toda aktualni, ker niso bili nikoli uresničeni. Tako boš pomagal sebi, slovenskemu kmetu, celemu narodu in svojim potomcem, da bodo vsakomur s ponosom pokazali svojo domovino.

Tisočletja so naši predniki gradili iz divjine kulturno krajino. Preživeli so, ker so živeli z naravo, mi pa smo jo hoteli premagati in ugonobiti samega sebe. Če hočemo preživeti, moramo najmanj:

1. Sprejeti nacionalni program razvoja kmetijstva
2. Izvesti dolgotrajno in nenasilno agrarno reformo
3. Podpreti samoorganizacijo kmetijstva – gospodarsko (zadruga) in politično (ZSKM in SKZ) in tako
4. Razvijati podeželje, da bo vredno 21. stoletja

Se zavedaš, da bo tistega dne, ko bo umrl zadnji slovenski kmet, umrla tudi slovenska zemlja? Ostalo bo le še grmičevje, beton in nekaj agroindustrije!

V silovitih krčih se rojeva nova družba. Zavedaj se, državljan, da je tvoj glas vreden nič več in nič manj, kot **en glas**, tvojo misel pa lahko sprejmejo ali odvržejo tisoči.

Pridi in povej jo, kakršno koli imaš, vsem, opredeliti se moraš!

Lopata je v tvojih rokah. Izkopati moraš jamo, odloči se, kaj boš položil vanjo.

Drobno sadiko, ki bo zrastle v mogočno drevo? Poslednjega kmeta ????????????

**EVOLUCIJA JE GIBALO ŽIVEGA!
EVOLUCIJA BODI NAŠE GESLO!**

Gibanje za razvoj kmetijstva in podeželja (pri OO ZSMS VTOZD ŽIVINOREJA)

Miran Kastelic: OBSOJEN NA PREHODNOST

Razprave o kmetijstvu se vrte v krogu. Potihnejo, čez nekaj let pa se vrnejo s še večjo silovitostjo.

V tisku vsako leto beremo: v borbo za vsako pšenično zrno; premagali so sile narave in izpolnili setveni plan... Taki članki so odraz naše agrarne revščine.

Dežurni funkcionarji »samokritično« govorijo, da je partija premalo storila za kmetijstvo... za kmeta... za podeželje... Resnica je drugačna: **partija je za kmeta storila preveč.** Če hoče elita vladati, mora uničiti ekonomsko in politično moč svojih podložnikov. Kmetu mora vzeti pravico do politične in gospodarske samoorganizacije, po možnosti pa še njegovo edino lastnino, ki mu daje samostojnost – njegovo zemljo. Spremeni jih v nemo množico.

Odgovor nemih je znižana proizvodnja. Oblast je prisiljena dajati koncesije, vzrokov pa noče odpraviti, ker se počuti ogrožena že pri najmanjšem koraku.

Povojna agrarna politika je kompromis med potrebami po hrani in ideološkim čistunstvom. Ko se oblast počuti močno, žrtvuje kmeta; odvzema mu zemljo, ga proletarizira, predpisuje maksimume, ustanavlja

veleposestva; ko ta ne dajejo pričakovanih rezultatov, se oblastniki priljujejo kmetu.

Ideologi nikoli ne pozabijo, da je kmet le prehodna oblika na svetli poti v še svetlejši komunizem, laifundija pa naša prihodnost. Obstaja le še iz strahu pred lakoto. Toda nekoč...

Zadnja kriza kmeta potiska v obup. V prejšnjem desetletju so vlagali v stroje in hleve, posestva pa so ostala majhna, produktivnost se je le malo dvignila, zato so pridelovalni stroški ostali visoki. Denarja za subvencije ni več, breme napak pa prenesli na kmete in najrevnejše sloje prebivalstva. Veleposestva plavajo v izgubah.

Letos so se kmetje naveličali svoje prehodnosti. Naenkrat hočejo več, kot so dobili v štiridesetih letih.

Na odvečni dan v letu (29. februarja) je ZSMS organizirala problemsko konferenco o kmetijstvu v Žalcu. Mladi kmetje so izkoristili priliko in zahtevali svojo organizacijo: Zvezo slovenske kmečke mladine (ZSKM). Ustanovili so iniciativni odbor, organizacija pa naj bi bila ustanovljena že v letošnjem juniju. Deluje tudi Iniciativni odbor za Slovensko kmečko zvezo (SKZ).

Zaenkrat naj bi organizaciji delovali v okviru RK ZSMS oziroma RK SZDL, organizirani pa bosta od spodaj navzgor, predstavniško telo pa bo kmečki oziroma mladinski kmečki parlament. V imenu kmeta se bosta pogajali z oblastmi. Po mnenju ustanoviteljev sta pripravljena izstopiti iz ZSMS ali SZDL, če bi ju poskušali kakor koli blokirati.

Zakaj Gibanje za razvoj kmetijstva in podeželja?

Ustanovili smo ga na BTF, namenjeno pa je vsem, ki niso ravnodušni ob propadanju našega podeželja. Člani naj bi se med seboj bogatili z znanjem, seznanjali javnost s svojim pogledom na kmetijstvo in opozarjali na najbolj boleče rane. Gibanje bo sodelovalo z ZSKM in SKZ pri njihovih akcijah.

Če bo uspelo oblasti zvedeniti ZSKM in SKZ, bomo prevzeli njun avtentični program in njuno članstvo ter nadaljevali boj za samoorganizacijo kmetstva.

MIRAN KASTELIC

Emil Erjavec: SVETUJTE MI PROSIM!

Politik stoji pred težavno domačo nalogo. Na jutrišnji seji komiteja mora predstaviti politično vprašljivo pobudo ljudstva o oblikovanju nacionalne agrarne politike. Tova-riši, tu smrdi po nacionalizmu! Ves prepo-ten se končno spomni zadnjega govora to-variša Predsednika, ki je zahteval da mora ljudstvo zaupati politikom. Točno! Zakaj pa ne bi telefoniral ljudem?!
Kmet:

»Nobene miloščine prosim. Hočemo le plačilo za svoje delo. Ne morem plačati niti škropiva, tako so draga. Zadrugi pa ne dam niti dinarja več, ker me samo nategujejo, še pogledat me ni prišel nobeden, pa le vleče-jo svoje procente. Mi bomo še delali, nima- mo kam iti, mladi pa nočejo, lepše jim je v mestu, po službi se lepo vsede, pa še socia- la mu teče. Če bo šlo tako naprej, bomo pa krave prodali, pa naj mleko uvažajo, če jih ni sram. Toliko let smo garali, imamo nove »štale«, naj gre vse k vragu, ne morem sam sebi delati zgube.«
Agronom:

»Izhajati je potrebno iz naravnih danosti. Slovenija je v glavnem hribovita in travnata in ta svet omogoča le živinorejo in to pred- vsem rejo goveda in ovac. Zato ne moremo imeti iste kmetijske politike kot v Vojvodini, saj bi nas oni pojedli! Pa tudi pri nas zaseb- nega kmeta in zadrug še nismo do kraja uničili kot kje drugje. Kmet je v Sloveniji v

kmetijski proizvodnji najpomembnejši tržni proizvajalec in če se mu država želi približa- ti, mora vedeti, da daje krava pri dobrem kmetu v Črni gori manj kot 2000 l na leto, pri nas pa več kot 4000 l.«
Ekonomist:

»Prva zahteva je profesionalnost in ra- cionalnost kmetijske proizvodnje, ki naj omogoča čim višjo samooskrbno stopnjo neke države. Doseči je potrebno polno za- poslenost na kmetiji, kajti šele takrat lahko zahtevamo dohodkovno pariteto. Zato pa rabimo v povprečju večje, veliko večje kme- tije. Kmetijska politika mora voditi k več- nju produktivnosti. Ta ima ugodne učinke tako za kmeta, ker mu večja dohodek, in za državo, ker niža cene izdelka. Nikakor ne smemo pozabiti na reprodukcijsko sposob- nost. Kmetijstvo je kapitalno prekleto za- htevena zadeva. Investicijsko-kreditna poli- tika v kmetijstvu zato zahteva posebno mero pozornosti.«

Slovenec-moja dežela:

»Le kakšna bo moja dežela, če ne bo po- seljena! V hribih in ogroženih območjih ži- vijo le še redki, predvsem stari ljudje, ki ze- lenice težko branijo pred napadi zarašča- nja. Ne bo več prijetno hoditi v planine, se spočiti ob planinski staji. Omejeni bomo le na avtoceste sredi gozda. Krajino je treba vzdrževati, da bo vabila ljudi, jim dala pro- stor za razvedrilo in počitek, potem pa lah-

ko »govorimo o turizmu«. Kmetu moramo priznati njegovo vlogo in pomen pri ustvar- janju videza sončne strani Alp.«
Kulturnik:

»Da vas ni sram! To zibelko slovenstva želite uničiti. Kje, če ne na kmečki domačiji, so vtakane podobe iz preteklosti našega na- roda. Vrednote, če hočete tudi šege in na- vade, s katerimi se bomo identificirali tudi v prihodnje. Če jih izgubimo, bo naš narod majhen in neogljen, rahlo dosegljiv plen velikih jastrebov. Pozor, to je eno od temelj- nih vprašanj obstoja!«

Zeleni:

»Ne kvantajte s kvantiteto. Kvaliteta živ- ljenja je bistvena. Zdrava, biološko neopo- rečna hrana. Ne smrdeče velike farme, ki zastrupljajo zrak, vodo in na etično vprašljiv način izkoriščajo živali. Pustimo naše okolje in zemljo takšno, kot so nam jo zapustili predniki. Nazaj k naravi!«

Politik si je oddahnil. Tu ne gre za nobene nacionalistične finte. Kako enostavno je vse skupaj, če vprašaš ljudstvo. Le prevesti mora še vse to v politični jezik.

»Nacionalna agrarna politika je oblikova- nje takšne kmetijske politike, zakonodaje in sociale, ki upošteva ... in daje možnost ...«

Emil ERJAVEC

Janez Jeretina: AGRARNA REFORMA

Po osvoboditvi so kmeta »doleteli« raz- lični koncepti razvoja. Agrarna reforma l. 1948 je bila zasnovana na ukinitvi zaseb- nega kmetijstva in kmeta – formiranje kol- hozov. Ta koncept ni uspel. Zatem je bil l. 1953 sprejet zemljiški maksimum, kmet pa naj bi pridelal, kar največ in čim cenejše hrane. Ker ta koncept ni bil najboljši, so l. 1957 sprejeli idejo o kooperaciji. Realizaci- ja te ideje za kmeta ni bila sprejemljiva, a ga o njegovem mnenju kajpak ni nihče vpra- šal, kot tudi pozneje ne čeprav so prišli zlati časi 1971/72, ko je kazalo, da bo kmetij- stvo končno zaživelo. Vendar so bili ti zlati časi krajši, kot je kazalo na koledarju.

V vsem tem povojnem času smo bili v kmetijstvu svetovni rekorderji le v hitrosti deagrarizacije. V 40-ih letih se je delež kmetijskega prebivalstva zmanjšal za 54 %, na sedaj 9,3 % (v SRS) kmečkega

prebivalstva, medtem ko je Danska potrebovala za 5 % povečanje kar 157 let. Ker ta proces deagrarizacije ni potekal načrtova- no in je bil spontan, so se pokazale tudi prve negativne posledice. Te so: depopulizacija vaških naselij, odliv mlade kmečke delovne sile z vasi v mesta, kar se kaže v staranju kmečkega prebivalstva, nizki produkciji in povečanju potreb po novih delovnih mes- tih. Sedaj v 80-ih letih se srečujemo s krizo v kmetijstvu. Iz nje bomo prišli samo z učin- kovito kmetijsko politiko, ki pa je brez po- prejšnje korenite agrarne reforme ne bomo imeli. Dosedanje agrarne reforme so bile skoraj vse po vrsti nasilne in odraz nemoči državnega aparata, da bi uresničil politiko enakosti. Če hočemo, da bomo imeli agrar- no reformo brez nasilja in negativnih posledic, se bodo morali kmetje združiti in orga- nizirano nastopiti na politični sceni. Potre-

bujemo enakopraven gospodarski položaj kmetijstva, svojo nacionalno agrarno politiko, ki bo omogočala razvoj kmetijstva v naših slovenskih razmerah. Ne smemo pozabiti, da ima Slovenija naravne danosti za živinorejo, ki ne bi smela biti samo naša prvenstvena panoga, ampak tudi nacionalni ponos. Kmetijska zemljišča so še vedno preveč na udaru neodgovorne zemljiške politike, predvsem s stališča urbanizacije, zato mora ta zemlja postati ustavna kategorija, kakor tudi družinska kmetija kot socialistična oblika gospodarske organizacije. Vsako neracionalno izkoriščanje zemljišč predstavlja tako v kmetijstvu kot tudi ekologiji veliko škodo, ki je ne čutimo samo mi,

ampak jo bodo čutili tudi zanamci. Nesmiselne so namreč teorije, da bodo preskrbo prebivalstva s hrano rešile velike družbene farme in zaradi takšne politike je bilo storjeno veliko krivic družinskim kmetijam. Zavezamoli se bomo za politično-ekonomsko enakopravnost družbenega in zasebnega sektorja, kar pomeni, da smo za odpravo vseh oblik monopolov, ki zavirajo delovanje tržnih mehanizmov in živijo na račun kmetovega dela. Odprava zemelj, maksimuma je eden izmed nujnih ukrepov, ker je ta naša cokla v kmetijskem razvoju.

Celovit in vsestranski razvoj družinskih kmetij, vasi in podeželja, bomo dosegli s prenovo zadružništva na klasičnih načelih

in sodobnih evropskih spoznanjih. Dosedaj se je dohodek, ki so ga ustvarili kmetje v zadruzi, nekontrolirano porabljal, čas bi že bil, da bi ta postal zadružna lastnina, tista, ki pa so jo ukradli, naj se čimprej vrne tja, kamor spada. Mladim in starim naj se zagotovi človeku dostojno življenje, se pravi, da ne želimo samo plačila za opravljeno delo, ampak tudi pravičnejšo pokojninsko-invalidsko zavarovanje, kot ga imajo delavci. Vse to pa bomo dosegli z agrarno reformo, ki bo kmetova in ne takšna, kot so bile do zdaj – proti kmetu.

JANEZ JERETINA

Pavel Žakelj: ZADRUGE — MONOPOL — KMEČKA SAMOUPRAVA

Povedal bi nekaj besed o zadrugah – monopolih – kmečki samoupravi. O zadrugah in monopolih ne bi rad govoril na splošno, ker nočem delati krivice dobrim in tudi malo manj dobrim zadrugam in SOZD-om. Zato se bom omejil na svojo domačo zadrugo in SOZD, ki jo je vzel »dobrohotno« pod svoje okrilje. S tem ne trdim, da so vse ostale zadruge in SOZD-i, pod katerim okriljem so prve, v najlepšem redu ali neredu. Vse ostale izvzamem preprosto zato, ker ne poznam dovolj dobro tamkajšnjih razmer in zato, ker ne bi želel nikomur delati krivico.

Podobno sem govoril na občnem zboru Zadružne zveze Slovenije, ki je bil 7. 4. 1988 v Cankarjem domu v Ljubljani. Torej, govorim kot član iniciativnega-ustanovnega odbora Zveze slovenske kmečke mladine in kot sin kooperanta Kmetijske zadruge Ljubljana. Doma sem v Šentjoštu nad Horjulom. Rekel sem, da izkoriščam priložnost, ko smo na Občnem zboru na področju Kmetijske zadruge Ljubljana, prav bi bilo, ko bi težave, s katerimi se srečujemo v naši zadrugi, vzeli malo bolj pod drobnogled in jih malo bolj javno obravnavali, kot je bil običaj do sedaj. Na začetku sem dejal, da sem za nalitje čistega vina in za pogled resnici v oči; te besede nam je govoril tovariš Andrej Marinc v začetku januarja letos na Agronomiji in so se mi tako priljubile, da jih od takrat pogosto uporabljam.

Moram reči, da sem v naši zadrugi zadovoljen – upam si trditi, da tako misli veliko sozadružnikov – da smo zadovoljni v glavnem le z delovanjem naše Zadružne hranilno-kreditne službe, ki v okviru svojih možnosti dosti dobro deluje. Tega ne morem reči za oskrbovanje z reprodukcijskim materialom. Kmetijska pospeševalna služba ne dela dobro. Če to nekoliko razložim: pred dvema leti je bil v naši zadrugi ustanovljen Znanstveno-pospeševalni center, ki je pa že po enem letu iz kooperantom naše zadruge popolnoma neznanega vzroka prenehal delovati. Ostro kritiziram tako podrejeni položaj in poniževalni odnos, ki ga ima družbeni del »našega« bivšega

SOZD KIT, sedanjega SOZD KIT MERCATOR do Kmetijske zadruge Ljubljana, ki je pod njegovim okriljem. Zanimivo bi bilo raziskati, kako je potekalo »združevanje« naše zadruge z Mercatorjem in kaj imata sedaj oba partnerja od tega »združevanja«.

Moje nezadovoljstvo z zadrugo, Mercatorjem in njunim medsebojnim odnosom hočem utemeljiti: vodstvo naše zadruge ni uspelo skleniti neposredne pogodbe za dobavo pivskih tropin za svoje kooperante s Pivovarno Union, kot so jo sklenile nekatere sosednje zadruge (npr. Vrhniška). V našem SOZD-u pa je tako pogodbo sklenila le TOZD Posestva (govorim za ožje ljubljansko območje – za drugod ne vem tako natančno – »naš« SOZD ima namreč pod svojim okriljem skoraj pol agrara v Sloveniji). TOZD Posestva te tropine seveda uspešno uporabljajo za krmljenje svojih krav molznic. Kmetijska zadruga Ljubljana kot sestavni del SOZDA pa dobiva le miloščino, pa tiste pivske tropine in takrat, ko jih imajo sami – TOZD Posestva – dovolj. Trdim, da je odnos do zadruge naravnost sramoten, ko zaokroženo ravninsko posestvo, ki lahko velik del močne krme pridelava samo, saj je v ravnini, lažje dobi te tropine kot pa hribovske kmetije v Polhograjskih Dolomitih. Po zemlji teh kmetij se nobenemu posestvu ne kolca preprosto zato, ker je namreč prestrma in pretežavna. Z vsem tem hočem reči, da je navadna hinavščina, ko je ustanovljajoča se Zveza slovenske kmečke mladine dobila precej kritik na temo, da napada družbeni sektor kmetijstva. Hočemo le čistega vina in spoštovanje osnovnih človekovih pravic v družbi.

Potem še ena informacija: SIS za preskrbo mesta Ljubljane je tudi letos nakazal sredstva za 100 kg krmil na kravo v A kontroli. Ta denar je bil nakazan tudi ljubljanski zadrugi že v začetku februarja, pa še v začetku aprila niso prišla do nas v Šentjošt. Stojim na stališču, da bi morala biti Kmetijska zadruga glavnega mesta Slovenije za vzor vsem zadrugam v Sloveni-

ji, predvsem zato, ker je najbližje republiškem koritu. Tako pa je stanje iz neznanih razlogov mnogo mnogo slabše, kot bi si njeni kooperanti želeli.

Se ena stvar me močno skrbi. Namreč, zakaj se sedaj naenkrat tako mudi posodobiti Ljubljansko mlekarino (tež postavi še novo v Črnučah pri Ljubljani), ki bo pokrivala skoraj pol Slovenije – le pri sosednji Vrhniški se jim je malo zaletelo. Mislim, da bi se dalo v zvezi s tem problemom potegniti vzporednice s stvarmi, na katere Slovenci mnogokrat tako privošljivo, samovšečno in tudi hinavsko kažemo. Namreč, šele ko bomo sami mnogo boljši, ko se nam bo povrnila izgubljena častna beseda, ko bo dovolj za pogodbo le stisk rok partnerjev, šele tedaj bomo lahko bolj upravičeno kazali na hitenje pri sprejemanju ustavnih sprememb, na Agrokomerc, Feni, Obrovac in podobne. Tudi to hitenje brez pravih argumentov in brez alternativnih programov in projektov pri Ljubljanskih mlekarnah (ki so med drugimi tudi v SOZD KIT MERCATOR), mi močno smrdi po Agrokomercu. Kar se tiče ukradene zadružne lastnine, katere ima precej na vesti tudi »naš« SOZD KIT MERCATOR, mislim, da ima ta sedaj priložnost, da se pred zgodovino, narodom, družbo, še posebno pa pred prihodnjimi generacijami opere s tem, da vsaj nekaj vrne nazaj. Zveza slovenske kmečke mladine in Slovenska kmečka zveza bosta rabili prostore in ostala materialna sredstva – in pričakujem, da bodo v SOZD-u vsi srečni, da se je končno pokazala priložnost, ko jim bo omogočeno popraviti krivico in oprati čast. Z vsem tem hočem reči, da pričakujem, da bodo v SOZD KIT MERCATOR vsi srečni sprejeli obe zvezi pod svojo lepo novo streho medse. S tem bi pri Mercatorju dali zgled, kako popravljati krivico, ki je bila prizadejana kmetu in kmetijstvu – predvsem seveda zasebnemu – temu kmetu, ki je med NOB prehranjeval partizanske brigade in nosil levji delež vojne obnove.

PAVEL ŽAKELJ

Boris Grabijan: AGROKULTURA DA, AGROINDUSTRIJA NE

Z vstopom v industrijsko družbo je človek prekinil mrežo elementarnih transformacij, ki pogojujejo življenje na zemlji. Industrijska proizvodnja dobrin pogojuje tudi industrijski način odstranjevanja odpadkov, kar pa je začaran krog: proizvodnja energije zahteva dodatno energijo za ohranjanje naravnih pogojev življenja. Ko govorimo o onesneževanju okolja, imamo običajno pred očmi industrijo, ki nam je poleg energetskih problemov podarila tudi onesnaženje zraka, vode in zemlje. Ker se dobrinam, ki jih tako pridobimo, ne moremo ali nočemo odreči, pa lahko zahtevamo vsaj tehnološko sprejemljive in neškodljive oblike proizvodnje.

In kmetijstvo? Kmetijska proizvodnja ob pametni tehnologiji okolju ni nevarna, saj je cikel transformacije zaokrožen. Seveda so tudi primeri, ko kmetijstvo negativno, celo nevarno deluje na okolje, in sicer tako primarna proizvodnja kot predelovalna industrija. Pametno tehnologijo vsekakor pogojuje tudi pametna ideologija, kar pa je ključni problem nedemokratske in birokratsko vodene države. Če smo se že odločili za industrijo, pa lahko odklonimo AG-

ROINDUSTRIJO in izberemo mehko varianto razvoja kmetijstva – AGROKULTURO – ekološko usmerjeno in zdravo pridelovanje hrane, temelječe na družinski kmetiji. Kulturno krajino bomo ohranili – tudi s poudarkom razvoja kmetijstva v obliki družinskih kmetij (ki jih seveda ne bi omejevala sedanja nesmiselna zakonodaja in administrativni ukrepi) ter zaščitno kmetijskih zemljišč. Še vedno vse preveč zemlje žrtvujemo za stanovanjsko in industrijsko pozidavo, veliko je izgine pod akumulacijskimi jezeri, z opuščanjem hribovskega kmetovanja, se uporabna zemlja zarašča... Na drugi strani pa, da bi pridobili nadomestno zemljo, izvajamo obsežne melioracije, ki, če ne puščajo ekoloških niš, siromašijo avtohtono floro in favno. Zaradi industrializacije in koncentracije proizvodnje smo že izgubili nekatere domače pasme domačih živali, druge pa so v nevarnosti. Katastrofalne posledice za okolje smo povzročili z velikimi živinorejskimi obrati, predvsem s prašičjimi farmami, ki že leta vztrajno izpuščajo v vodotoke velike količine hudo onesnažene odpadne vode. Čeprav ima samo ena (od devetih velikih farm) uporabno dovoljenje,

le te poslujejo naprej. Upoštevaajoč ob dejstvu, da je polutant, obenem tudi resurs na nepravem mestu (in napačni obliki), se s tem dela tudi gospodarska škoda: izgubljammo dragoceno gnojilo, na drugi strani pa nam še naraščajo stroški zdravstvenega varstva. Vsi izgovori o prednostih takega načina vzreje so le farsa, saj imajo zahodne države, kljub reji v 10 krat manjših (pa tudi bolj) obratih večje selekcijske in vzrejne rezultate. In vse to se dogaja pred našimi očmi, kljub pravemu bogastvu pravne regulative, saj to področje (po analizi iz leta 1982) ureja kar 21 zveznih in 53 republiških ter 164 dodatnih pravnih predpisov. Poleg učinka na okolico, pa ima tak način vzreje negativne posledice tudi na počutje živali ter njihovo dovzetnost za stres in s tem zdravje. Isto količino hrane bi se dalo pridelati z za okolje manj destruktivnimi in tudi ekonomičnimi načini pridelave.

In kako so urejali varstvo narave nekoč? V 14. stol. je angl. kralj Evard I zaradi hude onesnaženosti Londona prepovedal uporabo premoaga v gospodinjstvih, prestopnike pa kaznoval s smrtno kaznijo.

BORIS GRABIJAN

Marija Markuš: ZELENO, KI NI ZELENJAVA

»Zeleno, ki te ljubim zeleno...« – vedno, ko si ponovim refren te pesmi, v duhu objamem našo zeleno deželo.

»Zeleno, ki te ljubim zeleno...« – kdo bolj ljubi to zeleno deželo od morja do planin in kdo je bolj njen kot slovenski kmet, ki ji vsak dan posveti vso svojo skrb, ki je že v davnih stoletjih vanjo pognal svoje korenine in ji daroval svoje srce, neštete svoje misli, prizadevanja in hotenja in tako oblikoval dušo našega naroda.

Kako spoštljiv je odnos slovenskega kmeta do zemlje že od nekdaj, nam pričajo mnoge naše vasi, potisnjene ob robove plodnih ravnin, ali pa kmetije visoko v hribovih, kjer je bila zemlja z muko iztrgana gozdu, kultivirana in spremenjena v polja in travnike. In prav o slednjih bi rada napisala nekaj vrstic. Zakaj?

Čas bi namreč že bil, da se družba spomni na hriboviti del naše dežele in na ljudi, ki živijo tod, tudi kdaj drugič in ne le, kadar je treba posneti kakšen romantičen film o lepota Slovenije. Nesporno so hribovske kmetije eden od biserov in bogastvo naše dežele, zato je še toliko bolj nujno, da hribovska in obmejna področja postavimo na pravo mesto, tako v človeškem in gospodarskem, kot tudi kulturnem, zgodovins-

skem, arhitekturnem in narodno-obrambenem pogledu in jim zagotovimo pomoč družbe za čim celovitejšo rešitev mnogih problemov, ki so se nakopičili skozi leta.

Že leta dolgo namreč poslušamo jadikovanja, da mladi zapuščajo kmetije in odhajajo v mesta. Ste kdaj pomislili, kako mora biti pri srcu človeku, ki mora zapustiti dom in zemljo zato, ker na njej kratko malo ne more preživeti, tudi če gara cele dneve? Ste kdaj pomislili, kako se tak človek počuti, izkoreninjen iz svojega okolja in postavljen v njemu skoraj tuj svet? Poleg tega pa vsak tak odhod s kmetije pomeni, da gozdu že iztrgano zemljo ta spet pogoltno, nekdanje trdne kmetije propadejo in v vsako tako kmetijo izgine tudi del narodove dediščine, ki je skozi stoletja ohranjala in oblikovala naš prostor in narod. Nimamo pravice in tudi ne moremo več gledati, da se nam kar tako, pred očmi, izgublja kmetije in zemlja. Zato želimo, da celotna družba oz. republika in ne le kmetijstvo, nudi hribovitim in obmejnim področjem potrebno finančno in strokovno pomoč. Skupaj s kmeti je potrebno za ta področja oblikovati posebne programe razvoja in financiranja, ki bodo zajeli vse posebnosti in možnosti hribovitega in obmejnega prostora. Vzporedno s

kmetijsko proizvodnjo je treba na teh področjih razvijati tudi gozdarstvo, kulturne dejavnosti, turizem, obrt in tako omogočiti vsestranski razvoj kmetij in ljudi, ki živijo in delajo na teh kmetijah.

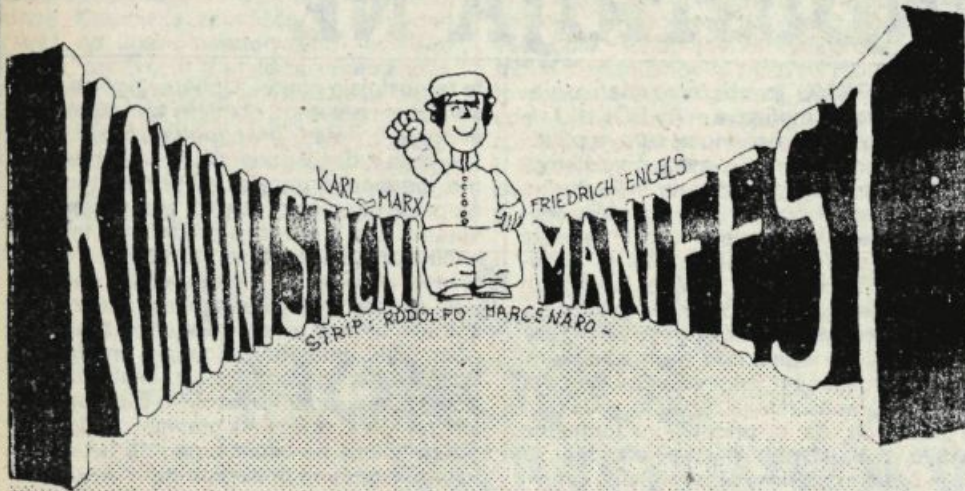
Središčna točka vseh dogajanj mora biti človek – kmet, kateremu mora kmetija zagotoviti tak dohodek, da bo v kmetiji videl svojo prihodnost in finančno gotovost. Zato pa je potrebna dolgoročna in strokovna politika, tudi dodatno financiranje, ugodnejše kreditiranje ipd., ki bodo omogočili enakovreden položaj teh kmetov z ravninskimi, ki bodo tem kmetom približali svet, svetu pa hribovca, ki že stoletja dolgo sooblikuje našo zgodovino in kulturo in ki je v najtežjih časih naroda vedno stal v prvih vrstah, ki so branile našo zemljo pred tujcem.

V mnogih stoletjih je iz korenin davnih očetov pognalo mogočno kmečko drevo, kateremu so skozi zgodovino razni mogočniki žagali veje in mu skušali oblikovati krošnjo, kakor je ravno kazala moda časa. Vendar se kmečko drevo ni dalo, kajti korenine so bile in so zdrave in trdno v zemlji. In prav zato je odgovornost cele družbe do teh ljudi in sveta še toliko večja!

tribuna

Številka XXXVII / letna 700 din / št. 4

TRIBUNA list
zgodovinski

PONOVO V PRODAJI !
Tribunin KOMUNISTIČNI MANIFEST V STRIPU !
Karl Marx ---- Friederich Engels---- Rodolfo Marcenaro
samo 1.000.—

57 nova 6162 nova

Pozabil sem kupiti/izgubil sem lanskoletno TRIBUNO številka 4 z izbranimi teksti iz NOVE REVIJE, zato naročam taisto številko TRIBUNE. Ušvih 900.- dinarjev za 88 strani napetega in poučnega branja bom plačal poštarju.

Ime mi je
Stanujem pa
(naš naslov : TRIBUNA, Kersnikova 4, 61000 LJUBLJANA)

Podpisani
stanujoč
naročam izvodov posebne izdaje TRIBUNE. (knjiga Vojislava Koštunice in Koste Čavoškega Stranački pluralizam i monizam)
Posebna izdaja stane 4000 din, naročniki TRIBUNE imajo 25% popusta.
Plačljivo po povzetju.

Naročilnice pošljite na naslov: TRIBUNA
Kersnikova 4
61000 Ljubljana

TRUBUNA izdaja
Dragi bralci, spoštovani bralci!
Ker je pošta vse dražja, naše publikacije pa hudičevo poceni, vam bomo morali v bodoče pri prodaji po povzetju zaračunavati tudi poštnino.
SLAV KOŠTUNICA
KOSTA ČAVOŠKA
STRANAČKI PLURALIZAM I MONIZAM
DRUŠTVENI POKRETI I I
U JUGOSLAVIJI
ZAM

Neal Ascherson: SANJE O BEGU IZ HITLERJEVE EVROPE

Lansko jesen sem v Pragi doživel tih, skrivnosten trenutek. Hodil sem po muzeju starih glasbil, baročni palači ob rečnem bregu, in postal sem, da bi se naslonil na okensko polico in se zagledal skozi šipo.

Bil je bleščeč, moder popoldan. Drevesa pod oknom so izgubljala liste, gledal sem jih, kako eden za drugim tiho odpadajo in se nabirajo v lesketajoči se zlati preprogi po tlakovanem trgu pod oknom.

Nekaj mi je prišlo na misel, zgodba, ki mi jo je nekdo povedal o strašnih dnevih jeseni 1938, ko sta Britanija in Francija za münchenskim sporazumom izdali Čehoslovaško Hitlerju. Tisoči čeških veteranov, ki so se v prvi svetovni vojni tolkli v Franciji, so tedaj prišli pod francosko ambasado in odvrgli po tleh svoje medalje, dokler niso bili kamni na trgu pred njo pokriti z blestečim srebrom in zlatom.

Mislil sem si, da je trg sedaj prav takšen, le da se blešči po tleh listje namesto medalj. Kasneje istega dne sem odkril, da je bi to tisti isti trg.

V tistih tednih, skoraj 50 let tega, se je pričelo trganje živega telesa Evrope. Jaltška konferenca je to trganje končala in potem polila rane z brumnimi besedami. Zadnji udarci s sekuro so presekali preostale žice in kite, 1948, ko so komunisti prevzeli oblast v Pragi, in 1961, ko se je pojavil Berlinski zid.

Moda zahteva, da za razcep Evrope krivimo zahodno boječnost in cinizem, a to je slepa vera. Obrisi evropske delitve so bili dosojeni junija 1941, ko je nacistična Nemčija napadla Sovjetsko zvezo in doseгла konjunkcijo, ki so se ji državniki uspeli izogibati več kot stoletje: ruska moč se je razlila čez sredino Evrope. Živimo v Evropi, ki jo je zgradil Hitler.

A rane se lahko zacelijo, vsaj na površini. Delitev Evrope ni več absolutna, marsikje vidimo tipajoče zблиževanje – fizičnega v potovanjih in trgovini, miselnega, ko si narodi na obeh straneh črte oživljajo zavest o skupni kulturi. V tej atmosferi so ljudje spet začeli govoriti in pisati o »Srednji Evropi«.

Samosvoja kultura

Richard Bassett je pomladi 1987 objavil »Vodič po Srednji Evropi« (Viking, 10.95), bistro, uporabno, šaljivo vabilo, naj vidimo eno področje v deželah od Spodnje Avstrije do Transilvanije, od severne Češke čez Madžarsko in Slovenijo do Trsta in njegove »avstrijske riviere«. Tu sta dve državi iz varšavskega pakta, ena članica NATO, nevtralna kapitalistična in neuvrščena socialistična republika. A Bassett piše o »skupni kulturi«, ki da še cvete.

Če vidi Bassett v Srednji Evropi le južni del starega habsburškega cesarstva, ima drugim beseda širše meje. Nemški pisec Karl Schögel govori »v grobem o geografskem področju med Nemčijo in Rusijo, med Baltskim in Jadranskim morjem« – kar zajema še Poljsko in morda tudi Ukrajino

ter baltiške države. Tim Garton Ash je pred dvema letoma v dolgem in domiselnem članku v *New York Review of Books* pokazal, kako besedo uporabljajo opozicijski pisci na Čehoslovaškem, Poljskem in Madžarskem – vsi živijo v Vzhodni Evropi – druga beseda za *sovjetski imperij* – in vsi bi radi živeli v »Srednji Evropi«, domu svobodnih, resnicoljubnih družb zunaj vseh imperialnih sistemov.

Vzhodna Evropa obstaja, pravi Garton Ash, Srednja Evropa pa je le ideja. A ta ideja je žilava in prepričljiva prav zato, ker jo ustvarja realnost Vzhodne Evrope, ker je našla svoje vrednote prav v tem, kar Vzhodna Evropa ni. To ni le geografsko področje, je političen in moralni program, »njeno ozemlje je prostor med državo in posameznikom, med oblastjo in nemočniki«.

Prdnost tega pristopa je, da ne predstavlja Srednje Evrope kot preteklosti, ki bi morala spet oživeti. Ta preteklost se ne more vrniti. Nadnacionalni habsburški imperij je primeren le za nostalgijo – še to le, dokler pozabljaš na njegove neumne in zatiralne plate. Tudi Židov, katerih skeptični, liberalni, racionalistični genij je bil resnični katalizator skupne kulture v teh deželah med Nemčijo in Rusijo, ne more nihče pripeljati nazaj.

Profesor Seton-Watson je nedavno pisal o paradoksu, »da obstaja najmočnejša evropska zavest... med najšibkejšimi evropskimi narodi«. In vendar sta se svetovni vojni, ki sta porušili kontinent, začeli prav v teh »vmesnih deželah«. Konflikti, ki so povzročili izbruh leta 1914, so zrasli, kot pravi profesor Seton-Watson, iz prodora zahodnih ekonomskih sil in družbenih idej v okolja, ki niso bila pripravljena nanje. Garton Ash dodaja, da sedanja intelektualna gene-

racija sicer predstavlja Srednjo Evropo kot področje strpnosti in humanizma, da pa so jo njeni očetje oblikovali v rastlinjak najbolj fanatičnih in neusmiljenih ideologij.

Nemški dominion

Pa vendar je Srednja Evropa več kot sen kanaanske dežele za opozicijske intelektualce in manjše narode Varšavskega pakta, misel zanima tudi druge, med njimi mnoge Nemce.

Končno so prav Nemci iznašli besedo **Mitteuropa**, in tedaj je bilo to ime za imperij. Vkleščena med Rusijo na vzhodu in veliki kolonialni sili – Francijo in Britanijo – na zahodu, bi si naj Nemčija zgradila tretji blok, Centralno Evropo – ta bi vsebovala tudi Balkan – obvladovano z nemško vojaško in gospodarsko močjo. Po viziji nekaterih Nemcev, denimo velikega Friedricha Neumanna, ki je pisal med prvo svetovno vojno, bi naj to bila očetovsko dobrohotna vladavina nad nižjimi narodi. V Hitlerjevi demonski verziji je bil to velikonemški imperij, zgrajen na genocidu in suženjstvu.

Izpustiti moderno Nemčijo iz razmišljanja o Srednji Evropi je nevarna napaka. Nove zahodnonemške generacije ne zanimajo dominioni. Sprejela pa je misel, da se v traku Evrope med Baltskim in Jadranskim morjem nemška politika obrača z več suverene svobode, kot ji je dovoljujejo meje zahodne zveze ali Skupnega trga. Kot pravi pisec Francois Bondy – ko v Zahodni Nemčiji govorijo o Srednji Evropi, imajo običajno v mislih nekaj ločenosti od Zahoda.

Tukajšnja vizija si predstavlja veliko družino nevtralnih ali napol nevtralnih držav sredi Evrope, brez tujih okupacijskih armad in njihovih atomskih orožij. Britanija in Francija bi postali veliko manj pomembni. Lahko bi čisto mirno ostali privezani na Združene države, a Nemčija – spet ena država ali vsaj federacija dveh – bi si našla svojo pot v novi **Mitteuropi**, uravnoveženi med Zahodom in pomirjeno Sovjetsko zvezo, ki bi se tedaj že povlekla za svoje meje.

Morda že sedaj stojimo na prvih stopnicah tega procesa. Če je tako, se bo pot končala s Srednjo Evropo, ki bo precej nepodobna sanjam Čehov, kot je Vaclav Havel ali Madžarov, kot je Gyorgy Konrad, kajti njihova Srednja Evropa bo živela v senci bogastva, industrijske pobude in množičnosti Nemcev.

Seveda je bolje, če te dušijo katalogi blagovnic Quelle, nemški porno filmi in prodajalci avtov BMW – bolje to kot cenzura, avti trabant, za katere delaš pol življenja, potem pa ti razpadejo, bolje od tajne policije. A onkraj Elbe pomeni danes ideja Srednje Evrope dostojnost, resnico, skeptično lucidnost. Upam, da bodo te vrednosti preživele, ko in če bo ideja postala telo.

The Observer
p.: Samo Resnik

DOBROSLAV PARAGA JE ZNOVA PRED SODIŠČEM

CORPUS DELICTI JE MED DRUGIM TUDI FELJTON,
KI SMO GA OBJAVLJALI V TRIBUNI.

KER NOČEMO VRŠITI PRITISKA NA SODIŠČE V ZAGREBU, OBJAVLJAMO ZGOLJ NEKAJ FOTOKOPIJ DOKUMENTOV, IZ KATERIH JE JASNO RAZVIDNO KAKO JE TO ČE "KADIJA SUDI I TUŽI".

OPĆINSKI SUD ZAGREB
PRIMLJENO
6
11-04-1988
neopćinsko - općinsko
sudska - prekršajna
u prim. pres. pres.
taksa Dan

OPĆINSKO JAVNO TUŽILAŠTVO
ZAGREB
BROJ: RT-8247/86
Zagreb, 31.3.1988.

OPĆINSKI SUD

ZAGREB

OPĆINSKI SUD ZAGREB
41001 ZAGREB - Ulica Prstenovih brigada 44
Policijski pretazni 747

Raspisano:
13.5.88. POZIV OKRIVLJENOM

PARAGA DOBROSLAV

Broj: KO-3448/86
Krivični predmet:
Oj tužilac: ZgB
Okrivljeni: Paraga Dobroslav
Zbog kriv. djela iz čl. 67st.3 - KZ SRJ
Prilog: 509 ZKP-a

Pozivati se kao okrivljeni na glavnu raspravu -- radi ispitivanja u gorenav. predmetu
na dan 13.5.88. u 8 sati, u ovaj sud soba broj 118/IV
Upozorenja:
Ako se okrivljeni ne odazove pozivu, a svoj izostanak ne opravda, bit će o svom trošku prisilno
doveden (član 300 stav 1. ZKP-a).

Dne 14.04.88

Predsjednik vijeća -- Sudac:

Raško Marijan

Nz broj: Ko-3448/86.

Dana 30. travnja 1987. godine u krivičnom postupku protiv Dobroslava Paraga zbog kriv. djela iz čl. 197 st. 1 KZH donesena je prvostopena presuda kojom je isti proglašen krivim zbog počinjenja navedenog krivičnog djela te mu je izrečena uvjetna osuda kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci s rokovom kućne od 3 godine. Ujedlyno je okrivljenor temeljem čl. 67 KZJ izrečena mjera sigurnosti zabrane javnog istupanja u štampi, na radiju, TV i javnim skupovima u trajanju od 3 godine.

Navedena presuda, s obzirom da su žalbe branitelja na istu odbijene presudom Okružnog suda u Zagrebu broj KR-2354/87, ostala je pravomoćna dana 29. rujna 1987. godine.

Od strane Općinskog javnog tužilaštva u Ljubljani, dana 30.3.1988. godine, dostavljene su nam fotokopije članka "Za sloveške pravice zapornikov u temnicah SFRJ" objavljenih u časopisu "Tribuna" od 8.2.1988. i 22.3.1988. godine.

Ujedlyno smo uvidom u časopis "Katedra" br. 6 iz mjeseca februara 1986. godine utvrdili da je u istom objavljen članak pod nazivom "Pritožba". Svi navedeni članci potpisani su po Dobroslavu Paragi.

Stoga vam u prilogu dostavljam fotokopiju članka objavljenog u "Tribuni" dana 8.2.1988. godine te časopis "Katedra" br. 6 kao i "Tribuna" br. 10, a radi poduzimanja radnji u smislu čl. 509 ZKP-a.

Molimo vas da nas obavjestite o danu održavanja ročišta.

ZAMJENIK OPĆINSKOG JAVNOG TUŽILAŠTVA

Priloga: 3

100th Congress 2d Session | JOINT COMMITTEE PRINT

COUNTRY REPORTS ON HUMAN RIGHTS PRACTICES FOR 1987

REPORT
SUBMITTED TO THE
COMMITTEE ON FOREIGN AFFAIRS
HOUSE OF REPRESENTATIVES
AND THE
COMMITTEE ON FOREIGN RELATIONS
U.S. SENATE
BY THE
DEPARTMENT OF STATE
IN ACCORDANCE WITH SECTIONS 1166 AND 1167 OF THE
FOREIGN ASSISTANCE ACT OF 1961, AS AMENDED

FEBRUARY 1987

Printed for the use of the Committee on Foreign Affairs and Foreign Relations of the House of Representatives and the Senate respectively

U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE
WASHINGTON: 1986

48-79

For sale by the Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, Washington, DC 20540.

Extensive reports published in 1986 on the alleged abuse in prison in recent years of the Croatian dissident Dobroslav Paraga led to his trial in 1987 on charges of spreading false information. He was found guilty and given a conditionally suspended sentence. His subsequent appeal was denied. A newspaper series on political prisoners revealed some abuses but generally cast the Yugoslav penal system in a positive light. Croatian officials have announced their intention to close by 1989, for economic reasons, the Goli Otok island prison, where prison staff allegedly have singled out political prisoners for especially harsh treatment.

Vidi se, da se bliža vrhunec najemanja sob in stanovanj. Tega se zavedajo tako ponudniki kot povpraševalci. Ponudniki začenjajo dvigovati cene, povpraševalcev pa je vedno več, v času od zadnje številke smo našli nekaj sob za študente, medtem ko imajo pari (tudi s predplačilom) več težav pri iskanju.

Stanje PONUDBE je sledeče:

1. V Šiški je na razpolago prosta soba (enoposteljna), v najemninu, ki znaša štirinajst starih milijonov mesečno, pa je vseteta tudi uporaba vseh pritoklin za nujno higieno (kopalnica, WC).

2. Blizu Tivolija oddaja prijatelj likovne umetnosti sobo študentu ALU. Najemnine ni, podnajemnik pa naj bi pomagal stanodajalcu pri slikanju in oblikovanju keramike.

3. Med Škofjo Loko in Ljubljano (v Gorenji vasi) oddaja družina sobo študentki ali uslužbenki, ki bi namesto plačevanja najemnine pomagala otrokom (10 in 14 let) pri učenju tujih jezikov. Poligloteke javite se!

POVPRAŠEVANJE pa izgleda takole:

Ogromno povpraševanje po enosobnih stanovanjih in garsonjerah. Za njih se zanimajo štirje pari, ki so sposobni plačati predplačilo (od 6 mesecev do 1 leta). Če imate prazno stanovanje, ki ste ga kupili za svoje majhne otroke (ko bodo le-ti enkrat večji), ga oddajte tistim, ki ga potrebujejo zdaj. Tako se boste tudi izognili tveganju, da vam bo kdo vdrl v stanovanje.

Toliko za danes. Mi se še naprej priporočamo: UK ZSMS, TRIBUNA in delovna skupina OMNIA. Pokličite nas po telefonu 318-457 vsak dan od 12. do 15. ure. Ne bo vam žal.

STRUPENJAČE

Zadnja gasilska slika vodstva slovenske skupščine je vzbudila nemalo zanimanja. Največ pozornosti vsekakor zbuja *full contact* Potrčevega komolca s komolcem tovarišice Škerbčeve, po domače Valči. Na uredništvu Tribune so se na zadnjem uredniškem sestanku spraševali, če pravi komolec na pravem mestu pomeni zanesljiv vzpon v karieri. Ker so bila mnenja deljena, so za strokovno mnenje povprašali pornofilsko redakcijo tega istega časopisa. Izvedeli smo, da so se v pornofilski redakciji naloge resno lotili in tako lahko kmalu pričakujemo prvo politično-pornofilsko disertacijo na temo: Sex, komolci in oblast.

Na nedavnem plesu univerze, ki je potekal v Holiday Innu (to vest smo hitro prinesli sotrpinom v drugih univerzitetnih centrih po jugi) je največ pozornosti vzbudila odgovorna urednica Tribune Ruža M. Barič, ki se je v Holiday Innu pojavila v spremstvu Sama Resnika. Par je prizorišče zapustil ob polnoči in za njima se je izgubila vsaka sled. Kronistom ljubljanske »socialne scene nista hotela povedati, če sta v Holiday Innu zasebno ali službeno, vsekakor pa lahko odpremo novo poglavje v zgodovini ukajevskih narodnih sprav.

Na omenjenem plesu smo videli tudi zvezno delegatko Viko Potočnik in legen-

do UK ZSMS Ljubljana (Toneta Bricmana, jasno).

Nesojeni predsednik UK ZSMS (izgubil je na prvih demokratičnih volitvah lansko leto) Borut Pahor, se je odločil: če že ne more prenoviti UK ZSMS, bo prenovil vsaj slovensko partijo. Prvi rezultati so že vidni. Pred Tomšičevo 5 vztrajno parkira svojo petnajst let staro škodo in na takšen način dokazuje, da se proletarska avantgarda spet približuje proletarcem.

Na uredništvu Tribune so soglasno ugotovili, da imajo lepše noge kot uredništvo Mladine in da nasploh bolj izgledajo, zlasti odkar je šel Botteri med klošarje. Ista komparacija zdrži tudi na relaciji Tribuna - Katedra, kjer niti Andreja Curin ne more reševati blede slike, ki je nastala, odkar so v Mariboru dobili pomoč iz bratske republike.

Slišali smo, da Ivan Lendl (to je tisti, ki dobro igra tenis) bolj energično udriha z loparjem, odkar so mu povedali, da je podoben Miranu Lesjaku.

Ruža Barič se bo junija mudila v Riu de Janieru, kjer se bo pri slavnem lepotnem kirurgu Ivu Pitanguyu podvrgla operaciji nosu. Ob tej novici sta Tomi Gračanin in Tone Bricman soglasno izjavila, da UK ZSMS ne bo plačala operacije.

Pornofilic učni tibetanske črve igrati bili-jard. Učne ure potekajo v hotelu Lev, kjer boste proti skromnemu plačilu dobili tudi celovit consulting na temo: Kako pofukati muho.

Na letošnji jugo-štomijadi bodo imeli tudi posebno okroglo mizo na temo: Kako naelektriti slonico, da bo lahko pofukala muho.

Jasmin Držanič je izjavila, da je moda kratkih kril prišla ravno v pravem času.

Pornofil je po dolgotrajnem eksperimentiranju pri živem telesu ugotovil, da starih klobas ne gre šteti med afrodisijake. Mi smo to vedeli že prej, zato ugotovitve nismo empirično preverili. Menda so bile afrodisijske klobase znamke wienperwurst.

PORNOFILKINA IZJAVA MESECA:

Jaz si pa M. (novinar Mladine) ne znam predstavljati v taki akciji (z novinarko S.). Imam sicer dobro imaginacijo, ampak so limiti, so limiti.

Čuli smo, da se f Maribori f prostorih Katedre fsaj enkrat tedensko stèpejo. Ikebana postaja del in tele aktualnega izročila nedovolj budnih Štajercev.

FORIZMI

Iz revolucionarnega prevoza: zakaj mladi ne vstanejo!	(Papeš)
Najjači ostaju - najpametniji odlaze!	(Bob)
Poleg tolikih vil je pravljica nedokončana!	(Saš)
Obljubljena dežela ima največ domoljubov.	(Bizjak)

(NE) ZNANSTVENOST PREDMETA SLO IN DS NA UNIVERZI

Da je bila tako obetajoča javna tribuna o predmetu SLO in DS na univerzi »Renesansa ali ukinitev« pod okriljem ljubljanske UK ZSMS dialoški program tako študentov kot tudi predmetobraniteljev, je neizpodbitno dejstvo. Ob koncu je vsakdo še zavzeteje vztrajal pri svojem, a svojih stališč ni znal nihče utemeljiti in jih medsebojno izpodbiti s protiargumenti. Bilo je srečanje dveh različnih svetov, ki sta si tuja, ki se ne marata in ki se ne moreta razumeti. Bil je krik nemočnih študentov in odmev še šibkejših predmetobraniteljev. Prvi, ujeti v spone osebnega nezadovoljstva s takšnim univerzitetnim predmetom, in drugi, ujeti v ideološka obzorja obrambno-varnostne strokovnosti, zagovarjajoč nepotrebnost oziroma potrebnost tovrstnega univerzitetnega izobraževanja, so se izgubljali v kalnih vodah, polnih nepomembnih, včasih celo smešnih razprav, tako zelo oddaljenih od korenin tega predmeta.

Univerza je znanstvena ustanova in povsem logično je, da se na njej gojijo in poučujejo znanstvene discipline. Iz te logičnosti stvari same na sebi lahko izhaja prva razlaga **znanstvenosti** predmeta SLO in DS I in II, ki je kot temeljni in znanstveno nepojasneni argument služila legitimnemu zavzemanju predmetobraniteljev za njegovo ohranitev. Edina utemeljenost znanstvenosti tega predmeta je izhajala iz znanstvenosti znanstvene discipline – **obramboslovje**, ki se je sprva kot študij smeri SLO in DS z medrepubliš-

kim dogovorom leta 1975 uvedel na jugoslovanske civilne univerze.

Obramboslovje kot interdisciplinarni program sintetizirajoče znanosti o obrambi naj bi izhajal iz načelnih idejnopolitičnih opredelitev naše družbe, da razvijamo sistem SLO in DS kot sestavni del političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Temeljna naloga sistema SLO in DS pa je prav **vzgoja in usposabljanje** prebivalstva za obrambo in varnost družbenopolitičnega sistema kot takšnega. In ker je sistem SLO in DS doktrinarno grajen na marksistični ideji oboroženega ljudstva, po kateri naj ne bi za obrambo in varnost države skrbele le za to profesionalno usposobljene in izurjene institucije organiziranega nasilja (vojska in policija), temveč celotno ljudstvo, je potemtakem prav in celo nujno potrebno, da se za takšno opravila vzgoji in usposobi celotno ljudstvo in ne le vojska in policija. Tako kot je **ustavna pravica in dolžnost** vsakogar »varovati in braniti neodvisnost, suverenost, teritorialno neokrnjenost in z ustavo SFRJ določeno družbeno ureditev SFRJ«, je prav tako **pravica in dolžnost** vsakogar usposabljati se za obrambo in varnost, kar je natančneje določeno z zveznim in republiškim zakoni o ljudski obrambi.

Kot pravilno ugotavlja **Nikola Ljubičić** v svojem delu **Splošna ljudska obramba – strategiji miru** gre pri tovrstnem usposabljanju

in vzgajanju »predvsem za idejnost, ki temelji na marksistični znanosti, idejnopoličnih stališčih ZK in vrednotah jugoslovanske socialistične samoupravne družbe. Načelo idejnosti terja, da temeljijo vsi programi na zasnovi SLO in DS ter na vojni doktrini, da se razvijajo jugoslovanski socialistični patriotizem, bratstvo in enotnost, zaupanje v lastne moči, da se gradijo in spodbujajo ustvarjalnost, pobuda, hrabrost, pogum in druge vrline našega človeka. Naloga usposabljanja in vzgoje je torej, da se oblikuje taka osebnost, ki bo ustrezala idejnemu zgledom (podčrtal S. S.) in prizadevanjem družbe, potrebam oboroženih sil ter načelom vojskovanja in oborožene ga boja.« (str. 176)

Pri tem je vsekakor najbolj pomembna »idejnost« in ustrežanje obrambne vzgoje in usposabljanja »idejnemu zgledom«. Idejnost in idejni zgledi pomenijo idejnost po meri edino dovoljene in priznane vodilne idejnopolične sile v naši družbi in družbenopolitičnem sistemu, tj. ZKJ. Obrambna vzgoja in usposabljanje kot temelj sistema SLO in DS je torej v neposredni vlogi idejnega in političnega ohranjanja in varovanja dominantne idejnopolične sile – ZKJ. Ogroženost ZKJ je hkrati že ogroženost družbenopolitičnega sistema in obratno. Varovanje in obramba pred in proti takšni ogroženosti pa je idejni temelj sistema SLO in DS. Idejnost in prežetost z idejnimi zgledi ZKJ, ki mora predstavljati temeljni kamen obrambne vzgoje in usposobljenosti, je v bistvu kriterij obrambne sposobnosti, saj je navsezadnje človek in ne človek temeljni subjekt sistema SLO in DS.

In če je to res tako, sledi upravljen dvom o znanstvenosti tvrstnega usposabljanja in vzgajanja oziroma vprašnje znanstvenosti znanstvene discipline, namreč obramboslovja, ki se z obrambo in varnostjo želi znanstveno ukvarjati ne kot vojaška znanost in tudi ne kot družboslovna znanost (npr. kot sociologija in politologija vojske, antropologija in psihologija vojne, pedagogika miru ipd.), ampak kot interdisciplinarna družboslovno-vojaška znanost, katere prepletanje se kaže, kot pravi Tomo Korošec, predstojnik katedre za obramboslovje na FSPN, »tako, da se obramboslovje ne zadovoljuje samo z upoštevanjem splošnih družbenih zakonitosti, ampak upošteva konkretne pogoje vojne in drugih, z vojaško silo povezanih oblik reševanja družbenih protislovij, in hkrati, da se ne zadovoljuje samo z upoštevanjem splošnih zakonitosti vojne in vojaške sile, temveč upošteva tudi konkretne pogoje potekanja družbenih procesov.«

(O obramboslovju in obramboslovnem študiju, Ljubljana)

Ambiciozno postavljen interdisciplinarni predmet obramboslovnega proučevanja in raziskovanja je vsekakor na trhlih nogah. Njegova spoznavna moč je, navkljub sorazmerno kratkemu razvoju in tej ustrežajoči nerazvitosti raziskovalne metodologije, spoznavno omejena.

Spoznavna neavtonomnost obramboslovja kot znanstvene discipline v nastajanju je ideološko pogojena z družbeno neavtonomnostjo predmeta svojega proučevanja in raziskovanja, tj. področja varnosti družbe in njene obrambe. Obstoječa zasnova SLO in DS kot del idejne zasnove političnega sistema se enostavno identificira z obramboslovjem kot znanstveno disciplino in obratno.

Dokler se obramboslovje ne bo dvignilo nad ideološkost svoje študijske in raziskovalne dejavnosti v smislu pridobitve oziroma proritve spoznavno-znanstvene avtonomnosti in ideološke nevtalnosti od obstoječe obrambno-varnostne zasnove in politike ne moremo govoriti o znanstvenosti obramboslovja. V tem primeru lahko govorimo zgolj o strokovnosti kot večini obramboslovnega proučevanja in poučevanja v ozkih ideoloških okvirih, ki jih določa idejni družbeni hegemon.

Logika našega diktirajočega družbenopolitičnega sistema takšne avtonomnosti obramboslovju vsekakor ne bo dopustila, zakaj spoznavno-znanstvena avtonomnost obramboslovnega raziskovanja je v logičnem nasprotju z ideološko inherentnostjo sistema SLO in DS, ki se vzpostavlja z družbeno močjo ZKJ in težnjo po njenem ohranjanju in varovanju, in katerega del je tudi obramboslovje.

Znanstvenost obramboslovja je v takšnem kontekstu lahko le znak ideološke zaslepljenosti in pravovernosti obstoječi obrambno-varnostni politiki in politiki nasploh, s tem pa tudi znak obramboslovne nekritičnosti in naznanstvenosti.

Takšno obramboslovje kot »znanstveni« zagovornik in pojasnjevalec obrambno-varnostne politike je zato objektivno lahko v vlogi ohranjanja rigidnosti in neinovativnosti obrambno-varnostnega sistema, kakor tudi zaviranja družbenega razvoja nasploh.

Le kako si naj drugače predstavljam znanstveno neradovednost in molk večine »obramboslovnih znanstvenikov« ob tako aktualnih in znanstveno neraziskanih družbenih problemih in odprtih vprašanjih obrambno-varnostne narave, ki so potekla leta in še danes pretresajo slovensko in jugoslovansko javnost, kot so na primer po-

družbljanje obrambno-varnostnih zadev, družbeni značaj JLA, vpoklic mladoletnikov na služenje vojaškega roka, eksperimentiranje z obveznim služenjem vojaškega roka za ženske, ugovor vesti in civilna služba za oporečnike vesti, uporaba slovenskega jezika v JLA, manipulativna in nestrokovna uporaba pojmov, kot so notranji sovražnik, specialna vojna, napadi na JLA ... prodaja orožja in jugoslovanski vojaško-industrijski kompleks, nenasilne oblike zoperstavljanja agresorju, ipd.

Ob vsem tem so parole o kulturološkem in interdisciplinarnem pristopu k znanstvenemu proučevanju obrambno-varnostnih problemov zgolj farsa »obramboslovne znanosti«.

Zahteve študentov po ukinitvi predmeta SLO in DS na univerzi moremo zato razumeti izvorno, kot zahtevo po ločitvi ideologije od znanosti in družbe od države. Skratka kot zahteve po AVTONOMNOSTI UNIVERZE.

STOJAN SORČAN
Erjavčeva C. 30, Ljubljana

DRUGA DOBA

predstavlja

OSEM DNI pričakovanja večerov ob tamburaših duvačih, muzikasih, jazzistih, govorcih, lepoteh in tako naprej. Skratka, obeta se osem drugačnih večerov z glasbeniki iz celega sveta, publika pa bo, kar ni nič čudnega, pretežno ljubljanska. V soboto, 4.6. pa še nekaj za tiste, ki bodo v tistih dneh brez denarja, brez muzike pa ne bodo mogli. **PROMOCIJSKI in BREZPLAČNI KONCERT INTERNACIONALNE SKUPINE B.N.S.**, enajst članske zasedbe s člani iz Yu,

Brazilije, USA, Švice, Zimbabveja in Gane. Dobra godba, ki je ni nikoli dovolj, še posebej v VVVVVVV LLLJJUUBBLLJJAANNNNIIIII

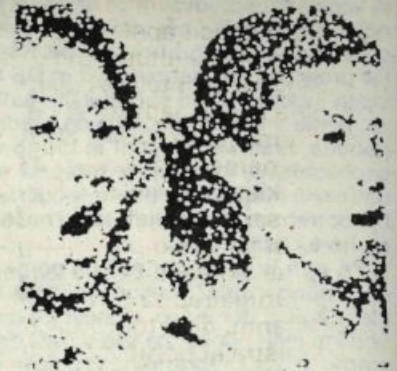
Nekaj o izvajalcih:
DRER

Derek Bailey: angleški kitarist kot ena vodilnih figur evropski impro sceni
Sprung aus den wolken: nemška reprezentativna skupina osemdesetih let
Alfred Hart Gestalt et Jive: nemški pihaletc in njegov projekt kot vračanje k improvi vizaciji

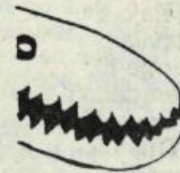
Macka B in Robotiks: hitro nl. nalagenje in iskrivo ironijo v tekstih / Davey Williams I Ladonna Smith: improvizacija z juga ZDA

Afriška noč Ljubljani: no comment
Tamburaši iz Sodevcev: vsi poznamo
Duvaki orkester Fejta Sejdića: fenomen fenomenov

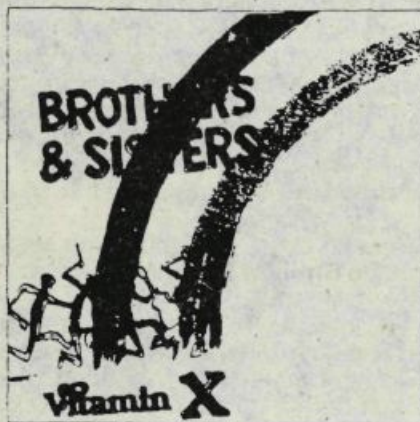
Muzikas: petišanska madarska ljudska muzika
Tickmayer Formation: sodobni in improvizirani glasbeniki iz NOvega Sada

MACKIE MESSER
3 52
B-LUFT
3 23

ENGINEERED BY VUGY
PRODUCTION BY VUGY CASTRO
RECORDING
EDITED BY VUGY
MACKIE MESSER
B-LUFT

ponedeljek, 30. 5. 1988	<i>etn. gl.</i>	Preddverje 20.30
MUZSIKAS (H)		
torek, 31. 5. 1988	<i>eksp. gl.</i>	Viteška dv. 20.30
TICKMAYER FORMATIO (Yu)		
četrtek, 2. 6. 1988	<i>impr. gl.</i>	Viteška dv. 20.30
DEREK BAILEY (GB)		
sobota, 4. 6. 1988	<i>art/jazz</i>	Preddverje 20.30
SPRUNG AUS DEN Wolken (D) ALFRED HARTH GESTALT ET JIVE (D)		
nedelja, 5. 6. 1988	<i>reggae</i>	Poletno gl. 20.30

**Kendell Smith
MACKA B & ROBOTIKS (GB/Jamajka)**

Četrtek, 26. 5. 1988 *jazz* **Viteška dv. 20.30**

DAVEY WILLIAMS/LADONNA SMITH (USA)

petek, 27. 5. 1988 *etno pop* **Poletno gl. 20.30**

**VITAMIN X (Gana)
SUSU BILIBI (Togo)**

sobota, 28. 5. 1988 *etn. gl.* **Preddverje 19.00**

**Podelitev priznanj ZLATA PTICA z
TAMBURASI IZ SODEVCA (YU)**

etnopop **Poletno gl. 20.30**

ANSAMBEL SEADA SEJDIĆA (Yu)

Proti koncu aprila so se zgodile vsaj tri zanimive reči. Najprej nekaj bolj ali manj ustaljeno slovenskega, se pravi polemika okoli kulture, intelektualcev, tistih pravih in tistih, ki to niso. V začetku je šlo za polemičen spis Aleša Debeljaka o Slovencih, intelektualcih in to be intelektualcih, napisan objektivno, kolikor se pač da, za tiste z druge strani intelektualne scene, japyje in pristaše nemetafizične in bestsellersko usmerjene šole, pa je bila ta kritika seveda »popolnoma neutemeljena«. Vojna se zaenkrat še nadaljuje, upajmo seveda, da se ne bo nadaljevala z osebnimi žalitvami, ampak se bo namesto z užaljenostjo končala z osvetlitvijo res dovolj akutne problematike Slovencev, to be, zraven pa še nekaj tistih klasičnih, ne digest intelektualcev. Še nekaj. Vse to se je dogajalo, mogoče pa se še, na valovih Radia Študent, ki je vsaj obljubljal, da bo povabil k sodelovanju kar se da širok krog ljudi in dokazal, da govornice, ki se širijo po Ljubljani in ki bi jih lahko povzeli nekako takole: RS je postal totalitaren tako kot Mladina, ki te svoje lastnosti seveda noče in tudi ne skriva, niso utemeljene.

Druga reč ali stvar je po nekaj letih in burnem mesecu aprilu (na sceno je še enkrat stopil ljubljanski CD in njegov šarmantni direktor Mitja Rotovnik, ki je po vesteh iz slabo obveščenih virov, stvari malo zameštral, a so se končno le odmeštrale) bomo s prvim junijem v Ljubljani končno dobili nov mesečnik, »slovenski vodnik z naslovom KAM«, ki nas bo vodil, vozil in tako dalje po kulturnih, umetniških, turističnih, športnih in podobnih prireditvah, ki se bodo in naj bi se dogodile v Ljubljani. Izhajal bo enkrat na mesec, prvega junija tudi v angleščini, za goste in negoste iz tujine. Stvar bo tiskana v barvah, na 64 straneh, v žepnem formatu, naklada bo 10.000 izvodov, v KAM boste lahko tudi oglaševali, brali npr. intervju z Emilom Filipčičem in Vitom Tauferjem (o novi premieri v Mladirskem gledališču, drami E. F., v kateri avtor tudi igra, režira pa jo seveda V. T.) in pa seveda napovedi, zapovedi, odpovedi, razpovedi, inpovedi in podobno za vse, kar se bo zanimivega za paniranje, kulturbuntovce in normalne občane zgodilo v domačih logih. Lahko izdamo še imena treh urednic. Odgovorna urednica bo Marina Gržinič, urednici Aina Smid in Nela Malečkar. Tehnični se seveda tudi ve, kdo bo, pa se zaenkrat še ne sme povedati.

No, tretja novica je na videz vse prej kot zanimiva za Študentski časopis, ampak stvari so popolnoma drugačne, kot videz, ki ga dejajo. SLOVENSKA MATICA, ki je pred, za in med drugim tudi založnica, je na tiskovni konferenci ob koncu aprila predstavila prvi del svoje letošnje bere. Šlo je (in še gre) za sedem knjig, najprej tri ponatise, potem pa še štiri novitete. Študentje filozofije, komparative itd. so si verjetno, ko bodo to brali, že pred nekaj tedni kupili komplet klasične filozofske memoarske literature, se pravi PREDOKRATIKE, zmeraj bolj kritizirani, ampak tudi še vedno zelo brani prevod Antona Sovreta, *Platonovo APOLOGIJO SOKRATA*, še en temeljni tekst grške filozofije, potem pa še malo Rima, AVRELIJEV Dnevnik, precej dekadentno branje, ki so ga ljudje, kot je povedal na konferenci prof. Gantar, ko je bil še razprodan, hoteli kupovati kar za devize. Med ostalimi štirimi knjigami pa sta bila vsaj dva dogodka. Najprej *Poslikani leseni stropi na Slovenskem*, Nataše Golob, potem pa na videz popolnoma nezanimiva knjiga SLOVENSKA VOJNA PROZA (1941–1980) Franceta Bernika in Marjana Dolgana, v bistvu pa knjiga, ki v uradno znanstveno raziskovanje proz za vojno tematiko vnaša čisto znotrajliterarne vidike, se pravi, da se loteva tovrstnega pisanja kot literature in ne ideologije, jo v skladu s tem tudi razčlenjuje. Gre skratka za knjigo, ki se jo splača prebrati.

SK, kar je kratica za Slovensko Kinoteko od 11. maja, ko bo izšla tale številka, ponuja sledeče: KONČNO IN ŠE MALO NE DOVOLJ, se pravi samo en film Woody Allena, ANNIE HALL iz leta 1977. Zvečer pa še Buster – vzoren soprog, leta 1929 posneti film z Busterjem Keatonom. Vse to v sredo, 11. maja. V četrtek Viscontijev Somrak Bogov, v petek Bunuelov *Ta mračni predmet poželenja*, v ponedeljek, 16. maja Rosselinijevo *Potovanje v Italijo*, v torek Ljubimca Louisa Malleja in pa še *Deviški vrelec* Ingmarja Bergmana. V sredo, 18. maja Koma in zvečer *Buster detektiv*, v četrtek *Resemaryjin otrok Romana Polanskega*, v soboto Altmanova *Svatba*, v ponedeljek, 23. maja *Zloglasna žena ali Notorious Alfreda Hitchcocka*, v torek, 24. maja *Podnajemnik Romana Polanskega*, v sredo, 25. maja, tako rekoč na dan mladosti, pa še nova TRIBUNA in nov program za Kinoteko. Maj mesec je torej mesec za tiste, ki še niso videli vseh tehle naštetih filmov. Vsi po vrsti so namreč več kot zelo dobri.

Festival Ljubljana v maju ponuja Roka Klopčiča in Vlasto Doležal–Rus, ki bosta osemnajstega zaigrala Sgatberonija, Prokofjeva, Bacham Szymanovskega in še kaj, za dan mladosti pa bo Smiljka Isakovič igrala na čembalo, zraven pa bo še Godalni kvartet SF, igrali bodo P. A. Solerja. To je to.

V CD-ju se, kot nam je znano, ne bo zgodilo nič pretresljivega. Zato pa boste še nekaj časa morali čakati v vrsti za karte za Bertoluccijevega *Poslednjega cesarja*, v Mini kino unijon bodo še naprej vrteli *Falling in Love*, čisto korekten film v vse prej kot korektni dvorani. Za tistih štiristo jurjev bi lahko sedeli vsaj na malo manj ostudnih stoli, gledali film projiciran na malo bolj korektno platno, predvsem pa se ne počutili kot na kakšni železniški postaji. Je že tako. V Kinematografih Ljubljana so trdili, da nujno potrebujejo tri majhne dvorane za nekomercialne in domače filme, kolikor morem, pa nikakor ne morem razbrati, zakaj bi bila glavna igralca *Falling in Love* pripravljena igrati v takšnih filmih. Se pravi, da nekaj ni v redu s tistimi lanskoletnimi trditvami glavnih pri teh stvareh, ali pa Robert de Niro z veseljem igra v jugoslovanski b produkciji, ki je v kinu Union dublirana v angleščino, zraven pa še podnaslovljena.

Od 9. maja do 13. junija bodo v Ljubljani, točneje v organizaciji Mestne, Republiške itd. konference mladine 20. mladinski kulturni dnevi, ki jih bo izvedla poslovalnica Festivala Ljubljana. Spored bo res bogat, vse od gledaliških predstav, filmov, predstavitev knjig za otroke, opere in tako naprej. Dogajanja skoraj vsak dan, spored pa si lahko ogledate v dnevnem časopisju.

Še nekaj. Nujno si je treba ogledati novo predstavo Plesnega teatra PANOPTIKUM.

(tt)

AFRODIZIJAKI (Tretjič in zadnjič)

V deželi je maj in pornofili letajo napkoli kot omamljeni metulji. Zmeraj več nas je v tej deželi, predstave v Slogi so neredko razprodane do zadnjega stojišča, govori se o svetovni premieri porno-opere, in sicer prav v ljubljanski Operi, s čimer utegne Jugoslavija po aferi Agrokomerc (t. i. bosenska mafija) spet postati vredna pozornosti svetovne javnosti in bodo jenkiji brali o nas na prvi strani New York Timesa ter Screw magazina. Iščoč vzroke za stabilnost položaja pornofilov v Sloveniji, ki traja že nekaj časa, poleg tega pa še prostora v Tribuni, namigujem na komparativno prednost, ki jo nam pornofilom daje uporaba afrodizičnih sredstev pred drugimi večinskimi grupacijami. Pred Vami je nekaj uspešnih receptov za afrodizijake, za katere dobimo sestavine v domači lekarni ali pri zeliščaricah na ljubljanski tržnici. Informacije, ki sem jih dobil v zvezi s kvaliteto trav, ki jih boste zmešali, so ugodne. Po letu 1983 naj bi šlo za najboljšo letino (ugotovitev kompetentnih laboratorijev) in priporoča se nakup, ki bo dal tudi zaloge za morebitna sušna leta. Upoštevajte tudi prilagajanje Vašega organizma na vzpodbujevala, zaradi česar se sčasoma večja količina zaužitega pomagala, ki pripelje do zaželene potence.

Liker pornofilov

Kupimo liter vinjaka. Izkušnje kažejo na uporabnost vinjaka znamke »Badel«, priporočljivost glede na razmerje cene/afrodizično delovanje vinjaka »Stock« in nenadkriljivost francoskega konjaka »Remy Martin«. Kupimo ga lahko v duty-freeju na Ljubelju (ca. 40 DM). V to steklenico vinjaka dodamo:

- 3 g encijana
- 3 zeli poprove mete
- 3 rožmarinove vejice
- en oranževčev list in en cvet
- eno tanko oranžno lupino
- 2 zrna koriandra

Encijan, koriander in oranževčev cvet stolčemo, najbolje v možnarju iz oljčnega lesa, ki ga v Južni Franciji uporabljajo za pripravo ajolija. Vse stresemo v steklenico in v njej namakamo štiri dni, nato pa precedimo skozi tanko krpo. Metino zel, rožmarinovo vejico in oranževčev list pustimo v steklenici. Povprečen pornofil bo za vsakdanje potrebe popil po eno šilce tega likerja, ob izjemnih priložnostih za porno doživljanje pa si bo natočil dve, vendar ne drugega za drugim. Liker pornofilov je ponos vsakega domačega bara in znamenje, po katerem zanesljivo prepoznamo pripadnika zmerne struje našega gibanja.

Porno čaj

- 3 ščepci šetraja
- en ščepec oranževčevih cvetov
- en ščepec mete

Pijemo ga tri mesece vsak večer, najbolj primeren čas je na pomlad nekje od marca do junija, niste pa še vsega zamudili, če začnete šele maja. Čaj pijemo kar se da vroč (pazite na opekline), sicer pa počasi in s čim večjim užitek. Porno čaj je blag afrodizijak v tem smislu, da ne vzpodbuja prihoda nenavadnih porno teženj iz globin naše podzavesti na površje naše duše, torej v stik s svetom.

Za zgoraj navedena recepta se zahvaljujem tov. Mauriceu Mességuéju za leta raziskovalnega dela, katerih sadovi so sedaj pred Vami.

Tibetanski črvi

Gre za skrivnost o vitalnosti nekaterih slovenskih politikov. V Tibetu, visoko v gorah (nadmorska višina okoli 4000 m), bivajo v prsti prav posebni sorodniki naših deževnikov. Biologi se še dandanes trudijo s klasifikacijo teh zverinic. Iz mletega mesa teh črvov naredimo pleskavicam podobne zrezke. Uspeh je neverjeten. Če oseba moškega spola konzumira en tak zrezek, bo imela nepretrgano erekcijo najmanj dvajset ur.

To trajanje afrodizičnega učinka velja za starejše posameznike, medtem ko morajo biti mlajši previdnejši ob doziranju, saj se za tridesetletnike erekcija lahko zavleče kar čez cel teden, kjer se še tako dobro preskrbljen pornofil sreča s pomanjkanjem objektov obdelave. Slovenski politični vrhovi so bili od nekaj v dobrih stikih s kitajskimi

kolegi. Preko blagovne menjave naj bi torej naši voditelji prišli do obilnih zalog tibetanskih črvov (zmrznjenih). Prav sedaj gostujejo v hotelu Kompas kitajski kuharji, ki jim učinkovitost tibetanskih črvov ni tuja. Primeren pristop do teh mojstrov Vam bo čisto gotovo odkril še kakšno malu tajnu v zvezi s pripravo teh črvov.

Genetski inženiring

in mikrobiologija sta panogi visoke tehnologije, kjer naša znanost krepko zastaja za dosežki kolegov na tujem. Na raziskovalnih projektih oziroma problematiki, s katero se le-ti ukvarjajo, vidimo netočnost trditev, da je znanost v rokah oboroževalne industrije in da si prizadeva odkriti morilske strupe in mikrobo, ki bi v tisočinki sekunde zbrisali prebivalstvo Vzhodnega bloka z obličja Zemlje, kot trdijo militaristi v domnevno ogroženih deželah. Dejansko so vsa prizadevanja znanstvenikov, nobelovcev, usmerjena prav proti dejanskim interesom posameznika. Na področjih genetskega inženiringa in mikrobiologije so to napori v smeri odkritja zdravila proti plešavosti, staranju, raku, impotenci, AIDS-u. Nas slovenske pornofile najbolj zanima tisto proti impotenci ali za potentne osebe v smeri povečanja potence. Sčasoma se bo naš interes obrnil tudi proti anti-AIDS preparatu. Na svetu že deluje raziskovalna ustanova, ki je zabeležila vidne rezultate pri boju z nezadostno potenco. To je SENETEK PLC, kalifornijsko podjetje, ki ima podružnico na Češkoslovaškem in opravlja testiranje svojih izdelkov v deželi Danski. Vodi ga dr. John P. Bennett, profesor oxfordske univerze. Raziskovalni team Senetek Plc združuje več dobitnikov Nobelovih nagrad za omenjena področja. Skozi svoje delo so že leta 1986 prišli do substance, ki je dvigala moško potenco do te mere in tako trajno, da je bil pri nekaterih pacientih potreben operativni poseg za prekinitve erekcije (puščanje krvi iz penisa); vse to se je dogajalo že ob najmanjših možnih dozah na poskusnih osebah, ki jih je bilo na Danskem očitno možno najti v zadostnem številu. Leta 1987 so te pomanjkljivosti strokovnjaki Seneteka odpravili in preparat sam je v zaključnem obdobju preizkušanja. Pričakujemo torej lahko univerzalno pomagalo, za katerega bi pornofili dali tudi življenje. Podrobnejše informacije o preparatu in o tem, kdaj bo na policah lekarn, lahko dobite na naslovu:

Senetek plc, 444 Castro street No. 710, Mountain View CA 94041. Obeta se nam čudovita prihodnost. Kakšni užitki nas čakajo šele v komunizmu, ko bomo dobivali in nam bo prihajalo po potrebah. Do takrat v okviru možnosti.

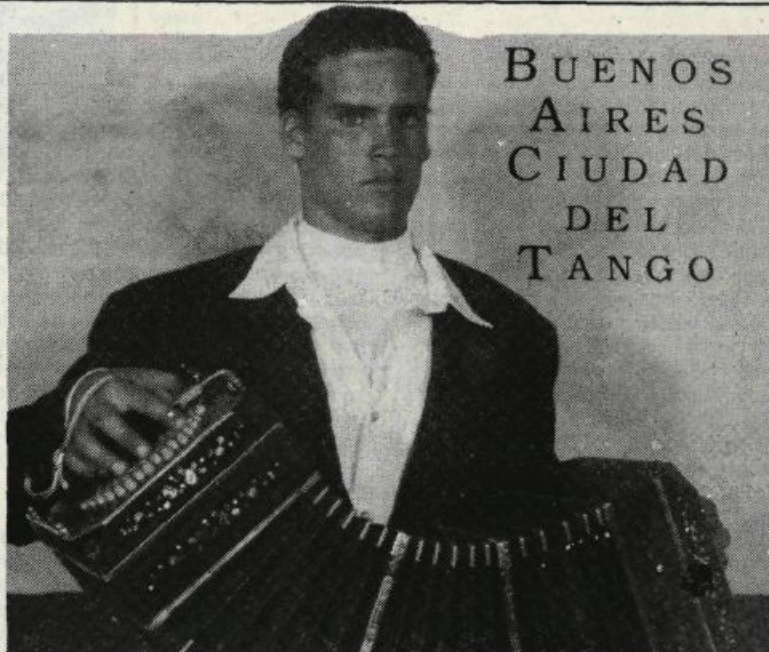
Vaš Primož Truba

SLOVENSKI GLASBENI DNEVI

Vse kaže, da kar ne moremo mimo nauka, da smo Slovenci narod, ki je formiranje nacionalne identite povezoval s kulturno afirmacijo. Zaradi svoje zmožnosti nosilca nacionalnih simbolov je tudi glasba deležna ideološke krepitve in je tako postala *conditio sine qua non* nacionalne utemeljitve. S svojo zavezanostjo prostoru in času so se zvočne strukture oplajale z ustreznostjo vsebine, ki se vse prevečkrat pohvali, da se je nekoč **Verdijevo** ime izpisovali na ulicah italijanskih mest. Glede na takšne ali drugačne premike se nacionalni določljivosti ponuja priložnost, da se osmišlja kot vrednostni kriterij ali pa se nacionalno profiliranje sprevrže v kronično obsesijo. Seveda ne samo v glasbi. Na srečo nastopi *deus ex machina* z vzpostavitvijo kriterijev zahodnoevropskega glasbenega zaledja ali z evokacijo čiste glasbene ideje in teoretske ali filozofske misli. Zaskrbljenost nad lastno usodo pa ostaja. V skladu z vsem tem niti ne preseneča izbira tematike strokovnega posvetovanja v okviru *Slovenskih glasbenih dnevov SLOVENSKA GLASBA V PRETEKLOSTI IN SEDANJOSTI* – žal brez futurističnih aplikacij.

Muzikološki happening je tako že svoj prvi tematski sklop dosledno obarval z nacionalno problematiko. V rokah izvajalcev se je orkester – od komorne uglasitve poetičnega kulturološkega diskurza dalje – razigral v pozitivistični znanosti, historicizmu in bibliografski doslednosti. Dejanje se sicer lahko opraviči z namenom novega spoznanja, a prah zgodovine se je prepgosto dvigoval zamen. Pri iskanju nacionalne identitete se je za najprimernejšega izkazal skok v trgovino teorij, kjer se vsakemu kupcu ponudi želena vednost, saj drugače v strahu stoji pred vrati odkritij lastne izvorne misli. Za plodonosno se je izkazala vsaj vroča diskusija o značilnostih, ki izražajo nacionalno idiomatski značaj in tisti določitvi, ki izstopa iz tovrstne začrtanosti in se išče v duhovnem. Pogledov na slovensko glasbo niso mogli rešiti pred ponovno stilno avtentično interpretacijo že znanega niti navrženi citati **Blocha** ali **Eislerja**. Filozofska introspekcija se je raje reševala z vprašanjem *Ali slovenska glasba sploh obstaja*. Pri tem **T. W. Adomo** ostaja siva eminenca, ki meče svojo senco na posvečeni prostor proučevanja moderne glasbe. Množična kultura stoji pred zaprtimi vrati, se sprehaja na marginalijah in izpod čela ogleduje vse tisto, kar se trpa pod dvomljivo oznako »resne glasbe«. Neke vrste afirmacija se je ponudila le na koncertu **Big banda RTV Ljubljana**, kjer so množice prepustile praznini polovico dvorane in tako delile usodo skoraj vseh spremljevalnih prireditev.

Že res, da sem spoznala **Privškove** fante kot gimnazijka, ko sem zavzeto obiskovala jazz koncerte. In res je tudi, da sem ob njihovih nastopih stala v predverju Križank. Toda tokrat sem z zavzetostjo iskalca novih

odkritij vendarle želela poslušati. Navsezadnje jim velja priznati vso muzikalno obvladljivost, intenzivnost in nekaj originalnosti vas **Spruku** in **Stinglu**.

Sploh pa so glasbeni večeri z obeležjem slovenske glasbe potekali že od koncerta **Consortium musicum**, ki je iz naftalina potegnil **Dolarja** in **Sattnerja**. Simfoniki so nas seznanili z novimi deli **Sveteta** in **Ramovša**, za najuspešnejšega pa je obveljal koncert komorne glasbe. Da se ve, kje slovenska glasba je. Svoje so prispevali še **trio Lorenz**, operna premiera **Svarovega Prešerna** in sklepni koncert **Slovenskega okteta** v **Kostanjevici**. V tej antologiji slovenske ustvarjalnosti je vprašanje uvrščenosti na program obstalo pred adjektivom. Ob minimalnem izboru skladb mlajše skladateljske generacije. Dovolj!

Po drugi strani pa so se koncerti spogledovali z analitično secirnico strokovnega posvetovanja. Dandanes se teoretična razsvetlitev izkazuje za imanentno potrebo nove glasbe, sama analiza postaja del njenih funkcij. Manipulacija z razčlembami v elementarne oblike na tleh čiste deskripcije in formalizma ne more zadovoljiti nikogar več, a samonamenski analize je bila vendarle prisežena s tem, da je formalna analiza ostala čista izhodiščna plat, forma, v nadgradnji pa se je razpoznaval pluralizem estetskih in spoznavno teoretičnih izhodišč. Razsvetlitev so bili od sodobnih ustvarjalcev deležni **Svete**, **Kantušer**, **Globokar**, **Lebič** in **Stibilj**. Slednji s strani **Helge de la Motte**: »Teoretsko izhajamo od tega, da obstajata dva tipa glasbene analize: enkrat redukcionistična analiza, ki abstrahira od tistega, kar slišimo, zato da bi prikazala strukture; drugič pa v analizi fenomenalno danega, ki služi izboljšanju slušnega razumevanja.« Stibilj je bil tudi edini skladatelj, ki je

sam osvetlil svojih 459 kapljic, oz. skladbo **Mavrica** za magnetofonski trak. Žal edina avtorefleksija. Bila bi prav zanimiva konfrontacija skladateljskih postopkov, soočenost različnih funkcij in struktur, tako rekoč iz oči v oči.

Tako je bila evropska glasba tista, ki je vključila slovensko ustvarjalnost v glasbeno in muzikološko relevantno dejanskost. Najverjetneje so iskali češki muzikologi; posebnost pa se je razkrila v retrospektivi **Foesterja** in nacionalne idiomatike z osnovami semantične teorije in teorije komunikacij. Lapidarna analiza povojnega angleškega in slovenskega glasbenega dogajanja je samoumevno predpostavila enakovrednost sodelujočih glede na potek glasbene misli od dodekafonije, postweberjanske epohe, vplivovanj poljske šole in tradicionalnega snovanja.

Pa saj niso predavanja potekala z namenom, da se znova prežvekuje večno zamudništvo, da se razgrinja problematika slovenske glasbene »scene«, da se postavlja vprašanja jugoslovanskim skladateljem, da se sprašujemo kje zaboga so **Kogojeve Crne maske** ali **Osterčeva Saloma**. Iskalo se je vendar bistvo neke umetnosti, umetniškega procesa, funkcije – z občudujočo imaginacijo vseh prisotnih, ki so preživeli ogromno število izkušenj, da so si jih lahko podajali kot žoge pri tenisu. In potem so vse teoretske formulacije z različnostjo strukture, a z identičnimi konsekvencami, čakale, da zasije neka čista glasbena ideja, s katero se zmagoslavno združijo v ples **Davidovih** zaveznikov. Ne, pa tega ni bilo. Razsvetlitve pa še vedno željno čakajo tako teoretiki kot glasbeniki.

CVETKA BEVC

MED ULICO IN AVANTGARDO

Tako postavljeni dve skrajni limiti ljubljanske subkulturne scene stojita zelo vsakgebi in dozdevno nimata ničesar skupnega. Še posebej se takšna domneva potrjuje v sami sintagmi alternativna scena oziroma alternativna kultura, da samoumevno omejenega izenačevanja kulture z umetnostjo niti ne dodajam, ker se s tem to polje samo še dodatno zaplete.

Vsekakor pa se za vedno znova in znova vsiljuje vprašanje odnosa do mladinske in množične kulture ravno na preseku sodobnega izražanja, ki ga opredeljujejo umetnostne težnje po eni strani in spontanistično pojavljanje konzumentov kot proizvajalcev na drugi. Gre za razliko med tistimi skupinami in posamezniki, ki jih po rezultatih njihovega dela lahko uvrščamo med avantgardiste, ne glede na to, ali uporabljajo mehanizme sodobnega medijskega in glasbeno-industrijskega kompleksa, in tistimi, ki na ravni skupinske pripadnosti artikularajo svoje gledanje in doživljanje neke družbene in subkulturne stvarnosti, pa pri tem nimajo nikakršnih pretenzij – z izjemo, ki bi jo morda lahko označili kot potrebo po »šponu«, pravemu občutju in potrjevanju svoje pozicije (ta je – paradoksalno – vendarle vedno podvržena spontani, neozaveščeni refleksiji).

Zaradi večje razumljivosti bom gornje pisanje prevedel v konkretni jezik, ki soperstavlja na eni strani sodobni hardcore in bolj sofisticirane težnje domačih glasbenih skupin na drugi. Vprašanje je toliko bolj aktualno, ker se ponovno pojavljajo že zelo stare tendence po redukciji alternativne kulture na umetniško prakso, kakršno nedvoumno predstavlja delovanje skupin *Neue Slowenische Kunst*. Takšen redukcionalizem nikakor ni upravičen, ker s tem perpetuira nereflektirano notranje cepljenje alternativne kulture na »umetnost« in »ne-umetnost«, to pa je podvajanje ustaljenega pojmovanja kulture-umetnosti pri nas, le da se tokrat vse skupaj dogaja v getu družbene neprepoznavnosti.

Če kdo, potem s sami hardcorevci začeli razlikovati med alternativci in hardcorevci (punkerji) metalci. Aktualizirali so vprašanje same alternative in alternativnosti čemu.

Sklepamo lahko po zadnjih dejstvih in opažanjih razvojnih tokov na ljubljanski subkulturni sceni (ta pojem, kolikor je morda že nezadosten, zaenkrat dovolj uporabno pokriva dogajanje, ki zaradi same terminološke zmede ni tako lahko in samoumevno opredeljivo): izrazit razcep med bolj sofisticiranimi, lahko rečemo že avantgardnimi, in znotraj rockovskega idioma nič manj pomembnimi premiki se kaže v relaciji do družbene stvarnosti. Na eni strani skupine (Laibach, Borghesia, OI kult) tako ali drugače naslavljajo družbeno stvarnost z inovativnimi, brezkompromisnimi in kritičnimi vsebinami. Na drugi strani je hardcore s sopotniki (Tožibabe, G.U.Z., 2227, CZD, Masa-

ker, S.O.R.) radikalno spremenil sam rockovski idiom, ga destruiral v njegovi vlogi pesmi, ga še bolj zakompliciral in ga naredil skorajda povsem neuporabnega za ples kot najbolj razširjeno obliko zabavne funkcije rocka. Seveda je pri nas tovrsten trend rudimentaren, če ga primerjamo z ameriškim rockom, kjer skupine tako radikalno posegajo v rockizirnost, v celoto njegove poetike, da šele zdaj lahko govorimo o tisti zreli fazi rocka, ki se je dokončno odcepila od standardnih pojmov pesmi, melodije in ritma, pa jih je vseeno sposobna ohraniti v prevedeni in predelani formi. Iz tega lahko zaključimo, da se tudi pri nas v drobcih pojavlja proces, v katerem sam izraz (tu imamo opraviti še z besedili, ker ne gre za zgolj instrumentalno glasbo!) ponotranja družbeno stvarnost in njena protislovja, pogostokrat navidezno povsem izgubi vsako zvezo z njo in se zavestno odreka deklarativnosti. Ali je ta proces podoben alternativnemu polu razvoja domače glasbe?

Po zadnjih izdelkih omenjenih alternativnih skupin lahko sklepamo, da tako ali drugače (Laibach z držo, Borghesia z gesto in OI kult z razmerjem zvoka in besede) radikalizirajo ter na ravni zabavne glasbe izpostavljajo v rocku in zabavni glasbi že vse-skozi implicitno ali eksplicitno postmodernistično držo, le da je ta mnogo bolj kontekstualizirana in reflektirana od postopkov, ki jih kot takšne – postmodernistične – lahko opredelimo šele dandanes. Za vse te skupine drži, da se po loku manj komunikativne in v funkciji zabave manj uporabne glasbe vračajo h glasbi kot zabavi, odkoder so pravzaprav vsi izšli, pa čeprav je bil začetni kaos Laibachovega hrupa dosledni izziv in šok tej zabavnosti (morda zato njihova nova glasba zveni toliko bolj radikalno in zabavno hkrati), medtem ko za hardcore s sopotniki lahko ugotavljamo bolj premočrtno linijo dopolnjevanja in dograjevanja izraza k vse bolj oteženi komunikativnosti – vsaj v običajnem pomenu besede. Kaj lahko iz tega zaključimo?

Da se razvoja obeh tipov skupin (ločevanje in opredelitev sta grobal!) komplementarno dopolnjujeta, ker se obračata k različnim mehanizmom lastne reprodukcije. Alternativa se že realizira kot alternativa obstoječi povprečnosti v domači zabavni glasbi, vendar se kot avantgarda nanaša le na samo nase, kajti šele s temi skupinami se je pri nas izoblikovalo tisto, kar bi lahko poimenovali alternativne rock (pogojno in v širšem pomenu) skupine. Po drugi strani je alternativa samemu rockovskemu dogajanju v ožjem pomenu besede in jo izrazito določa sposobnost lastne afirmacije v možnem in omejenem okviru.

Hardcore s sopotniki je (samoumevno) alternativa povprečnosti domače zabavne glasbe, vendar je obenem alternativa rocku samemu, kakršnega danes že predstavljajo skupine (Lačni Franz, Pankrti), ki so še nedavno bile najuspešnejši in pomembni

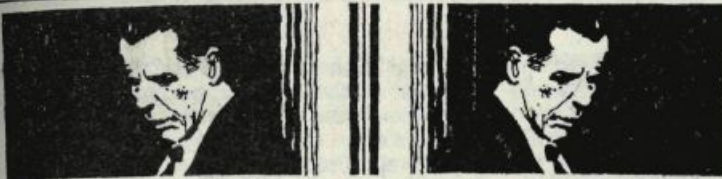
zmerni tok razvoja domačega rocka. Toda ta alternativa mnogo radikalneje in prav tako prvič (predhodnike bi lahko našli v povsem začetni fazi skupine Buldožer) aktualizira rockovski poetiko kot izrazno enakopravno poetiko ustvarjanja, njen domet pa daleč presega zgolj običajno funkcijo rocka kot zabave, iskanja zadovoljitve in dajanja si duška. Namesto tega te vedno pusti nezadovoljenega, vedno ti nekaj odreka, saj v zvočnem izrazu nosi dovolj novega, da konvencijam izpostavljenemu uho tega enostavno še ne more prenesti. V nasprotju s temi skupinami pa alternativne skupine posegajo po mnogo bolj komunikativni glasbi, ki jo kontekst (igranje, oprema plošč, nastop) šele dokončno radikalizira. Morda bi bilo prav tu mesto za ugotovitev, da smo pri nas prišli do tiste razvojne stopnje domačega rocka, ko je diferenciacija logična, le eno ni podrejeno drugemu po merilih večvrednosti ali manjvrednosti in (bogndaj) razlikovanju med »spodnjo« in »zgornjo« glasbo, kar je samo drug izraz za razlikovanje med umetniško in neumetniško glasbo, ki je nastalo kot posledica razrednih razmerij. Vendar ne bi dvakrat rekel, da obstoječi trend razlikovanja ne kaže ravno v tisto smer, kjer je reprodukcija obstoječih družbenih razmerij na subkulturni sceni prej njihovo podvajanje in ponavljanje (v prilagojeni formi) kakor pa njihovo presejanje. Zdi se, da smo samo v glasbenem izrazu kot takemu in v politiziranosti družbenih gibanj storili korak naprej.

MARJAN OGRINC

P. S. Besedilo je bilo napisano nekje v marcu ali aprilu leta 1987, vendar ga avtor ni objavil. Kljub časovni razliki pa po njegovem temeljne vsebine tega teksta niso izgubile aktualnosti, zato ga je dal v objavo.

BOŽANSKA

Za vas si ga žuli, guli, puli, tuli (ker ga čeval žuli), včasih kaj pofuli (ker mu od mraza ne piše kuli in zato čaka na julij), buli v Samanthin puli (če še niste čuli, poje tudi Džuli), jezdi na muli – ker so mu moped cukra nalsuli in mu kočnik izruli - vaš prosluli Arnold the bully

Nedelja je, 24. aprila ob 7,33, sneg lije in pravkar sem izvedel, da je Božanska mrtva. Moje srce je prekril zamet in led se strjuje na njem. Božanska je mrtva. A kako? Božanstva vendar ne umirajo. Večna so. Kdo je še videl, da bi bog umrl?

Ne vem. Vstal sem ob petih, skidal sneg – prvi aprilski sneg – pred bajto, telovadil in pokadil cigareto. Nič hudega sluteč. In Božanska je bila tedaj že v krsti. Tudi bogovi umirajo, mar ne? A v naših srcih, v naših srcih bo vedno živela. Scena, ko lačno naskoči svež pasji iztrebek in ga ročno pohrusta, bo ostala vklesana v krhki celuloid našega spomina. In ne bomo rekli Divine, najizvirnejši travestit na svetu in član skupine Cockettes je umrl(a) na višku slave. Rekli bomo Divine se je pogнал(a) v ogenj slave, v vroče plamene uspeha in popularnosti, da bi iz teh plamenov privrel(a) prerjen(a) in nesmrtn(a) kot tič feniks na dan. Divine ni mrtva. Saj ne more biti.

Ne bom nemudoma prešel h gori vaših pisem. Prej bom opozoril na nekaj napak v prejšnji številki.

Zopet moram zanikati KAKRŠNOKOLI (tudi zgolj idejno) SORODSTVO Z MLADENOM ŠVARCOM, pa čeprav je nepravni urednik postavil ob njegov članek sliko moje sestre Pamele-Sue Svarceneger – Ewing Oyl. (ki jo je že od malih nog privlačil črni vonj nafte). Zdaj pa poslastica za Ekologe: pismo Umberta Eka iz Ekbatana (piše mi v ekavščini):

»Kot vedo tisti, ki so prebrali moje lme rože in Postila slovenska in Postile k Postilom, je postmodernistična drža enaka obnašanju človeka, ki ljubi zelo izobraženo žensko in ve, da ji ne more reči noro te ljubim, zato, ker ve, da ona ve (in da ona ve, da on ve), da je to frazo napisal že Eco. Prav ta drža pa je drža F. Vrbinca, ki se je oglašil z ginljivim pismom v prejšnji številki. Zakaj se F. smeje? Zato, ker ve, da ni več moč komunicirati nedolžno, da je naša doba doba izgubljene nedolžnosti. Mislim, da je tudi njegov primek oz. kraj bivanja nabit s pomeni in bi ga kazalo podrobno proučiti.«

Eko zatem razglablja še na 94 gosto tipkanih straneh, nakar dodaja: »Aprila bomo urejali in očistili naše mesto pod geslom OLEPŠAJMO LJUBLJANO. Spomniti vas hočem, da je to edinstvena priložnost, da se naši ekshibicionisti enkrat izkažejo ob polni podpori širše družbene skupnosti, ne da bi jih kdorkoli klevetal in preganjal z ostrakizmi. Ekshibicionisti vseh dežel, pridite v Ljubljano, pridite s svojimi oveski in okraski na plano, skupaj bomo ozaljšali Ljubljano! Poziv velja tudi ekshibicionistkam nežnejšega spola.«

No in zdaj še eno pismo – spet v ekavščini – to pot iz Beograda. Dopisnik Srboljub Praskić se praska tam, kjer ga najbolj srbil:

»Hoću da razbijem utvaru koja ovladava – kako vidim – u slovenačkom javnom mišljenju, a to je da smo mi ovde, južna braća, protivni tvrdnjama u slovenačkoj štampi. Braćo Slovenci, nije takol Mi smo uz vas srce in kapom! Nastavite tako i možda ćemo zajedničkim snagama nešto i da postignemo u smeru polimerizacije, demokratizacije i pluralizma! To što se naša štampa okomila na Mladinu i druge listove ne znači da je i neslužbeno mišljenje širokih masa takvo. Naprotiv! Narod pristaje uz vaš dialog. Razgovarajmo, dogovarajmo se bez predrasuda i ekskomunikacija, budimo iskreni – to je jedini pravi put da dođe bar do miroljubive eksistencije i koeksistencije među našim narodima koje – iako se to zaboravlja – ipak vežu vekovi

zajedničkih napora i zajedničke historije. Zašto da se mrzimo? Mržnja ne vodi nikuda, dok konstruktivan dialog uvek nekud vodi – pa makar to bilo samo razjašnjavanje stanja. I to je nešto. Bar ćemo da znamo na čemu smo, zar ne? Zato, braćo, samo napred! Ne nasedajte aferama poput susreta hrvatskih i slovenačkih književnika, sve su to novinarske patke; mi smo uz vas!«

Prijatelj Praskić se v zaključku pisma popraska še tule:

»Mozgovi masa su prazni, a kako znamo, svaku prazninu može se zapuniti i to znatno brže i lakše nego puninu. Vidi o tome Parkinsonov Zakon vakuuma: CTION EXPANDS TO FILL THE VOID CREATED BY HUMAN FAILURE. Ergo mase se veoma lako manipulišu: svaka informacija i indoktrinacija u tren oka ulazi u prazninu njihovih mozgova i ispunjava je. Znači A PRIORI je sumnjiva svaka ideja i svako mišljenje koje zagovaraju mase: postoji opravdana opasnost da se radi o manipulaciji. Odatle proizilazi zakon Praskića: SVAKO UVREŽENO I RAŠIRENO MIŠLJENJE JE NEISTINITO. A prvi korolarij mog zakona jest: AKO ŽELIŠ DA SAZNAŠ ISTINU, OBRATI PAŽNJU NA INDIVIDUALCE I ONE, ČIJE TI TVRDNJE IZGLEDAJU NA PRVI POGLED APSURDNE IN PROTIVTRENDOVSKE. Tek toliko da razmislite, braćo Slovenci!«

Moram priznati, da se Praskićeva izreka izvrstno skladata z enim izmed aksiomov makiavelizma, tj. z aksiomom G. Colea: SKUPNA INTELIGENCA NA VSAKEM PLANETU JE KONSTANTNA in z Malthusovim izrekom PREBIVALSTVO NA NAŠEM PLANETU NARAŠČA.

Žal moram s pismi – čeprav nerad – končati, ker so mi zabičali, da moram objaviti tudi uradni dopis KAM JEZDIMO. Pred tem naj vam samo še povem, da smo dobili več točnih rešitev na uganko o predavatelju SLO iz prejšnje številke (nagrada smo izžrebali; srečni dobitnik je levi bek Študentskega parlamenta v pokoku Iztok Ameršek). Za naslednjič pa nova uganka: uganite, kateri od treh možakov na slikah je Arnold Svarceneger (tj. jaz), če veste, da se slikan ob kidavi snega pred bajto. Nagrada je francoski poljub naše urednice Ruže M.

Uradni dodatek:
KAM PLJUJEMO?

»LJUBLJANA« je splavala po vodi (menda po Ljubljani).

»FIKRETIJA« je pristala v zaporu.

»SAMOUPRAVLJANJE« so končno splavili. Splav je bil heizogiben, saj je bil zastran predolge nosečnosti fetus že mrtev.

»LOVE BOAT« pluje s polnimi jadrji v maj in pomlad.

»BERGE MARINC« je nasedla na predobalnih čerih.

»M. D. MURKO« kabotira med predobalnimi plitvinami.

»MLADINA« plove še vedno proti toku.

Troveslača »JUGOSLAVIJA« plava mrtvaka (podgane so že poskakale z nje).

»ZIPPO« prihaja z nekaj desetletno zamudo v slovenska mondana pristanišča in letovišča.

»CRNI BRANKO« je v Trinidadu, prvega odrine na Kitajsko k zadnjemu cestarju, nato pa bo obiskal če Canberro, Island, Meko in križaril po Baffinovem zalivu.

»SMUČAJMO VSI« je v remontu v puljski ladjedelnici GULJENIK.

Tanker »DOLANC« prevaža 200 tisoč ton piva Heineken in se okorno spušča po Renu. Plove pod jugoslovansko zastavo.

»TURIZEM« je izgubljen nekje na Jadranu, verjetno ne v naših teritorialnih vodah.

»NAROD« plava v oblakih, a ne bo več dolgo.

»VELIKO KLADUŠO« pričakujejo danes ali jutri v Alcatrazu.

»STEAMBOAT KAVČIČ« po uradnih stališčih sodeč pluje v desničarskih vodah.

»UŽASTUDIOLEŠ« je pristal (na vse).

»IMIDŽ« je aut.

»SOCIALIZEM« je odplul za vedno. Ne vemo ne kam, ne kod.

Photo KLARA REICH

IZ OMARE IN KNJIŽNE POLICE

(Gay pisatelji in mediji v Ameriki)

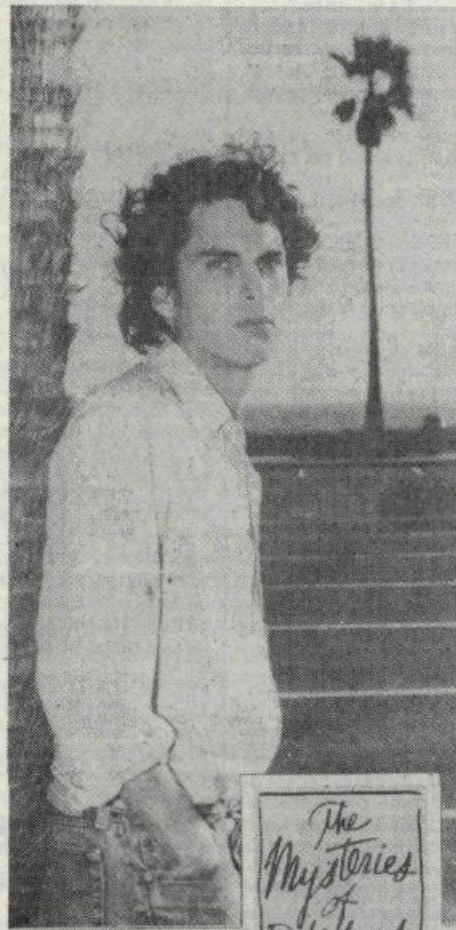
Nekaj je v zvezi z AIDSOM in homoseksualci gotovo medijsko zanimivega, še posebej v Ameriki kot enem največjih (tudi) knjižnih tržišč. V dobi AIDSa se ameriški gay pisatelji vedno bolj vključujejo v založniški mainstream. Njihove knjige, ki bi jih še pred nekaj leti tako rekoč vsaka malo boljša založniška hiša zavrnila kot neprimerne, se danes tiskajo na veliko. Podobna situacija je v knjigarnah. Vodja neke svobodne knjigarne v Chicagu pravi: »Smo knjigarna, ki ni specializirana. Pri nas kupujejo vsi. Na zalogi imamo leposlovje, poljudne, otroške knjige in še in še. Toda vse od otvoritve leta 1980 je imela knjigarna močan gay oddelek. Leta 1987 je posel z gay literaturo dobesedno eksplodiral. Prodaja gay naslovov danes zavzema že do eno tretjino vseh knjig, ki jih prodamo. Večinoma so te naslove tiskale manjše založbe, danes pa so se zbudili tudi že veliki založniki.« Spremenil se je tudi odnos kupcev do tovrstne literature. Če so včasih gay knjige kupovali tako, da so jih skrili pod kakšen drug naslov, tega sramu danes ni več. Podobno kot v tej knjigarni je tudi drugje. Posel se vzpenja do vsot, ki presegajo milijone dolarjev. No, kljub temu razen v izjemnih primerih v posameznih knjigarnah ne prodajo kaj več kot petindvajset izvodov posamezne knjige.

En takih primerov je gotovo **Edmund White**, oseminštiridesetletni ameriški gay pisatelj, ki je že s svojim prvim romanom »*Forgetting Elena*« iz leta 1973 požel priznanje **Vladimirja Nabokova**. Njegova leta 1980 izdana uspešnica »*States of Desire*« je dokument gay življenja tik pred začetkom dobe AIDSa. Njegova literatura se giblje od relativnega hermetizma »*Nokturnov za neapeljskega krajja*« (1978) do bestsellerske komičnosti uspešnice »*A Boy's Own Story*« iz leta 1982. Njegov najnovejši roman »*Prekrasna soba je prazna*«, ki bo vsekakor postal uspešnica, je nadaljevanje »*Fantove zgodbe*«, se pravi spremljanje junakovega odraščanja do njegovih poznih dvajsetih let, leta 1969 in začetkov gay gibanja. Še ena knjiga, »*The Darker Proof*«, zbirka njegovih kratkih zgodb z enotno tematiko, AIDSOM, je gotovo zelo tipična za tekočo gay literarno produkcijo v Ameriki. Nova tema, ki je hkrati akuten problem vsakdanjega (ne samo) gay življenja ter zagotovilo za finančen uspeh in prodornost knjige.

Drug zanimiv in mlajši avtor je **Robert Ferro**, ki je leta 1983 izdal uspešno knjigo »*Družina Maxa Desirja*«, nekakšno varianto gay eksistencialističnega in hkrati družinskega romana. Zgodbo o mladeniču, ki hoče ohraniti svoj položaj v dobro situirani italijanski družini in obenem živeti svoje ho-

moseksualno spolno življenje. Njegova nova knjiga je verjetno prvi roman z izdelano tematiko AIDSa, »*Drugorojenec*«, zgodba o še enem sinu, ki ugotovi, da ima AIDS in se, podobno kot njegov predhodnik, bori za priznanje svoje drugačnosti.

Oba pisatelja sta svoje knjige izdajala pri založniku, ki je lansko leto umrl za AIDSOM. V literarni publicistiki, ki se ukvarja

Michael Chabon

(vedno več) s tovrstno literaturo, se kot nekakšna ločnica začenja pojavljati leto odkritja virusa AIDSa in prvih žrtev, gay literaturo pa se deli na tisto pred in po AIDSU. Junija meseca bo pri znani založbi Harcourt Brace Jovanovich izšla že dolgo pričakovana knjiga **Paula Monetta**: »*Borrowed time: An AIDS Memoir*«, prvo pričevanje o vsak-

danjih dilemah primera AIDS-a. **Monette** je jasen: »*Svoje junake moramo imenovati s praviimi imeni. Ustaviti moramo to naše izgibanje.*«

Izhajajo tudi antologije. **George Stambolian**, predavatelj na univerzi, je leta 1986 izdal knjigo »*Moški o moških: Najboljša gay proza*«. Letos je izbral že drugo antologijo: »*Moški o moških 2*«, ki bo izšla novembra meseca. **Stambolian** opozarja še na nekaj zanimivega. V zadnjih letih so o gay literaturi začeli predavati in imeti posvetovanja na univerzah, kot so Yale, Oberlin in Berkeley.

In kaj je z lezbično literaturo. **Aaron Shurin**, štiridesetletni pesnik in predavatelj na kursih o gay literaturi iz San Francisca, pravi: »*Res ne vem zakaj, ampak komercialne izdajateljske hiše se za lezbično literaturo ne zanimajo niti približno tako kot za gay. Mogoče si mislijo, da lezbijke še ne predstavljajo resne odjemalske skupine.*«

Nekateri med gay pisatelji niso zadovoljni z relativnim uspehom gay literature pri velikih založnikih. Eden od njihovih argumentov je tudi ta, da ti sprejmejo samo »*vljudne*« pisatelje, npr. **Davida Leavita** (o katerem se je pri nas že pisalo), ki je objavil v *Ney Yorkerju* prvo gay zgodbo. **David** je leta 1986 izdal več kot uspešen roman »*The Lost Language of Cranes*«. Pravijo, da imajo tisti bolj eksperimentalni pisatelji kot **Robert Gluck** in **Dennis Cooper** precej večje težave na poti do bralcev.

Še dva zanimiva naslova in knjigi. »*The Object of My Affection*« **Stephena McCauleya**, zgodba o gayu, ki se najde v primežu odgovornosti do svoje sestanovalke, ki je noseča z nekim drugim moškim in želje, da bi živel svoje lastno homoseksualno življenje. In »*Skrivnosti Pittsburgha*« **Michaela Chabona**, ki je izšla aprila. Zgodba: Gangsterjev sin se po končanem kolidžu odloča med mlado žensko in moškim, ki ga občuduje. Odloči se za slednjega.

V nasprotju s pričakovanji je torej AIDS pozitivno vplival na gay literaturo. **George Whitmore** je npr. izdal celo roman »*Nebraska*«, res smešno ameriško grozljivko, po tem uspehu pa je celo v *New Yorku Times Magazine* izdal naslovno zgodbo, v kateri je razkril, da je oboleva za AIDSOM. Pripravlja knjigo, v kateri bo poročal o napredovanju bolezni. Mogoče res že skrajna situacija, etično vprašanje za vsakega pisatelja, pisanje iz obupa ali kaj drugega? Težko je reči. Vsekakor pa era AIDSa v gay in ne samo gay literaturo vnaša neko prisotnost kuge, ogroženost.

(Po članku

iz Newsweeka pripravil T. T.)

BOJ ZA ODER

(pred, med in po revoluciji)

Svetovna zgodovina gledališča verjetno ni zabeležila tako burnih razpravljanj, polemik, hvalisanj in kritik gledališča in njegove aktualne prakse, kot so bila tista na ozemlju današnje Sovjetske zveze v času pred, med in po proletarski revoluciji.

Boj za rusko gledališče se je po mnenju nekaterih teatrologov začel vsaj leta 1905, se pravi po neuspeli vstaji, ko je salonski filozof **Vičeslav Ivanov** izjavil, da teater lahko nadomesti cerkveni oltar. »*Obiskovalci gledališča si želijo resnične akcije in ne refleksije te akcije. Gledališče je bojno polje za kulturno, zgodovinsko in globalno revolucijo.*«

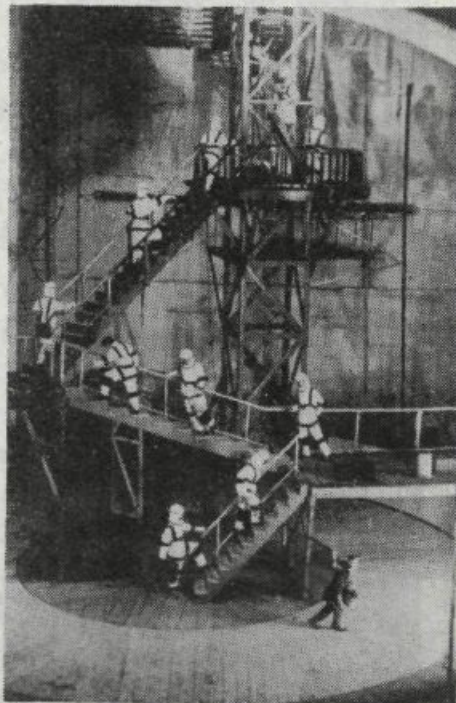
Pred kratkim je pri londonski založbi **Thames and Hudson** izšla odmevna knjiga ruskega teatrologa **Konstantina Rudninskega** z naslovom *Rusko in sovjetsko gledališče*, ki tako tekstovno kot slikovno pokriva obdobje rusko-sovjetskega gledališča od leta 1913 pa tja do 1932, se pravi tik prek revolucijo in do časa Stalinovega gospostva. Za slovenske razmere seveda izid te knjige ni nikakršen izziv, saj je ne bo tako lahko kupiti v Ljubljani, vseeno pa se zdi, da njen izid potrjuje aktualnost sovjetskega avantgardnega gledališča ali bolje, gledališča, kot se je oblikovalo skozi gibanje sovjetskih zgodovinskih avantgard.

Fascinantna v z revolucijo določenem zgodovinskem trenutku takratnega sovjetskega gledališča je prvič neverjetno močna vloga gledališča kot revolucionarnega aparata v takratnem ideološkem aparatu, po drugi strani pa neverjetno hiter prevzem revolucionarne ideologije s strani sovjetskih umetnikov, se pravi tudi gledališčnikov. Politika in umetnost sta se pač zapletli v nerazvozljiv voz. To, da je druga potegnila ob Stalinovem razvozlanju tega vozla še kako kratek konec, pa je vsekakor več kot povedno in zavezujoče.

V skladu z ideologijo, pa tudi kot nasledek revolucionarnega zanosa v prvih povojnih letih je npr. nek moskovski novinar zapisal: »*Vsa Rusija igra. Dogaja se tako rekoč nemogoče, živo tkivo življenja se spreminja v teater.*«

Če so bile nekatere avantgardne stvaritve, npr. pisanja **Hlebnikova**, tako rekoč neuporljive (njegove drame so zahtevale npr. postavitev na oder Herkula, golih čarovnic in zelo lika »*Kozarca*«), je že poetika **Majakovskega** omogočila uporabo sicer eksperimentalnih in poetičnih dram v čisto ideološke in utilitarne namene.

Vzporedno z revolucionarnim gledališčem je snoval in tudi praktično apliciral svoj *Sistem* tudi **Konstantin Stanislavski**. V na novo odprtem *Komornem gledališču* se je od leta 1914 njegov direktor **Aleksander Tairov** ukvarjal z »neo-realizmom, konkretnim realizmom« (kot je označil svoja iskanja). Prostor je našel tudi za postavitev tujih, kritičnih in levousmerjenih dramatikov, **Chestertona**, **Brechta**, **Eugena**

O'Neila. Med klasičnimi deli so zaradi ideoloških kriterijev izbirali tiste neproblematične, *Hamleta*, *Romea in Julija*...

Druga frapantna zanimivost je bila neverjetna razširjenost proletarskih amaterskih gledališč. Leta 1920 jih je bilo npr. že dva tisoč. Bolj dramatični kot te igrice, v katerih so sodelovali tudi junaki, so bili množični sprevidi, ki jih je prav tako organiziral Proletkult. Najbolj monumentalen je bil remake pohoda na Zimski dvorec, ki ga je izvedlo približno 10.000 ljudi, ogledalo pa okoli 100.000 gledalcev. Manj pompozno, a vsekakor ne manj zanimivo je bilo gibanje TRAM, ki je dobilo svoje ime po skupini leningrajskih delavcev in se je hitro razširilo po vsej sovjetski zvezi. TRAM-ovci so podnevi delali za svojimi stroji, zvečer pa so v istem okolju uprizarjali igre.

Približno istočasno so se konstruktivisti navduševali nad »številkami, citati z dokumentov, fakti, opisi dogodkov«, skoraj vsem, kar naj bi prinesla utopična tehnizirana prihodnost. **Meyerhold** je s svojo Biomehanično metodo poskušal ujeti »ritem epohe, dinamizem akcij«. Mladi **Sergej Eisenstein** je svojo drugo dramo, ki jo je uprizarjal v Prvem delavskem gledališču Proletkulta, opremil z goro tehničnih izrazov iz cirkusa, poskušal izvesti »cirkusacijo gledališča«.

Medtem ko je nemški ekspresionizem v istem času kritiziral tehnizacijo, jo je sovjetsko gledališče neumorno propagiralo. **Čapekova** drama »*Upor strojev*«, v kateri **Roboti** vstanejo v upor zoper debele lastnike,

je tipičen primer povezave revolucionarno ideološke tematike in kulta tehnizirane prihodnosti.

V sredini dvajsetih let se je začela revolucionarna doktrina v teatru opazno krhati. Režiser **Aleksej Tolstoj** je v časopisnem članku z naslovom »*Luna, ki jo je zamenjal traktor*«, poskušal pokazati na nevarnost podreditve ideološkemu, ki lahko gledališče pripelje do negacije estetskega. Začel se je na nek način podoben proces kot pri nas po vojni. Neka produkcija MAT-a je šla celo tako daleč, da je poskušala na odru izpeljati spravo med rdečimi in belimi. (Stvari, ki jih sodobna slovenska dramatika, gledališče in proza res dosledno udejanjajo šele v zadnjih nekaj letih.) Sovjetsko gledališče se je začelo osvobajati ideoloških predznakov, **Majakovski** se je loteval tudi zelo ostre družbene satire, seveda pa so stvari z nastopom Stalina pač morale dobiti razsežnosti, ki jih delno poznamo tudi iz naše povojne zgodovine. Sovjetsko gledališče, ki je gojilo upe o utopični politični in gledališki prihodnosti, je moralo končati svoj avantgardni vzpon v okoljih zaporov, taborišč in pred nabitimi cevni pušk. Tako rekoč do Gorbačovove Perestrojke je moralo pozabljati na svojo preteklost, na svoje predhodnike. Najboljši sovjetski gledališčniki so končali na zahodu, tam sicer pretežno izvedli uspešno finančno kariero, večinoma pa vsaj delno pozabili na to, kaj so včasih hoteli od teatra.

F. M.

PIERRE MOLINIER —

Lutke in femmes-images

Pierre Molinier: slikar
fotograf
in
trvestit

rojen: 13. april

živel: pretežno v Bordeauxu

objekti: njegove slike razkrivajo zaseben svet erotičnih podob, ki jih nase-ljujejo sfinge, sirene in himere.

kronologija: Leta 1951 razstavi v črno obrobljeno »Veliko bitko« in ji doda manifest, namenjen karieristom, zabavlačem in klovnom buržuazije.

V poznih petdesetih letih začne sodelovati z Bretonom in nadrealisti. Sodelovanje se prekine, ko leta 1965 zavrnejo kot bogokleten naslov njegove slike »Oh! Marie... Mere de Dieu«.

V sedemdesetih letih se začne Molinier ukvarjati s fotografijo in izdela tudi na tej strani objavljene fotografije: šokantne in neposredne izraze svojega erosa. Velikokrat se kot model pojavi kar sam, večinoma ima čez obraz poveznjeno masko brez kakršnega koli izrisanega obraza. Na to osnovo izriše ob-raze.

Torzo II (1966)

Peter Gorsen je v svoji knjigi o Molinierju med drugim napisal tudi sledeče:

»Sestnajstleten se Molinier rad pojavlja na plesih oblečen v žensko obleko.«

Kakršen bi rad bil (1969)

»Fotografski avtoportreti so od leta 1966 postali starajočemu se narcisu ogledalo njegove travestije, brez katerega enostavno ni več mogel. Molinier se v svojih fotomontažah ne skuša približati nekakšnemu erotičnemu realizmu. Svoje montaže uporablja kot stimulatorje kontradiktornih spolnih nagnjenj, ki jih najdemo pri človeku. Poleg tega pa v njih snema stanja svojih narcističnih in fetišističnih perverzij, neke vrste vizualno avtobiografijo svoje vitae sexualis.«

»Leta 1976 sreča svojega »malega vampirja«, psihološko in seksualno-estetsko partnerko, Marayat alias Emmanuelle Arsan, avtorico »Emmanuelle« in »Anti-Vierge«. Na sliki »Communion d'amour« leta 1968 združi Marayat in njegov drugi ženski model Hanel kot lezbični muzi.«

»Hanel nekoč odgovori: Čista spolnost moškega in ženske me ne zanima, toda lepo oblikovana noga me neverjetno močno vzburi. Opažam, da me z enako močjo vzbujajo tako moške kot ženske noge brez dlak. Sovražim dlakavost – in če hočete – tudi nagoto.«

»Lutke, ki jih je Molinier delno izdelal iz gipsa po svojih telesnih merah, so mu služile kot objekti za nošenje oblek, fetiši, pa tudi za spolne akte. O tem je povedal sledeče: »V bistvu lahko lutka zamenja žensko,

razlika je samo v tem, da se ne premika, da v njej ni življenja. To ima na sebi določen šarm, je kot da bi bil ob lepem truplu. Lutka je lahko lahko pa tudi ne substitut za žensko. Lahko pa je tudi čisto samostojen objekt.« Toda Molinier svojih lutk ne postavlja na razstave. Nujno jih potrebuje doma, v teku svojega vsakdanjega življenja avtentičnega fetišista, breh njih bi bil njegov odnos z lutkami neizvedljiv.«

»Molinier se je načrtno posvetil izdelovanju veseljakov ali francosko godemicheov, priprav z a samozadovoljevanje. Izdeloval jih je iz sprešanih svilenih nogavic, ki jih je ovil z enotnim blagom in končno še s kondomom. Po njegovih besedah so ti eno ali dvodelni umetni penisi služili za analno samozadovoljevanje, lahko pa tudi za homo ali heteroseksualne spolne odnose.

Med samozadovoljevanjem, pretežno se ga izvaja leže pred ogledalom, si pritrđi veseljaka na peto. Dosežena je seksualno-estetska ambivalenca ženske pete, ki se obenem spreminja v falus ali pa falusa, ki se spreminja v žensko peto, ambivalenca, ki je še kako važna za hermafrodita.«

Od vsega tega je seveda ostal fenomen kontradiktorne osebnosti nekega umetnika, predvsem pa njegove slike in fotografije, ki vsekakor govorijo tudi same zase.

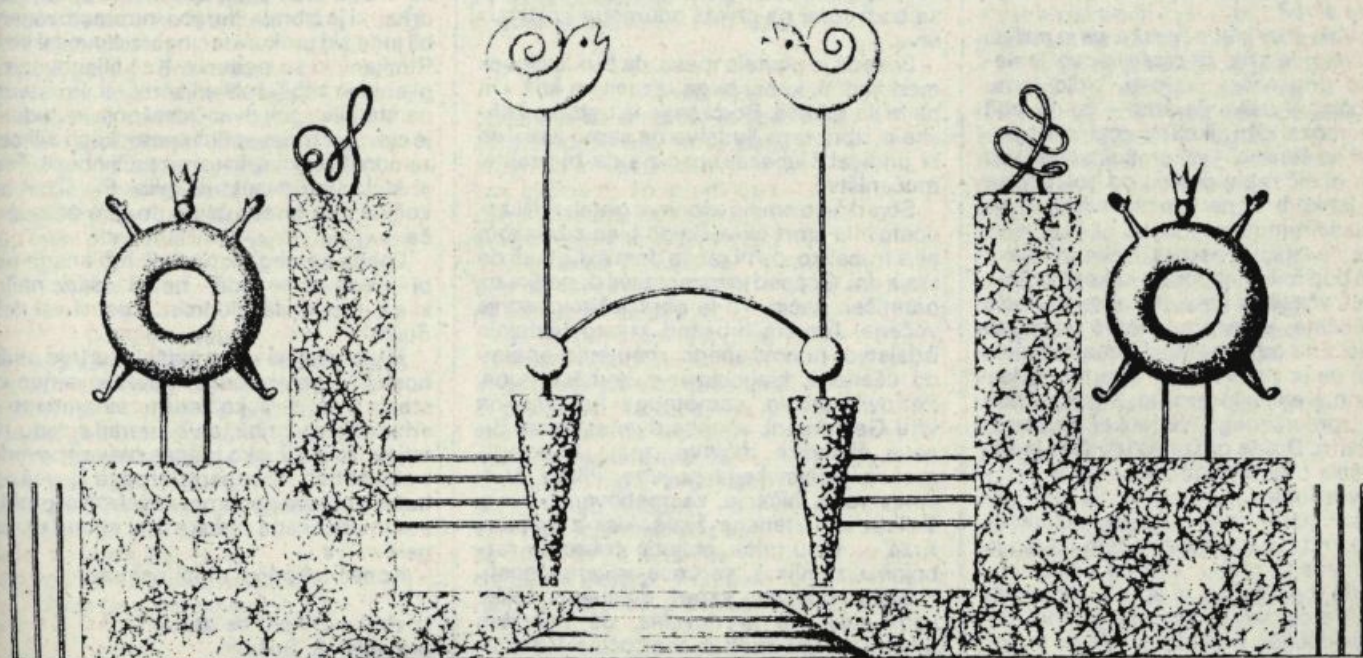
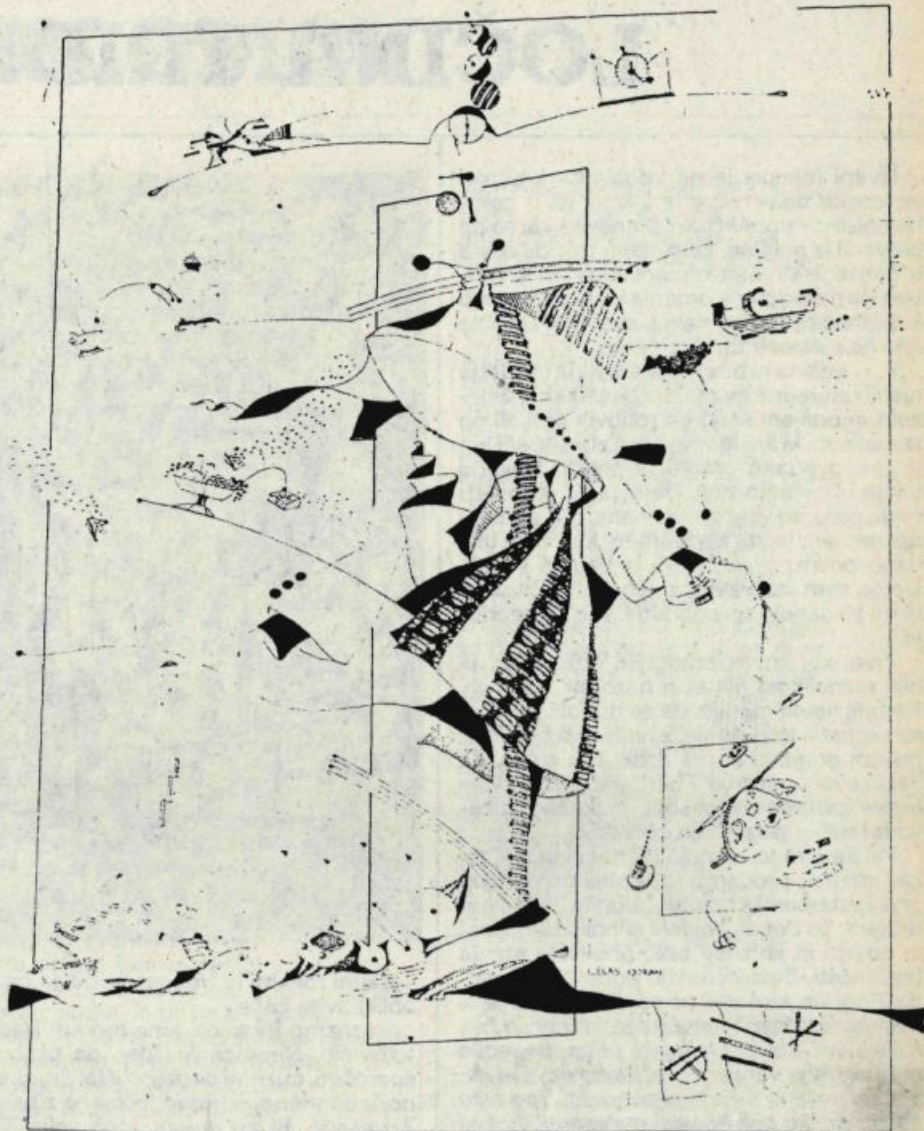
Pripravila Anita Hlačan

PRAVLJICE V MOJI GLAVI

Najbolj živa domišljija, predstavljena v likovnih ilustracijah iz sveta stripa in pravljic, počasi vdira tudi v trdo realnost. »Zakaj se ne bi vsi skupaj preselili v teater ali na filmski set in živeli svoje življenje v domišljije in norosti polni scenariji sanjskih fantazem ustvarjalnih in ustvarjajočih, abnormalnih in arealnih »(re)kreativcev?« tako so vrisknili proizvajalci pohištva in povabili k sodelovanju nekaj pravšnjih tičev.

Predvsem trije svetijo na jasnem milanskem nebu: **Lelas Goran**, poetični in ubikvistični Jugoslovan, ki je opredmetil svojo predstavo pravljичnega otroškega sveta, bolidist **Massimo losa-Ghini**, ki je porisal s svojimi stripi mnogo strani v raznih revijah od italijanskega Frigorifera do ameriškega Heavy Metal, občudovalec futurizma, aerodinamike a la »fifties« in Streamlinea in najbolj misteriozen med vsemi, mitološki, fantastični Rimljan **Luigi Serafini**, ki se vživlja v svet starih mistikov, piše legende in je ustvarjalec arhitekture nenehnih metamorfoz.

Jorge Luis Borges

LOČINA TRIDESETIH

Izvorni rokopis je na vpogled v knjižnici leidenske univerze; v latinščini je, a nekaj helenizmov upravičuje domnevno, da so ga prevedli iz grščine. Leisegang trdi, da izvira iz četrtega stoletja krščanskega veka. Gibbon ga mimogrede omenja v eni od opomb k petnajstemu poglavju svojega *Decline and Fall*. Anonimni avtor piše:

»... Ločina ni bila nikoli številna in zdaj je njenih pripadnikov malo. Zdesetkani z železom in ognjem spijo ob robovih poti ali po razvalinah, ki jim je vojna prizanesla, saj jim je prepovedano graditi bivališča. Navado imajo, da hodijo goli. Dejstva, ki jih beleži moje pero, so vsakomur znana; moja zdajšnja namera je, da zapišem to, kar mi je bilo dano odkriti o njihovem nauku in šegah. Dolgo sem razpravljajal z njihovimi učitelji in ni mi jih uspelo spreobrniti k veri Gospodovi.

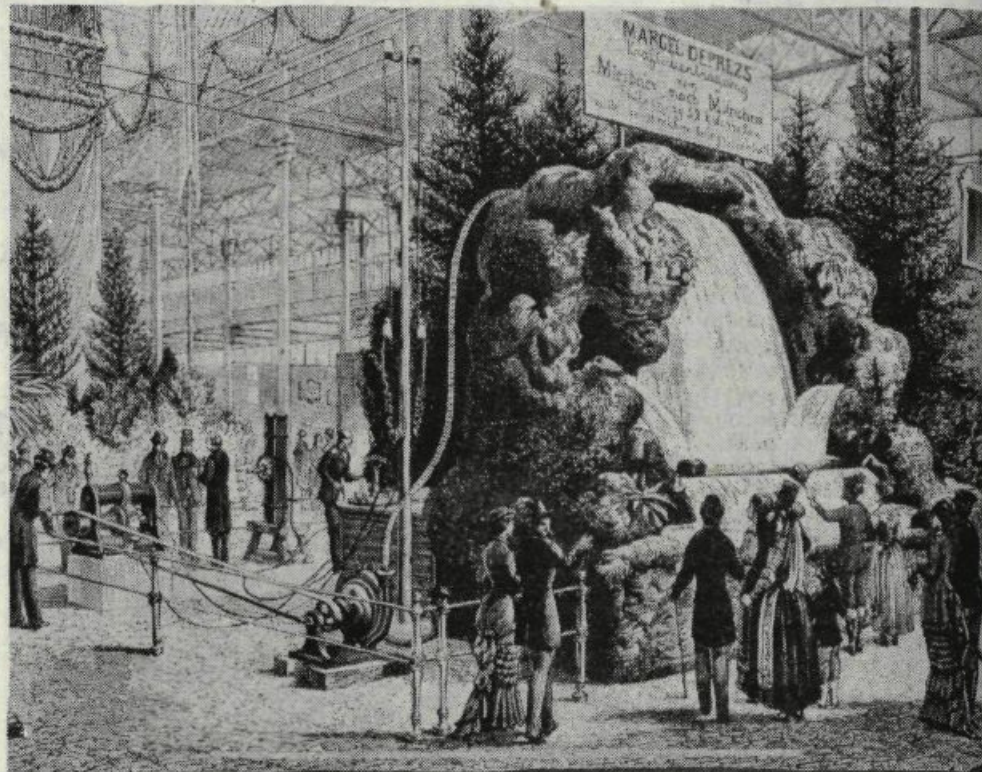
Prvo, kar mi je pritegnilo pozornost, je bila raznolikost njihovih nazorov o mrtvih. Najbolj neuki menijo, da se duhovi tistih, ki so zapustili to življenje, zavezujejo za njihov pokop; drugi, ki se ne držijo črk, trdijo, da Jezusovo opozorilo *Pusti, naj mrtvi svoje mrtve pokopljejo* obsoja razkošno ničevost naših pogrebnih obredov.

Vsi se strogo ravnajo po nasvetu, naj to, kar imamo, prodamo in razdelimo revnim; prvi nadarbeniki razdajo drugim in ti spet drugim. To dovolj pojasni njihovo ubožnost in goloto in jih prav tako približuje stanju blaženosti. Z gorečnostjo ponavljajo besede: *Poglejte krokerje: ne sejejo in ne žanjejo, nimajo ne shrambe ne žitnice, in Bog jih živi. Koliko več ste vi vredni, ko ptice.* Besedilo prepoveduje varčnost: *Če pa travo, ki je danes na polju in se jutri v peč vrže, Bog tako oblači, koliko bolj bo vas, maloverni! Tudi vi ne iščite, kaj boste jedli in kaj boste pili, in si ne delajte skrbi!*

Izjava *Vak, kdor gleda žensko, da jo poželi, je v svojem srcu z njo že prešuštoval* je nedvoumno priporočilo čistosti. Vzlic temu mnogi ločinarji učijo, da smo – če ga pod nebese ni moža, ki bi nikoli ne pogledal s poželenjem na žensko – vsi prešuštovali. Ko pač želja ni nič manj grešna od dejanja, se pravični lahko brez nevarnosti vdajajo najbolj razuzdanemu blodništvu.

Ločina se ogiblje cervká; njeni učenjaki pridigajo pod milim nebom, s kakega holma ali zidu ali včasih iz kakega čolna ob obali.

Ime Ločine je neprenehoma vzbujalo domneve. Ena od njih trdi, da ime razkriva, na koliko se je skrčilo število vernikov, kar je smešno, vendar preroško, saj je spričo svojega izprevrženega nauka Ločina obsojena na smrt. Druga ga izvaja iz višine ladje, ki je znašala trideset komolcev; tretja, ki izkrivlja zvezdogledstvo, iz številne noči, ki tvorijo vsak lunin mesec; četrta iz Odrešenikovega krsta; peta iz Adamovih let, ko je vstal iz rdečega prahu. Vse so enako napačne. Nič manj lažniv ni spisek tridesetih boštev ali prestolov, od katerih je eno Ab-raxas, upodobljen s petelinjo glavo, s člo-

veškimi rokami in trupom, končuje pa se v obliki ovite kače.

Poznamo Resnico, a ne morem Resnice tolmačiti. Neprecenljiv dar, da bi jo znal sporočati, mi ni bil dodeljen. Naj drugi, srečnejši od mene, odrešijo ločinarje z besedo. Z besedo ali z ognjem. Več velja, če te usmrtijo, kot če si sam zadaš smrt. Omejil se bom torej na prikaz odumega krivoverstva.

Beseda je postala meso, da bi bila človek med ljudmi, ki naj bi ga razpeli na križ. On pa bi jih odrešil. Rodil se je iz trebuha ženske iz izbranega ljudstva ne samo zato, da bi pridigal Ljubezem, pač pa da bi prestal mučeništvo.

Stvari niso smele utoniti v pozabo. Ni zadostovala smrt človeškega bitja z železom ali s trobeliko, da bi ranila domišljijo ljudi do kraja dni. Gospod je razpostavil dogodek na patetičen način. To je obrazložitev zadnje večerje, Jezusovih besed, ki napovedujejo izdajstvo, ponovljenega znamenja enemu od učencev, blagoslovitve kruha in vina, Petrovih priseg, samotnega bedenja na vrhu Getsemani, spanca dvanasterice, Sino-ve človeške molitve, znoja krvavega, mečev, izdajalskega poljuba, Pilata, ki si umije roke, bičanja, zasmehovanja, trnja, škrlata in trstenega žezla, kisa z žolčem, Krža na vrhu griča, obljube dobremu razbojniku, zemlje, ki se trese, in temačnosti.

Božja mislost, kateri dolgujem toliko usmiljenja, mi je dovolila, da odkrijem stvarni in tajni vzrok imena Ločine. V Kerio-

tu, kjer se je najverjetneje rodilo, še vedno stoji samostanček, ki mu pravijo Trideset Novcev. To je bilo prvotno ime, ki nam daje ključ. V tragediji Križa – to pišem z dolžnim spoštovanjem – so nastopili prostovoljni in neprostovoljni igralci, vsi neizogibni, vsi usodni. Neprostovoljni so bili duhovniki, ki so vročili srebrnike, neprostovoljna je bila drhal, ki je izbrala Baraba, neprostovoljen je bil judejski prokurator, neprostovoljni so bili Rimljani, ki so postavili Križ Njegovega trpljenja in zabili žeblje in žrebali. Prostovoljna sta bila zgolj dva: Odrešenik in Juda. Ta je odvrigel trideset kovancev, ki so bili cena za odrešitev duš, in se pri priči obesil. Tedaj je štel triintrideset let, kakor Sin Človekov. Ločina oba enako časti, drugim pa odpušča.

Enega samega krivca ni; niti enega ni, ki bi – vedé ali nevedé – ne bil vršilec načrta, ki ga je sklenila Modrost. Zdaj si vsi delijo Slavo.

Moja roka se upira zapisati drugo ostudnost. Ko posvečenci dopolnijo omenjeno starost, se dajo križati in zasramovati na vrhu kakega hriba, da bi sledili zgledu učiteljev. To ločinsko kršitev pete zapovedi je treba zatreti z ostrojtjo, ki so jo človeške in božje postave venomer terjale. Naj prekletstvo nebeškega obloka, naj sovraštvo angelov... »

Konec rokopisa ni bil najden.

Iz zbirke *El libro de arena* prevedel A. Šušulič.

Venčeslav N. Warm

OBLOMOV

Ker je bil tekst izvirno podpisan v partituro Mozartovega Requiema (K. 626), ki ga je pri branju skoraj neobhodno treba poslušati.

Heleni Requiem
Počiva v miru, v temni sobi spi, da bi prespal neskončno uro navadnega življenja, ne ve, kdaj se mora odpraviti od doma, kje se srečujejo njegove sence, vzšlo telo v naraslem perju, v mehki votlini kakor cvet priprti pred dežjem in soncem, krčevito zatiska oči pred dnem, pred večno lučjo, selečo se ob vzporednikih po poldnevnik na šestdeset minut, več, manj, daleč proč, preden se v postelji obrne k steni, v popolnem mraku zatohle grobnice; mrtev? ne, marveč pokopan, svojevoljno upokojen na veke vekov. Amen.

Dies irae
V srednjeevropski spalnici pride do preobrata: gola ženska, razpoznavnih potez, stara znanka spalčeva, ljubkuje njegov sramežljivo skriti spolni ud, in čeravno sam to pripisuje sanjam, tudi buden opazuje njeno odhajanje prek mosta čez reko domov in medtem ko si prizadeva z jezikom posneti najmanjši atom njene slin, ki je ostala na skodelici, se mu njena hoja vztrajno vsiljuje kot kader podgane, na videz brezciljno bežeče po zrnjem posutih tleh v kašči, in ko se ji nekega dne prikrije v temni sobi, kjer venomer spi, in ga ona v nji obiskuje ter potem spet skrivaj gledaje spremlja njeno odhajanje domov, se spoznanje premakne iz nejasno slutenega v jasno zavedanje o svoji edini pravi želji in življenjskem smotru.

Tuba mirum
Poslej tudi sam nežno ljubkuje svoj penis in ga več ne prikriva očem, iz ogledala strmečim vanj, v njegovo popolno goloto, ne več v brezoblično gmoto, marveč v lepoto mladega telesa, ki se na zofi ležeče, vendar ne lagodno zleknjeno, pač pa napeto pripravljeno, da prevzame pobudo, ko pride čas za to, z vsako poro in s slednjim gibom željno odziva na izmenjevanje

premičnih slik v domišljiji, in na vsak potisk njegovih ledij odgovarja z isto mero strastnosti njena zaupno razprta medenica in vulva, žejna preloma ob izvršitvi, hrepeneča po stiskanju novega soka po sebi navznoter, do maternice, se razširja na vse njeno telo, na notranjost belih nog, hlastno objemajočih njegova vroča in vlažna ledja, na napeti trebuh, ki se trese od slasti, na vzbokle prsi, skrite v njegovih živahnih dlaneh in v usta, zapolnjena z njim. Samó z njim.

Rex tremendae
Od suvanja in potiskanja se trese ves njegov svet in nenehno se vozi z vlaki, bogve kam namenjenimi, in sam je v kupejih, vedno sam brez voznega listka priteče zadnji hip, preden vlak odpelje s postaje, vendar pa tresenje in zgolj posledica vožnje, veliko bolj se ves trese, ker si neizmerno želi globoko v mislih prebiti se skozi časovne in prostorske daljave do ničle in tam poiskati njo, da bi potem skupaj še enkrat prešla vso pot od začetka do tukaj, kjer sta zdaj in kjer ne vesta, kaj naj storita, če pa bi vso pot prehodila skupaj in bi vmes počela tisto, kar se počne na posameznih etapah tega potovanja, bi povsem sponteno in postopno vedno bolj odkrivala, kar si oba najbolj želita in kar se mora zgoditi, bi se zgodilo na najenostavnejši način in obema bi bilo pri tem lepó.

Recordare
Spominja se otroštva in spominja se prihodnjih dni, vmes pa je praznina in sedanjosti ni in je bolj in bolj zbran in odločen, da jo zasubi, ker brez nje si več ne zamišlja življenja in tako briše vse, kar ni ona ali kar ni njeno ime ali kar se ne sklada z njegovo podobo nje, gole, najlepše, najboljše, edine, in pozablja na leta, prespana in preležana, na to, kar je, več ne misli, ker hoče ne le do nje, marveč še nanjo, pod njo in pred vsem si želi vanjo vstopiti, še in še, nešteto krat z njo se staliti in ga ne skrbi, da pesek odteka, a on še ni, ni se še ljubil, z nobeno

še ni občeval, ne tako, ne drugače, razen v knjigah in filmih in v mislih je že preuštvoval in jo kar čaka, da se ga spomni,

Confutatis
a se ga ne, ona že ne, še za mar si ne vzame dvorjenja in vseh mogočih muh, ki si jih zanjo izmišlja, da bi bil kos njeni izbirčnosti, njenim pričakovanjem, ko se ravna po vzorcih in čaka moža, ki jo bo vdela kot se spodobi in kot ni nikjer nihče nobene in ki jo bo vzel čisto enkratno, ne pa on, kaj bi z njim drugega, kakor lahkotno kramljala, se neobvezno smejala in ga rada videla, kako se okorno zaljubljen vali, vselej za njo, in ji prinaša vsakršno protje, ki ga zaluča, razposajena, v največje blato, da mu lahko še požvižga, če je ni čul in včasih ga vzame resneje v misel, ko je še sama in tisti, ki sicer prihaja, začuda ni še prišel in jo prav malo poključva vest, ampak nikoli ni mokra, če pomisli na njega;

Lacrimosa
in on je Onan v šotoru sanj, le da kadar prekine in šine, to ni coitus interruptus, marveč interpretira mentalni orgazen, ko vidi njo v ekstazi, v vseh položajih in v tem ji ničesar ne skriva, vse ji odkriva, v vsaki poziciji, samo da je z njo, se trudi biti najboljši ljubimec in brska po zbirki papirnih izkušenj, katerih sladkosti in vragolij naj ji ponudi, da jo začudi, da jo izpridi v nimfomanko, ki bi zahtevala še in bi ji nikoli ne bilo dosti igranja, potem pa se strezni in jo dolgo le boža in rahlo poljublja manj erogena območja na nji, ko pa je vendar nedolžni otrok in je ona z njim materinska in mu hvaležna vrača dotik; vsak poljub, vsako zavlačevanje, da je še bolj eno z njim in bi ga ljubila še bolj, ko bi se dalo, a se ne da, in je zdaj on, ki je moker, ne le od sperme, ampak predvsem od grenkih solza.

Venčeslav M. Warm

Dane Zajc – MEDEJA

Osebe:

Jazon
Medeja
Pelias, kralj Jolka
Peliasovi hčeri
Akast, Peliasov sin
Kirka
Kapitan
Trije mornarji
Kreont, korintski kralj
Glauka, njegova hči

Dane Zajc si je kot pesnik slovenskega neomodernizma, ki je v okviru le-tega na nek način razvil najbolj skrajno, groteskno poetiko vseprisotnega nihila, zevanja praznine niča, ki se udejanja skozi zaklinjanja pošastno-fantastičnih likov, pa naj bodo ti rezultat povzemanja in izpostavitve nekaterih prvin slovenske ljudske mitologije (*Rožengruntar*) ali pa čiste poetske invencije, prostora poezije, ki je geografsko in časovno nedoločljiv, s sebi lastno zalogo metaforike in metonimike (*Ubijavci kač*), kot prototekst za svojo novo dramo seveda čisto upravičeno vzel mit o Argonavtih oziroma tisti njegov del, ki ga evropska dramatika večinoma naslavlja (tako kot Zajc) kot *Medeja*. Po dramskem ekskurzu v čas in kraj nastanka za Evropejce že kar nekoliko eksoptičnega finskega mita *Kalevala* v istoimenski igri, ki so jo pred kratkim prej manj kot bolj uspešno uprizarjali v ljubljanski Mali drami, se je Zajc vrnil tako rekoč v samo izhodišče evropske dramatike. Toda izbira *Medeje* je bila pri tem več kot povedna. Na eni strani mit o Argonavtih omogoča vklopitev svoje tematike in motivike v seveda že več kot izkristalizirano poetiko *Zajčeve* poezije in dramatike, saj poleg obveznega »plota« grške tragedije, vpetosti v svet mita, volje, strasti in poigravanj bogov, vsebuje tudi močno magično komponento, ki skozi glavno junakinjo pa tudi skozi čarovnico Kirko lahko omogoča ustrezno tematizacijo *Zajčevega* sveta negativne transcendence.

Če si je Pier Paolo Pasolini izbral za prototekst svojega scenarija in seveda tudi filma *Medeja* istoimensko dramo *Evripida*, se pravi, da je postavil v svet gibljivih sličic v osnovi nespremenjeno *Evripidovo* zgodbo, a pri tem ni bilo kakršnih koli nevarnosti, da bi sestopil v ponavljanje že ponavljane zgodbe, saj je zgodbo, ki jo že vsi poznamo, ustrezno nadgradil oziroma vikorporiral v svojo tehnopoetsko filmsko govorico, tako da je metatekstu omogočila samostojnost prav vpetost v drug medij, še bolj pa s to vzporedna vpetost v radikalno drugačno poetiko pa tudi metafiziko, je *Dane Zajc*, če je hotel narediti kaj več kot samo priredbo *Evripidove* tragedije, moral s prototekstom ali prototeksti ravnati drugače. *Pasolini* je svoj film radikalno zgradil na primatu filmske podobe, govor je namerno postavil v drugi plan, ga uporabil pač toliko, kolikor je

bilo potrebno za razvoj zgodbe, delno pa tudi, da je estetsko zvokovno in pomensko lahko vpenjal v estetsko slikovno. Poudaril je to, kar je poudarjal v večjem delu svojih filmov: prvinskost (pred) civilizacijskega sveta, v katerem so dejanja motivirana z emocijami, senzualnost kot izraz te prvinskosti in krutost kot udejanjanje človeške prvinskosti. *Pasolini* ni zanimal grški svet tragedije kot tragičnosti junaka, ki naredi (nevede) napako, se s svojim dejanjem pretežno postavi v opozicijo volji, željam in muham bogov, mora zato podleči. *Medejo* je izbral kot tisto grško tragedijo, v kateri se jasno križata in seveda tudi spopadeta dva svetova: grški, civilizirani in barbarski *Medeje*, hčerke kralja *Aeteja*, ki razpolaga s čarobnimi močmi. *Pasolini* v skladu s svojo estetiko seveda potencira tistega drugega, saj v njem lahko najde prvinskost pa tudi krutost, s katero je že kar obseden in ki njegovim filmom daje neizbrisljiv pečat. Med dvema inačicama uboja *Medejinega* brata *Apsirta* na begu iz kraljestva *Kolkis* (kjer je *Jazon* s pomočjo *Medene* izmaknil zlato runo, ki naj bi ga pripeljalo do povračila kraljestva *Jolka*) si izbere *Pasolini* tisto bolj spektaklno in v filmskem jeziku neizmerno bolj kruto: *Medeja* sama ubije in razkosava brata med njunim begom. Njegove dele telesa meče na pot, da bi s tem upočasnila pregon očetove vojske, ki se zmeraj znova ustavlja, pobira posamezne kose telesa in sestavlja strahotno podobo kraljevega sina. Prvi plani razmesarjenih delov telesa se vrstijo eden za drugim.

Dane Zajc se pri sestavi »plota« svoje drame odloči za tehniko eklektičnega povzemanja in glede na konstanto v svoji poetiki selekcioniranja in vkomponiranja posameznih prototekstov v metatekst. Črpa tako iz samega mita o Argonavtih, se pravi prototeksta na prvem nivoju, backgrounda, iz katerega so črpali tudi v klasični Grčiji. Potem pa primarno vsaj še iz dveh besedil: *Evripidove* tragedije *Medeja* in pa *Senekove* predelave te tragedije, se pravi predvsem iz tistega, kar je pri *Seneci* drugače povzet mit o Argonavtih. Iz *Ovidove* istoimenske tragedije, ki jo je zelo hvalil *Kvintilian*, ni mogel črpati tako rekoč nič, saj sta ohranjena samo dva verza. Možen bi bil še eden, v Sloveniji kakšno leto tudi v teatru prisoten prototekst: *Opustošena obala*, *Medeja* kot material... samo, pa tudi s strani kritikov hvaljenega nemškega dramatika, nekakšnega barda postmodernističnega gledališča v nemško govorečih deželah *Heinerja Müllerja*, se pravi drama, ki so jo precej neuspešno uprizorili v ljubljanskem Gleju. Toda *Zajčeve* drame z *Müllerjevo* ne veže tako rekoč nič. Mogoče samo sestop iz ves čas poetiziranega jezika dialogov pretežnega dela drame v slengovsko varianto na dveh ali treh mestih v igri (gre za dialoge med *Jazonom* in *Akastom*), pa

še tu ostane *Zajc* pretežno v okvirih mitskega sveta grške tragedije, medtem ko *Heiner Müller* preigrava *Medejo* kot nekakšno zdolgočasno klasično temo, jo poskuša aktualizirati, postaviti v banalen svet vsakdana, jo ves čas prekinja in končno tudi popolnoma zapusti. Kot da bi za to, da bi nekako povezal svoje nič več poetične, včasih čisto arbitrarne zapise, potreboval še vedno vsaj kot zgodbo delujočo tragedijo, s tem dosegel palimpsestnost navzven, v bistvu pa končal pri dokaj dolgočasni drami.

Zajčeva rešitev je zato veliko bolj simpatična in tudi uspešna. Mit o Argonavtih pri njem ni aktualiziran (poetika *Daneta Zajca* seveda takega »razpesnjenja« ne bi dovolila), pač pa ustrezno poetiziran. Grška tragedija, ki je bila še posebej v svoji *evripidovski* inačici (ki je minimalizirala patos) bolj racionalna kot poetična, se je v *Zajčevi* drami spremenila v ves čas poetičen svet, nekaj med klasično in poetično dramo, delno v verzih, delno v prozi, ves čas pa z opaznim tehnopoetskim instrumentarijem, ki je primarno zadeva poezije. Podaljšana roka bogov je prisotna samo še v toliko, kolikor ima lahko poetičen učinek. *Zajčeva* metaforika in metonimika ves čas vdirata v klasično grški svet in ga seveda posedanjata, poudarjena je magičnost (*Kirka* se pojavi kot ključen lik), začarani krog *erosa* (*Medeja*: Zato. Zato sem ubila brata. Saj ni bilo težko. Saj je bilo, kot da trgam rožo, s katero bom odklenila prostor ljubezni, ki je le meni namenjen.) in pa seveda estetska funkcija (tudi opis tega uboja je prežet s pesniškimi sredstvi, ki povečujejo poetičnost sicer krutega prizora. *Jazon*: Razsekal sem *Apsirta*. Razsejali smo ga v vodo. Razsejali smo ga na veliko svetlo njivo, *Apsirta*...).

Medeja je v *Zajčevem* primeru drama o usodnih stvareh sveta, ki geografsko in časovni ni določen. Določen je kvečjemu z grško civilizacijo, se pravi s tradicijo, iz katere črpamo lahko tudi v času primata nihila.

Tudi če se zavedamo jalovosti stremljenj po preseganju zgolj niča, a paradoksalno še vedno upamo, da pot v dobo po moderni kot nekakšen presežek moderne in njene določenosti z ničem, ni čista fikcija. In pa igra, ki jo je vsekakor treba tudi (predvsem?) brati, zelo bralna drama, ki je samozadostna tudi v svoji bralni sekundarni eksistenci.

(Nova igra *Daneta Zajca* je izšla v *Novi reviji* št. 71, 72)

TOMAŽ TOPORIŠIČ

DEVOJČICA SA ŽIGICA MA BILA JE SIROČE IZ DRUGOG DRUŽA OVA ALI KOD NJE IMA I SESTUG DJEVIČARNOG. DRUŽA MAJKE DVIDEPLA...

ŽIGICE, KUPITE ŽIGICE

POŠTO NIJE PRIMALA SOCIALNNU PUNDO MENJALA JE PRODAVATI ŽIGICE NE BILI SI PRILUŽBILA ZA KIFLU I JAJA NA OČI

ALI NIŠTO SE NIJE OBAZIRAO NA NJENU PROGORNOST. ZA KONE SU DOS TREVALA PALIKRVA TURER UPLAČKA NA PLIN I NAFTNE DEGINATE.

GLADNA I PROMRZLA UPALI JEDNU ŽIGICU NE BILI SE MALO OKLITALE. TADA U TOPLOM PLAMENU USLEDA DOPROG UHRANJENICE. I MOŽE UTOPLJE NOU DŽEČALU I MOŽE DRUGE LIJETE STVARI....

ZIMA. ZIMA E PASTA JE ALKO JE ZIMA NIJE DAK.

UZMI SINE JAJE KAD TI BAKA DAJE....?!... NE DOŽI SE KO JE ŽEČAV

NO, U TOM TRENUTKU ŽIGICA DOGORI I ČAROLIDE NESTADE ONA ODLUČI DA UREŠE DRUGU...

NA DJEČO, NA!

A DJED MRAZ JE DOBAR BIO PA JE NAMA OSTAVIO.....

DJEČOO, GDJE STE DJEČOOO...

VROR!

... ČOKOLADE I BOMBONA IŠOD KAMIONA

ETO UGOČNAJA KLABIMA

IZNAH APLICUJNE NIŠTINE, A MALO BLAGI!

ŽIGICE SU DOGORIJEVALE JEDNA ZA DRUGOM...

PRRŠTI, PRRŠTI BIDEŁA STAZA...

PRRŠT PRRŠT PRRŠT

DJEČOO, GDJE STE DJEČOOO...

... ETO NAMA DJEDA MRAZA

PRRŠT

DJEČO, GDJE STE DJEČOOO...

PRRŠT PRRŠT

TADA IZGORI I POSLJEDNJA ŽIGICA I DJEVOJČICA SE VRATI U OKRUTNU STVARNOST

DJEČOOO, GDJE STE DJEČOO

PRRŠT PRRŠT

PRRŠT? PRRŠT?